

Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi

EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Eduskunta on hyväksynyt ja tasavallan presidentti on vahvistanut Suomen perustuslain, joka tulee voimaan 1.3.2000.

Uusi Suomen perustuslaki (731/1999) kumoaa nykyisen valtiopäiväjärjestyksen, johon eduskuntatyön sääntely pitkälti perustuu. Suuri osa valtiopäiväjärjestykseen nykyisin sisältyvästä eduskuntatyön yksityiskohtaisesta sääntelystä on jätetty pois uudesta perustuslaista. Perustuslakiin on otettu eduskuntaa koskevasta sääntelystä lähinnä perussäännökset eduskunnan asemasta ylimpänä valtioelimenä ja sen suhteista muihin valtioelimiin sekä kansanedustajien asemasta. Eduskunnan toiminnasta siihen on otettu keskeiset säännökset eduskunnan päätöksenteosta sekä vähemmistön asemasta ja oikeuksista.

Eduskuntatyön sääntelyn yksityiskohtaisuus on kuitenkin tarkoitus uudistuksen yhteydessä säilyttää ja siirtää pääsääntöisesti eduskunnan työjärjestykseen ne valtiopäiväjärjestyksen säännökset, joita ei ole otettu uuteen perustuslakiin. Työjärjestyksestä ehdotetaan vastaavasti siirrettäviksi joitakin yksityiskohtia erilaisissa ohjesäännöissä ja puhemiesneuvoston ohjeissa säänneltäviksi.

Uuteen eduskunnan työjärjestykseen siirretään nykyisin valtiopäiväjärjestykseen sisältyvät

tarkemmat säännökset lakiehdotusten ja valtion talousarvioesityksen käsittelystä. Eduskunnan työjärjestykseen otetaan myös keskeiset säännökset valiokunnista ja eduskunnan muista toimielimistä. Lisäksi eduskunnan työjärjestykseen siirretään kokonaisuudessaan muun muassa puheenvuorojärjestystä, pöydällepanoa, lähetekeskusteluja ja ilmoitusasioita koskevat säännökset. Työjärjestykseen otetaan myös säännökset kirjallisista kysymyksistä sekä kyselytunneista ja ajankohtaiskeskusteluista.

Eduskunnan työjärjestyksen merkitys kasvaa huomattavasti, kun suuri osa nykyisin valtiopäiväjärjestykseen sisältyneestä eduskuntatyön sääntelystä siirretään eduskunnan työjärjestykseen. Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä annetun lain (732/1999) 7 §:n mukaan eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta ja noudattaen valtiopäiväjärjestyksen nykyisiä säännöksiä lainsäätämisyjärjestyksestä eli kolmessa täysistuntokäsittelyssä hyväksyä uuden työjärjestyksen jo ennen perustuslain voimaantuloa. Työjärjestys ei voi kuitenkaan tulla voimaan ennen perustuslain voimaantuloa.

Eduskunnan uusi työjärjestys on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden perustuslain kanssa eli 1 päivänä maaliskuuta 2000.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Eduskunnan asemaa valtiokoneistossa sekä sen pääasiallisia tehtäviä ja valtuuksia koskevat perussäännökset sisältyvät vuonna 1919 annettuun Suomen Hallitusmuotoon. Eduskunnan toimintaa koskevat säännökset ovat vuonna 1928 annetussa valtiopäiväjärjestyksessä. Valtiopäiväjärjestyksen säännökset eduskunnasta ja sen työskentelystä ovat varsin yksityiskohtaisia.

Valtiopäiväjärjestystä täydentää eduskunnan itselleen hyväksymä työjärjestys, joka sisältää tarkempia säännöksiä työmuodoista ja menettelystä. Eduskunnan työjärjestys on hyväksytty vuonna 1927. Lisäksi eduskunta on hyväksynyt vuonna 1983 vaalisäännön, jossa on tarkempia säännöksiä eduskunnassa toimitettavissa vaaleissa noudatettavista menettelytavoista.

2. Ehdotuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö

Ehdotus liittyy uuteen Suomen perustuslakiin, jonka tullessa voimaan 1.3.2000 nykyinen valtiopäiväjärjestys kumotaan.

Uuteen perustuslakiin sisältyy eduskuntaa koskevasta sääntelystä lähinnä eduskunnan asemaa ylimpänä valtioelimenä ja sen suhteita muihin valtioelimiin määrittelevät sekä kansanedustajien asemaa koskevat perussäännökset. Suuri osa valtiopäiväjärjestykseen nykyisin sisältyvästä eduskuntatyön yksityiskohtaisesta sääntelystä jää pois perustuslaista. Eduskunnan toiminnasta perustuslakiin on otettu perussäännökset eduskunnan päätöksentekomuodoista ja vähemmistön oikeuksista.

Eduskuntatyön sääntelyn yksityiskohtaisuus on tarkoitus uudistuksen yhteydessä säilyttää. Eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaankin pääsääntöisesti otettaviksi ne valtiopäiväjärjestyksen säännökset, joita ei ole otettu uuteen perustuslakiin. Nykyisin työjärjestyksessä säädettyjä yksityiskohtia ehdotetaan vastaavasti siirrettäviksi ohjesääntöihin ja puhemiesneuvoston ohjeisiin.

Uuteen perustuslakiin sisältyy eräitä säännösmuutoksia eduskuntatyön uudistamiseksi. Täl-

laisia ovat mm. siirtyminen lakiehdotusten käsittelyssä kahden käsittelyn menettelyyn, eduskunnan valitsijamiesten ja tarkistajien lakauttaminen, toivomusaloitteen korvaaminen toimenpidealoitteella sekä välikysymysmenettelyn muuttaminen siten, että jo välikysymyksen tekeminen edellyttää 20 kansanedustajan allekirjoitusta. Uuteen eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaan otettaviksi tarkemmat säännökset näiden uudistusten käytännön toteutuksesta. Myös tarkemmat säännökset niistä muodoista, joilla eduskunta osallistuu pääministerin valintaan ja toimittaa tarvittaessa pääministerin vaalin, otetaan eduskunnan työjärjestykseen.

Uudessa eduskunnan työjärjestyksessä ehdotetaan tehtäviksi eräitä eduskuntatyön kehittämistä tarkoittavia uudistuksia. Lakiehdotusten käsittelyn nopeuttamiseksi ja selkeyttämiseksi ehdotetaan, että lakiehdotuksen sisältö voidaan ilman pykäläkohtaista käsittelyä todeta hyväksytyksi kokonaisuudessaan valiokunnan mietinnön mukaisena, jollei käsiteltävänä olevissa asiakirjoissa tai muutoin ole tehty poikkeavia pykäläehdotuksia.

Työjärjestysehdotuksessa korostetaan puhemiehen täysistuntokeskustelujen johtamiseen liittyvää tehtävää. Ehdotuksessa parannetaan puhemiehen mahdollisuuksia huolehtia keskustelun etenemisestä ja edistää elävien ja mielenkiintoisten poliittisten keskustelujen syntymistä. Säännöksiä puheenvuorojärjestyksestä ehdotetaan muutettaviksi siten, että puheenvuoron myöntäminen ministerille ennen muita puheenvuoron pyytäjiä tulee puhemiehen harkintaan. Samalla esittelypuheenvuoron käyttöä laajennetaan siten, että eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja saa aloitteen lähetekeskustelussa esittelypuheenvuoron ja puhemies voi antaa valiokunnan mietinnön pohjalta käytävissä keskustelussa esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan puheenjohtajalle. Vastauspuheenvuorosäännöstä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että siinä ei enää kuvata vastauspuheenvuoron sisältöä. Eduskunnan keskusteluja pyritään kehittämään myös luomal-

la edustajille tilaisuus nopeatempoisen vuoropuhelun käymiseen esimerkiksi jonkin merkittävän lakiehdotuksen ensimmäisen käsittelyn alussa. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi siten, että puhemiesneuvosto voisi etukäteen varata osan jostakin keskustelusta puheenvuoroille, jotka saavat kestää enintään puhemiesneuvoston määräämän ajan. Ryhmäpuheenvuorojen myöntämiskäytäntöjä pyritään selkeyttämään antamalla asiasta aikaisempaa yksityiskohtaisemmat säännökset.

Säännökset kysymysmenettelystä siirtyvät kokonaisuudessaan työjärjestykseen. Tämä mahdollistaa kysymysmenettelyjen joustavan kehittämisen muuttuvien tarpeiden mukaisesti. On mahdollista, että uusi toimenpidealoite ja edustajien lisääntyvät mahdollisuudet suoraan tiedonsaantiin viranomaisilta vähentävät edustajien tarvetta kirjallisen kysymysmenettelyn käyttöön. Siltä varalta, että kirjallisten kysymysten määrä kaikesta huolimatta lisääntyy edelleen viime vuosina jatkunutta vauhtia, ehdotukseen sisältyy myös säännös mahdollisuudesta rajoittaa kirjallisten kysymysten tekemistä. Säännöksen mukaan erityisestä syystä eduskunta voi päättää puhemiesneuvoston ehdotuksesta, että kukin edustaja saa tehdä enintään tietyn määrän kirjallisia kysymyksiä valtiopäivien tai niiden osan aikana.

Eduskuntatyön järjestämisessä ehdotetaan puhemiesneuvoston eduskunnan työtä ohjaavaa roolia selkiinnyttäväksi ja vahvistettavaksi. Puhemiesneuvoston ohjeisiin ehdotetaan siirrettäväksi osa eduskuntatyötä ohjaavista yksityiskohtaisista menettelysäännöksistä, jotka nykyisin ovat eduskunnan työjärjestyksessä. Tällaisia menettelysäännöksiä ovat esimerkiksi säännökset puheenvuorojen pyytämisestä ja käyttämisestä.

Puhemiesneuvostolle ehdotetaan annettavaksi nykyistä enemmän itsenäistä päätösvaltaa. Tarkistajien lakkauttamisen seurauksena eduskunnan vastausten teossa mahdollisesti ilmenevät ongelmatilanteet ratkaisee jatkossa puhemiesneuvosto. Puhemiesneuvosto päättää luvan myöntämisestä kansanedustajien enintään

viikon pituisiin poissaoloihin. Puhemiesneuvosto päättää myös toimenpidealoitteiden valiokuntaan lähettämisestä sekä niiden ottamisesta lähetekeskusteluun täysistunnossa.

Eduskuntaryhmiltä saatujen lausuntojen mukaisesti eduskunnan valiokuntajako ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan nykyisen ministeriövastavuusperiaatteen mukaisena. Tilapäisenä valiokuntana vuodesta 1993 lähtien toiminut tulevaisuusvaliokunta ehdotetaan lisättäväksi pysyvien valiokuntien joukkoon. Työasiainvaliokunnan nimi ehdotetaan muutettavaksi sen tehtäväalaa vastaavasti työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnaksi. Valiokuntien jäsenmääriin ei ehdoteta muutoksia.

3. Asian valmistelu

Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti 1.3.1996 työryhmän valmistelemaan uutta eduskunnan työjärjestyksiä. Työryhmän puheenjohtajana toimi eduskunnan pääsihteeri Seppo Tiitinen. Työryhmän tehtävänä oli valmistella puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen uudistamiseksi siten, että työjärjestykseen otettaisiin ne valtiopäiväjärjestykseen nykyisin sisältyvät säännökset, jotka eivät tule sisältymään Perustuslaki 2000 -komiteassa valmisteltavaan uuteen perustuslakiin ja että samalla uudistettaisiin ja yhtenäistettäisiin eduskunnan työjärjestyksen rakenne ja kirjoittamistapa ja otettaisiin huomioon myös tiedossa olevista eduskuntatyön kehittämistarpeista johtuvat säännösmuutokset. Työryhmä luovutti muistionsa puhemiesneuvostolle 17.2.1998.

Puhemiesneuvosto asetti 16.2.1999 työryhmän, jonka tehtävänä oli Eduskunnan työjärjestys 2000 -työryhmän muistioon sisältyvän eduskunnan työjärjestysehdotuksen tarkistaminen ottaen huomioon uuden perustuslain lopullinen sisältö. Eduskunnan työjärjestys 2000 -tarkistus-työryhmän puheenjohtajana toimi eduskunnan pääsihteeri Seppo Tiitinen. Puhemiesneuvoston ehdotus uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi perustuu työryhmän muistiossa tehtyyn ehdotukseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 luku. Valtiopäivät

1 §. *Valtiopäiville kokoontuminen.* Pykälä sisältää säännökset eduskunnan kokoontumisesta. Pykälän 1 momentin mukaan eduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain helmikuun ensimmäisenä päivänä kello kaksitoista, jollei eduskunta ole päättänyt muuta kokoontumisaikaa. Säännös vastaa nykyisen valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n 1 momentin ja 25 §:n 1 momentin säännöksiä. Säännös täydentää perustuslain 33 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan eduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain eduskunnan päättämänä ajankohtana.

Käytännössä eduskunta yleensä päättää edellisten valtiopäivien lopulla seuraavien valtiopäivien kokoontumisajasta. Pykälän 1 momentin säännöksellä varmistetaan eduskunnalle aina jokin kokoontumispäivä ja ilmaistaan samalla se vakiintunut rytm, jolla vaalikausi jakautuu helmikuun alussa alkaviin valtiopäiviin.

Valtiopäivien avajaiset pidetään kolmen päivän kuluessa eduskunnan kokoontumisesta kuten nykyisinkin. Tasavallan presidentti ei enää julistuta valtiopäivien avaamisen aikaa, vaan valtiopäivien avajaiset järjestetään ajankohtana, josta puhemies sopii tasavallan presidentin kanssa.

Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 26 ja 27 §:n säännökset. Tarkemmat säännökset valtiopäivien avajaisten ja vaalikauden päättäjäisten järjestämisestä on nykyisin valtiopäivien juhlamenoista annetussa asetuksessa (90/1977). Asetuksen mukaan ennen valtiopäivien avajaisia ja vaalikauden päättäjäisiä pidetään valtiopäiväjumalanpalvelus Helsingin tuomiokirkossa. Valtiopäiväjumalanpalveluksen päätyttyä siirrytään eduskuntataloon, jossa valtiopäivien avajaiset ja vaalikauden päättäjäiset pidetään. Valtiopäivien avajaisissa tasavallan presidentti tervehtii eduskuntaa ja julistaa valtiopäivät avatuiksi. Eduskunnan puhemies vastaa tasavallan presidentin puheeseen eduskunnan puolesta. Vaalikauden päättäjäisissä eduskunnan puhemies lausuu tasavallan presidentille edus-

kunnan tervehdyksen, minkä jälkeen tasavallan presidentti julistaa eduskunnan työn päätyneeksi siltä vaalikaudelta.

Tässä yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa valtiopäivien avajaisiin ja vaalikauden päättäjäisiin liittyviä perinteisiä edellä selostettuja juhlamenoja. Tarvittaessa juhlamenoja voidaan kuitenkin kehittää esimerkiksi siten, että pääministerille varattaisiin mahdollisuus valtiopäivien avajaisissa kertoa siitä, mitä hallituksen esityksiä valtiopäiville aiotaan antaa, ja vaalikauden päättäjäisissä luoda katsaus hallituksen toimintaan kulu-neella vaalikaudella. Tämä olisi hyvin sopusoinnussa uuden perustuslain parlamentarismia ja valtioneuvoston asemaa korostavien säännösten kanssa. Ottaen huomioon juhlamenojen muotojen vakiintuneisuuden niitä koskeva erillinen asetus voitaneen perustuslain voimaantulon yhteydessä kumota. Puhemiesneuvosto voi antaa tarvittaessa nykyisin asetuksessa olevia säännöksiä vastaavia ohjeita.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunta kokoontuu eduskuntatalossa, jollei puhemies välttämättömistä syistä ole päättänyt muusta kokoontumispaikasta. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 18 §:n säännökset, joissa eduskunnan kokoontumispaikaksi on määritelty valtakunnan pääkaupunki, paitsi milloin se on mahdotonta tai eduskunnan turvallisuudelle vaarallista, jolloin tasavallan presidentti määrää toisen kokoontumispaikan. Säännöksessä tarkoitettuna välttämättömänä syynä voidaan pitää paitsi valtiopäiväjärjestyksen 18 §:ssä mainittuja syitä myös esimerkiksi sellaisia istuntosalin korjaustöitä, jotka estävät eduskunnan kokoontumisen eduskuntatalossa.

2 §. *Valtakirjojen tarkastaminen.* Pykälän 1 momentti sisältää säännökset vaalien jälkeen toimitettavasta valtakirjojen tarkastamisesta. Säännökseen ehdotetaan kirjattavaksi vakiintunut käytäntö, jonka mukaan edustajien valtakirjat tarkastaa valtioneuvoston oikeuskansleri. Hänen ollessaan estynyt apulaisoikeuskansleri tarkastaa valtakirjat. Hyväksytyn valtakirjan esittäneistä laaditaan aakkosellinen luettelo, jon-

ka mukaan toimitetaan nimenhuuto ensimmäisessä vaalien jälkeen pidettävässä täysistunnossa. Vaalikauden muiden valtiopäivien alussa ei enää toimiteta nimenhuutoa kyseisen luettelon mukaan, vaan nimenhuuto toimitetaan koneellisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään myöhemmin esitettävien valtakirjojen tarkastamisesta. Säännös koskee sekä myöhemmin vaalikauden aikana varaedustajan paikalta eduskuntaan tulevia kansanedustajia että niitä vaaleissa valittuja edustajia, jotka eivät ole voineet osallistua 1 momentissa mainittuun valtakirjojen tarkastukseen. Oikeuskanslerin suorittamasta valtakirjan tarkastamisesta ja valtakirjan esittämisestä puhemiehelle tehdään merkintä 1 momentissa tarkoitettuun aakkoselliseen luetteloon.

Pykälän säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 23 §:n säännökset.

3 §. *Valtiopäivien keskeyttäminen.* Pykälässä säädetään valtiopäivien keskeyttämisestä esimerkiksi eduskunnan kesäloman ajaksi ja eduskunnan lopettaessa istuntonsa ennen uusien valtiopäivien alkamista. Eduskunta päättää valtiopäivien keskeyttämisestä puhemiesneuvoston ehdotuksesta ja samalla päätetään myös uudelleen kokoontumisen ajankohta. Puhemies voi kuitenkin tarvittaessa kutsua eduskunnan koolle myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä.

Valtiopäivien ollessa keskeytettyinä ei voi tehdä valtiopäivätoimia ellei niin ole erikseen säädetty. Näin ollen eduskunnan loma-aikoina ei voi tehdä esimerkiksi laki- tai toimenpideoitteita. Mahdollisuudesta tehdä kirjallisia kysymyksiä myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä säädetään 27 §:n 1 momentissa.

Pykälän säännökset korvaavat osan valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n säännöksistä.

2 luku. Eduskunnan valitsemat toimielimet

4 §. *Puhemiehen ja varapuhemiesten valinta.* Pykälän säännökset täydentävät perustuslain 34 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä puhemiehen ja varapuhemiesten vaalien toimittamisesta säättämällä, että vaalit toimitetaan valtiopäivien ensimmäisessä täysistunnossa. Lisäksi pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset puhemiehen

ja varapuhemiesten eduskunnalle antamasta juhlallisesta vakuutuksesta, ikäpuhemiehestä, vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä valittujen puhemiesten toimikaudesta sekä uuden tai tilapäisen puhemiehen tai varapuhemiehen vaalista.

Säännökset vastaavat pääosin valtiopäiväjärjestyksen 25 §:n 3—7 momentin säännöksiä. Myös varapuhemiesten vaalit toimitetaan ikäpuhemiehen johdolla ja vasta vaalien tultua toimitetuiksi puhemies ja varapuhemiehet antavat vuorollaan juhlallisen vakuutuksensa. Tämän jälkeen puhemies ryhtyy toimeensa. Vakuutuksen sanamuotoa ehdotetaan jonkin verran lyhennettäväksi ja siitä ehdotetaan poistettavaksi hallituksen oikeuden puolustamista koskeva kohta.

Säännös tilapäisen puhemiehen tai varapuhemiehen valitsemisesta silloin, kun puhemies tai varapuhemies on estynyt hoitamasta tehtäviään, on uusi. Säännöksen tarkoituksena on turvata puhemiehen tehtävien hoito myös esimerkiksi puhemiehen tai varapuhemiehen pitkän sairausloman aikana.

5 §. *Puhemies ja puhemiehistö.* Pykälässä on yleissäännös puhemiehen tehtävästä johtaa eduskunnan toimintaa yhdessä puhemiesneuvoston kanssa siten kuin perustuslaissa ja tässä työjärjestyksessä tarkemmin säädetään. Perussäännös puhemiehen tehtävistä täysistunnossa on perustuslain 42 §:ssä.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 4 §:n säännös siitä, että puhemies ja varapuhemiehet muodostavat eduskunnan puhemiehistön. Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtiopäiväjärjestyksen 55 §:n 4 momentin säännös, jonka mukaan puhemiehen ja varapuhemiesten ollessa estyneitä hoitamasta puhemiehen tehtävää, puhetta johtaa täysistunnossa puhemiesneuvoston iältään vanhin saapuvilla oleva jäsen.

Puhemiehen asema täysistuntotoiminnan johtamisessa on merkittävä. Puhemies päättää istunnon koollekutsumisesta ja istunnon päiväjärjestyksestä, johtaa keskusteluja istunnossa sekä tekee päätös- ja äänestys ehdotukset. Puhemies toimii puhemiesneuvoston puheenjohtajana. Lisäksi puhemies johtaa eduskunnan hallintoa toimimalla puheenjohtajana kansliatoimikunnassa.

Puhemies edustaa eduskuntaa suhteissa muihin valtioelimiin ja viranomaisiin. Puhemiehen tehtävänä on tarvittaessa edustaa eduskuntaa myös eduskunnan kansainvälisissä suhteissa. Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa avustaa puhemies-tä esimerkiksi eduskunnan kannan määrittelyssä kansainvälistä kokousta tai tapaamista varten.

6 §. *Puhemiesneuvoston tehtävät.* Pykälä sisältää luettelon puhemiesneuvoston päätehtävistä. Pykälä täydentää perustuslain 34 §:n 3 momentin säännöksiä ja sen tarkoituksena on korostaa puhemiesneuvoston eduskunnan työtä ohjaavaa roolia ja selkeyttää eduskunnan toimielinten välistä tehtäväjako.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan puhemiesneuvoston tehtävänä on tehdä ehdotuksia ja antaa ohjeita eduskuntatyön järjestelystä. Tällä hetkellä suuri osa puhemiesneuvoston tehtävistä perustuu valtiopäiväjärjestyksen 54 §:n 2 momentin ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 29 §:n 1 momentin mukaiseen yleissääntöön tehdä ehdotuksia eduskuntatyön järjestämisestä. Uuteen eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaan otettavaksi erityissäännökset useimmista puhemiesneuvoston nykyisin yleissääntönsä nojalla hoitamista tehtävistä. Eduskuntatyön muuttuvien tarpeiden joustavaksi hoitamiseksi myös yleissääntö on katsottu kuitenkin tarpeelliseksi säilyttää. Sellaisia puhemiesneuvoston tehtäviä, jotka edelleen perustuisivat yleissääntöön ovat esimerkiksi ehdotukset jonkin asian käsitelystä noudatettavasta tarkemmasta menettelystä sekä lausunnon antaminen ja ehdotuksen tekeminen täysistunnolle edustajan pyytäessä vapautusta edustajan toimesta tai tehtävästä, johon eduskunta on hänet valinnut. Tarvittaessa puhemiesneuvosto voi antaa erilaisia pysyväisohjeita tämän sääntönsä nojalla esimerkiksi täysistunnon pöytäkirjan laatimisesta tai poissaololuista.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotukset siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmistelevalle käsiteltäväksi ja minkä valiokunnan tai valiokuntien tulee antaa asiasta lausuntonsa mietinnön valmistavalle valiokunnalle. Tämä tehtävä on perustunut tähän asti valtiopäiväjärjestyksen 54 §:n 2 mo-

mentin ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 29 §:n 1 momentin puhemiesneuvoston tehtäviä koskevaan yleissääntöön.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan puhemiesneuvosto laatii vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä luettelon lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista ja tekee ehdotukset niiden lähettämisestä valiokuntaan. Sääntönsä vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 53 §:n säännöksiä. Uuteen perustuslakiin ei ole otettu valtiopäiväjärjestyksen 74 §:ää vastaavaa sääntöä, jonka mukaan lepäämään hyväksytty lakiehdotus katsotaan rauenneeksi, jos asiasta, jota lakiehdotus koskee, on jo säädetty uusi laki. Näin ollen puhemiesneuvosto ei enää tee ehdotusta siitä, mitkä lepäämään hyväksytyt lakiehdotukset katsotaan rauenneeksi, vaan kaikki lakiehdotukset lähetetään valiokuntaan, joka voi ehdottaa ne asiasisällöltään muuttamattomina hyväksyttäväksi tai hylättäväksi.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan puhemiesneuvosto ehdottaa, mihin täysistuntoon asia pannaan pöydälle. Pääosa asian pöydällepanoa täysistunnossa koskevista sääntöksistä on 57 §:ssä. Sen lisäksi pöydällepanosääntönsä on myös 23 §:n 1 momentissa, jossa säädetään valtioneuvoston tiedonannon ja selonteon pöydällepanosta, ja 65 §:n 1 momentissa, jossa säädetään tasavallan presidentin eduskunnalle pääministeriehdokkaasta antaman tiedon pöydällepanosta. Puhemiesneuvoston tehtävä liittyy suoraan sääntönsä nojalla tapahtuviin pakollisiin pöydällepanoihin, joiden tarkoituksena on varata edustajille riittävästi aikaa perehtyä asiaan ennen sen käsittelyn aloittamista täysistunnossa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan puhemiesneuvosto hyväksyy täysistuntosuunnitelmat. Täysistuntosuunnitelmien avulla puhemiesneuvosto ohjaa eduskunnan työn suunnittelua. Ehdotukseen uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi ei sisälly nykyisen työjärjestyksen 56 §:ää vastaavaa sääntöä siitä, ettei täysistuntoa tule jatkaa kello 23 jälkeen ilman erityistä syytä. Puhemiesneuvoston tulee kuitenkin täysistuntosuunnitelmia hyväksyessään huolehtia siitä, että periaatetta yöistuntojen välttämisestä noudatetaan myös jatkossa.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan puhemiesneuvosto voi tehdä täysistunnolle ehdotuksen edustajapalkkion tai sen osan menettämistä edustajapalkkiosta annetun lain (328/1947) nojalla taikka perustuslakivaliokunnan kannanoton hankkimisesta perustuslain 28 §:n 3 momentin nojalla. Uuden perustuslain voimaantuloon liittyen on valmisteltu ehdotus edustajapalkkiosta annetun lain muuttamisesta, joka on tarkoitus antaa lakialoitteella eduskunnan käsiteltäväksi tämän työjärjestyksen yhteydessä. Ehdotuksen mukaan eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää, että kansanedustaja, joka toistuvasti ilman eduskunnan lupaa jättää osallistumatta eduskuntatyöhön, menettää määrättyltä ajalta edustajapalkkionsa tai osan siitä. Jos edustaja tämän jälkeenkin jatkaa edustajantoimensa hoitamisen laiminlyöntiä, puhemiesneuvosto voi ehdottaa uuden päätöksen tekemistä edustajapalkkion menettämisestä tai aikaisemman päätöksen jatkamista taikka ehdottaa täysistunnolle, että eduskunta päättäisi hankkia asiasta perustuslakivaliokunnan kannanoton perustuslain 28 §:n 3 momentin nojalla. Ehdotuksen edustajantoimen laiminlyömistä koskevan asian ottamisesta käsiteltäväksi voi tehdä esimerkiksi valiokunta, jos sen jäsen ilman hyväksyttävää syytä on toistuvasti poissa valiokunnan kokouksista. Puhemiesneuvosto voi ottaa asian käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee aloitteita eduskunnan virkamiehiä koskevan lain, eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön säätämisestä. Säännös täydentää perustuslain 34 §:n 3 momentin lopussa olevaa säännöstä ja vastaa valtiopäiväjärjestyksen 54 §:n 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotuksia eduskunnan hallintoa koskevien ohjesääntöjen säätämisestä, jollei näiden ehdotusten tekemistä ole säädetty kansliatoimikunnan tehtäväksi. Säännös korvaa valtiopäiväjärjestyksen 54 §:n 2 momentin säännöksen, jonka mukaan puhemiesneuvoston tehtävänä on tehdä ehdotuksia eduskunnan virka-

miehiä koskevien ohjesääntöjen säätämisestä. Puhemiesneuvosto tekee tämän säännöksen nojalla ehdotukset muun muassa eduskunnan kanslian ohjesäännön säätämisestä. Kansliatoimikunnan tehtäviä koskevassa 73 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että kansliatoimikunta tekee ehdotukset eduskunnan tilisäännön säätämisestä.

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotuksia eduskunnan valitsemien toimielinten johtosäännöiksi. Toimielinten johtosääntöjen hyväksymisestä on säännökset 18 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 10 kohdan mukaan puhemiesneuvosto antaa yleisohjeita valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 29 §:n mukaan puhemiesneuvosto hyväksyy valiokuntasihteereiden johtosäännön ja antaa tarvittaessa valiokuntien toimintaa koskevia yleisohjeita. Tämän säännöksen nojalla puhemiesneuvosto on vahvistanut erikoisvaliokuntien yleisohjeet sekä asiakirjoja ja asian käsittelyä koskevat mallit. Näissä yleisohjeissa on määriteltä valiokuntien pääasialliset tehtävät ja annettu varsin yksityiskohtaiset ohjeet asioiden käsittelystä erikoisvaliokunnissa. Myös tulevaisuudessa säännökset valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä on tarkoituksenmukaisinta ottaa puhemiesneuvoston hyväksyntäin yleisohjeisiin, jotta valiokuntien toimintaa voidaan joustavasti säännellä muuttuvien tilanteiden ja tehtävien mukaisesti ja puhemiesneuvosto voi muun muassa töiden tasaamiseksi valiokuntien välillä tarvittaessa muuttaa valiokuntien välisiä toimialarajoja.

Pykälän 1 momentin 11 kohdan mukaan puhemiesneuvosto päättää tarvittaessa muusta kuin 10 §:ssä tarkoitettusta edustajien osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön ja antaa siitä yleisohjeita. Työjärjestyksen 10 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi siitä, mihin kansainvälisiin toimieliimiin eduskunnan edustajat valitaan täysistunnossa. Puhemiesneuvoston ohjeet voivat sisältää säännöksiä esimerkiksi siitä, milloin edustajien nimeämisestä päätetään puhemiesneuvostossa ja milloin asianomaisessa valiokunnassa ja millainen raportointivelvollisuus valituilla edustajilla on.

Pykälän 1 momentin 12 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotuksia eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan kansliatoimikunnan tehtävänä on tehdä ehdotus eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Koska täysistuntoa koskevien asioiden käsittely muiltakin osin on puhemiesneuvoston tehtävänä, myös istumajärjestystä koskevien ehdotusten tekemisen voidaan katsoa soveltuvan paremmin puhemiesneuvoston kuin kansliatoimikunnan tehtäväksi. Ehdotuksen tekeminen vaalikauden alussa uudesta istumajärjestyksestä voi kuitenkin siirtyä jonkin päivän nykyistä myöhemmäksi odotettaessa puhemiesneuvoston muodostumista.

Pykälän 1 momentin 13 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee ehdotuksia tilapäisen valiokunnan asettamisesta sekä siitä, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä tällaiseen valiokuntaan valitaan. Tilapäisestä valiokunnasta on säädetty perustuslain 35 §:n 1 momentissa sekä tämän työjärjestyksen 7 §:n 2 momentissa ja 8 §:n 2 momentissa. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 11 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 4 kohdan säännöksiä.

Myös yksittäinen edustaja voi 21 §:n nojalla tehdä ehdotuksen tilapäisen valiokunnan asettamisesta. Puhemiesneuvoston tulee antaa tällaisen ehdotuksen johdosta lausunto eduskunnalle. Jos se antamassaan lausunnossa ehdottaa, että ehdotus hyväksytään, sen tulee samalla myös ehdottaa, montako jäsentä ja varajäsentä tilapäiseen valiokuntaan valitaan.

Pykälän 1 momentin 14 kohdan mukaan puhemiesneuvosto tekee päätöksiä ja ehdotuksia niistä asioista, joista niin erikseen säädetään. Puhemiesneuvostolle on annettu itsenäistä päätösvaltaa eräissä yksittäiskysymyksissä, joita ovat esimerkiksi päätöksen tekeminen enintään viikon pituisesta poissaololuvasta (48 §) ja ajankohtais keskustelun järjestämisestä (26 §:n 2 mom.) sekä Euroopan unionin asian tai selvityksen ottaminen keskusteltavaksi täysistunnossa (perustuslaki 96 §:n 2 mom. ja 97 §:n 1 mom.).

Pykälän 1 momentin 15 kohdan mukaan puhemiesneuvosto toimii neuvoa-antavana elimenä

puhemiesneuvoston päätösvaltaan kuuluvissa asioissa. Esimerkiksi täysistunnon ajankohdasta ja päiväjärjestyksestä puhemies päättää perustuslain 42 §:n 1 momentin ja tämän työjärjestyksen 45 ja 46 §:n nojalla noudattaen mahdollisuuksien mukaan puhemiesneuvoston hyväksymää täysistuntosuunnitelmaa. Koska puhemiesneuvosto kokoontuu lähes kaikkina täysistuntopäivinä, puhemiesneuvoston jäsenillä on mahdollisuus esittää puhemiesneuvostolle ehdotuksia täysistunnon päiväjärjestykseen sisällytettävistä asioista ja täysistuntojen ajankohdista.

Pykälän 2 momentin mukaan äänten mennessä tasan puhemiesneuvostossa ratkaisee puhemiesneuvoston ääni. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 29 §:n 2 momentin säännöstä.

7 §. *Valiokunnat.* Pykälän 1 momentti sisältää luettelon eduskunnan pysyvistä valiokunnista. Valiokuntalaitos uudistettiin vuonna 1991 ministeriövastaavuusperiaatteen pohjalta siten, että pääsääntöisesti valiokuntien nimet ja toimialat vastaavat ministeriöjakoa. Valiokuntalaitoksessa ehdotetaan säilytettäväksi nykyinen valiokuntajako. Pysyvien erikoisvaliokuntien joukkoon ehdotetaan samalla lisättäväksi tulevaisuusvaliokunta, joka on toiminut tilapäisenä valiokuntana vuodesta 1993 lähtien. Työasiainvaliokunnan tehtäviin kuuluu myös tasa-arvoasioiden käsittely. Tästä syystä työasiainvaliokunnan nimi ehdotetaan sen tehtäväalaa vastaavasti muutettavaksi työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnaksi. Säännös täydentää perustuslain 35 §:n 1 momentin säännöksiä ja se korvaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 10 §:n 2 momentin säännökset.

Pykälän 2 momentti sisältää säännökset tilapäisen valiokunnan asettamisesta ja toimikaudesta. Säännökset täydentävät perustuslain 35 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen säännöstä. Säännös tilapäisen valiokunnan toimikaudesta vastaa valtiopäiväjärjestyksen 41 §:n 4 momentin vastaavaa säännöstä.

Pykälän 3 momentissa on säännös suuren valiokunnan oikeudesta hyväksyä itselleen työjärjestys. Suuren valiokunnan perinteisen erityisaseman ja muista valiokunnista poikkeavien tehtävien vuoksi suurella valiokunnalla säilyisi oi-

keus itselleen hyväksymässään työjärjestyksessä tehdä tarvittavat täsmennykset valiokunnissa yleensä noudatettaviin menettelysääntöihin (44 §). Suuren valiokunnan työjärjestyksessä voidaan tarvittaessa säätää myös useamman kuin yhden varapuheenjohtajan valinnasta.

8 §. *Valiokuntien jäsenmäärä.* Pykälän 1 momentissa säädetään suuren valiokunnan, valtiovaraminvaliokunnan ja muiden pysyvien valiokuntien jäsenmäärät. Valiokuntien nykyisiin jäsenmääriin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia. Pykälän 2 momentissa säädetään tilapäisen valiokunnan jäsenmäärästä. Pykälän 1 ja 2 momentin säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 11 §:n säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädetään mahdollisuudesta valiokunnan esityksestä lisätä suuren valiokunnan varajäsenten taikka muun valiokunnan jäsenten tai varajäsenten määrää. Säännöksen tarkoituksena on valiokunnan jäsen- tai varajäsenmäärää lisäämällä varmistaa valiokunnan päätösvaltainen toiminta esimerkiksi tilanteissa, jossa suuri osa valiokunnan jäsenistä ei voi osallistua asian käsittelyyn. Säännös korvaa valtiosiiväjäjärjestyksen 40 §:n 4 momentin säännökset.

9 §. *Vapautus valiokunnan jäsenyydestä.* Pykälän 1 momentissa säädetään oikeudesta kieltäytyä useamman kuin kahden valiokunnan jäsenyydestä. Pääsääntöisesti jokaisella edustajalla, joka ei ole valtioneuvoston jäsen tai jolla ei ole huomattavan työllistäviä erityistehtäviä eduskunnassa, kuten esimerkiksi suuren eduskuntaryhmän puheenjohtajuus, tulee olla vähintään yksi valiokunnan varsinaisen jäsenen paikka.

Pykälän 2 momentissa säädetään edustajan vapauttamisesta valiokunnan jäsenyydestä hänen omasta pyynnöstään. Hyväksyttävänä syynä pidettäisiin kuten nykyisinkin esimerkiksi valiokuntapaikkojen uudelleenjärjestelyä.

Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 13 §:n säännöksiä.

10 §. *Eduskunnan edustajat kansainvälisissä toimielimissä.* Pykälän 1 momentissa säädetään edustajien valinnasta Pohjoismaiden neuvoston ja Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaan sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön

parlamentaariseen yleiskokoukseen. Edustajat Pohjoismaiden neuvoston ja Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaan valitaan joka valtiopäivien alussa. Momentin 1 ja 2 kohdan säännökset vastaavat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n ja Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 1 §:n säännöksiä.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaariseen yleiskokoukseen valittavia edustajia koskeva säännös on uusi. ETYKin parlamentaarinen yleiskokous aloitti toimintansa vuonna 1991. Aluksi sen Suomen eduskuntaa edustavana valtuuskuntana toimi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta täydennettynä puhemiehellä. Eduskunta valitsi edustajat ETYKin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskuntaan ensimmäisen kerran joulukuussa 1993 heti, kun valtiosiiväjäjärjestykseen oli lisätty uusi 88 b § ja eduskunnan työjärjestykseen uusi 62 b §. ETYJin parlamentaarisen yleiskokouksen vakiintuneen aseman johdosta ehdotetaan, että edustajien valitsemisesta ETYJin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskuntaan otettaisiin oma säännös pykälän 1 momentin 3 kohdaksi.

Kansainvälisten tarpeiden johdosta pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi yleissäännös, jonka mukaan eduskunta päättää eduskunnan edustajien valitsemisesta sellaiseen kansainväliseen toimielimeen, johon eduskunta osallistuu kansainvälisen sopimuksen perusteella. Eduskunta päättää tarvittaessa puhemiesneuvoston ehdotuksesta myös edustajien toimikaudesta ja lukumäärästä, jos kansainvälinen sopimus ei anna tähän suoraa vastausta. Silloin kun eduskunnan edustajat osallistuvat kansainvälisen toimielimen toimintaan, ilman että toimintaan osallistuminen perustuu Suomen hyväksymään kansainväliseen sopimukseen, eduskunnan edustajat valitaan siten kuin 6 §:n 1 momentin 11 kohdassa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan tämän pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen eduskunnan edustajien tulee vuosittain antaa eduskunnalle kertomus toiminnastaan. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan ja Euroopan neu-

voston Suomen valtuuskunnan osalta kertomuksen antamisesta on säädetty niitä koskeissa laeissa. ETYJin parlamentaarisen yleiskokouksen osalta vastaavaa säännöstä ei ole ollut, mutta samalla kun edustajien valinta ehdotetaan siirrettäväksi eduskunnan täysistunnolle, on perusteltua, että valitut edustajat veloitetaan myös raportoimaan toiminnastaan antamalla siitä vuosittain kertomuksensa eduskunnalle. Kertomuksen antamisvelvollisuus ehdotetaan ulotettavaksi myös mahdollisiin 2 momentin nojalla valittaviin edustajiin.

11 §. *Eduskunnan oikeusasiamies*. Pykälässä säädetään eduskunnan oikeusasiamiehen vaalista ja hänen antamistaan kertomuksista. Nykyisen hallitusmuodon 49 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan oikeusasiamiehen vaali toimitetaan eduskunnan puhemiehen vaalista säädettyssä järjestyksessä. Näin ollen eduskunnan oikeusasiamies on valittu tehtävää avoimeksi julistamatta ja ilman keskustelua eduskunnan täysistunnossa suoritettulla vaalilla. Uudessa perustuslaissa ei enää ole säännöstä vaalin suorittamistavasta, vaan tältä osin asia jää säädettäväksi eduskunnan työjärjestyksessä.

Vuonna 1995 ennen eduskunnan oikeusasiamiehen vaalia eduskunnassa järjestettiin epävirallinen julkinen kuuleminen. Siinä olivat kuultavina ne henkilöt, jotka olivat ilmoittaneet olevansa käytettävissä kyseiseen tehtävään. Syynä kuulemisen järjestämiselle oli kansanedustajien halu ennen oikeusasiamiehen vaalia kuulla tehtävään käytettävissä olevien henkilöiden käsityksiä muun muassa siitä, mitä asioita he pitäisivät kyseisen viran hoidossa tärkeinä. Vuonna 1998 perustuslakivaliokunta kuuli tehtävään käytettävissä oleviksi ilmoittautuneita henkilöitä ennen eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaalia.

Eduskunnan oikeusasiamiehen aseman ja hänen lisääntyneiden ja muuttuneiden tehtäviensä vuoksi pykälässä ehdotetaan säännöksiä oikeusasiamiehen vaalista muuttaviksi siten, että tehtävän avoinna olemisesta ilmoitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla ja että perustuslakivaliokunnan tulee antaa kirjallinen arvio tehtävään ilmoittautuneista. Valiokunnan arvio voi

koskea esimerkiksi oikeusasiamiehelle asetettujen kelpoisuusvaatimusten täyttymistä sekä ilmoittautuneiden pätevyyttä tehtävän hoitamiseen. Kannanoton ei tarvitse sisältää arviota jokaisesta tehtävään ilmoittautuneesta. Valiokunnan kirjallisen arvion on katsottu riittävän, koska tehtävä ei varsinaisesti ole haettavana ja koska valiokunnan arviossa voi olla merkitystä myös sillä, mitkä tehtäväalueet avoinna olevan tehtävän haltijan on tarkoitus hoitaa oikeusasiamiehen ja kahden apulaisoikeusasiamiehen välisen tehtäväjaon mukaisesti. Vaali toimitetaan kuten puhemiehen vaalista on perustuslain 34 §:n 2 momentissa säädetty.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnan oikeusasiamies antaa eduskunnalle vuosittain perustuslain 109 §:ssä tarkoitetun kertomuksen sekä tarvittaessa erilliskertomuksia.

12 §. *Valtiontilintarkastajat*. Pykälässä säädetään valtiontilintarkastajien valinnasta ja eduskunnalle annettavasta valtiontilintarkastajien kertomuksesta. Säännökset täydentävät perustuslain 90 §:n säännöksiä. Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä keskuudestaan viisi valtiontilintarkastajaa ja yhtä monta varajäsentä. Valtiontilintarkastajat voivat tarvittaessa antaa eduskunnalle vuosittaisen kertomuksensa lisäksi erilliskertomuksia. Ehdotettu pykälä vastaa pääosin valtiopäiväjärjestyksen 88 a §:ää. Tarkemmat säännökset muun muassa valtiontilintarkastajien toimikaudesta annetaan eduskunnan hyväksymässä valtiontilintarkastajain johtosäännössä.

13 §. *Pankkivaltuutetut ja Suomen Pankin tilintarkastajat*. Pykälän 1 momentissa säädetään pankkivaltuutettujen valinnasta ja pankkivaltuutettujen kertomuksen antamisesta eduskunnalle. Pankkivaltuutetut valitaan kerran vaalikaudessa kuten nykyisinkin. Pankkivaltuutettuja valitaan edelleen yhdeksän. Suomen Pankista annettuun lakiin (214/1998) ei enää sisälly säännöksiä suppeammasta pankkivaltuustosta ja sen tehtävistä. Tästä syystä myös työjärjestyksestä ehdotetaan jätettäväksi pois suppeamman pankkivaltuuston valintaa koskevat säännökset. Pankkivaltuutettujen johtosäännössä voidaan

tarvittaessa säätää työjaostosta, jonka pankki-valtuutetut valitsevat keskuudestaan ja jolle suppeamman pankkivaltuuston aiemmin hoitamia valmistelutehtäviä voidaan antaa hoidettaviksi. Pankkivaltuutetut voivat tarvittaessa antaa eduskunnalle vuosittaisen kertomuksen lisäksi myös erilliskertomuksia. Suomen Pankista annetun lain 11 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan pankkivaltuutettujen tehtävänä on antaa eduskunnalle tarvittaessa kertomuksia rahapolitiikan toteuttamisesta ja muusta pankin toiminnasta. Yhdessä perustuslain 91 §:n säännösten kanssa ehdotetut säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n 1—4 momentin säännökset.

Pykälän 2 momentissa säädetään Suomen Pankin tilintarkastajien valinnasta. Säännökset Suomen Pankin tilintarkastajien valinnasta ja pätevyysvaatimuksista ovat Suomen Pankista annetun lain 18 §:ssä.

14 §. *Eduskunnan tilintarkastajat.* Eduskunnan tilintarkastajien valinnasta ja tehtävistä on nykyisin säädetty eduskunnan tilisäännön (460/1988) 19 §:ssä. Perustuslain 36 §:n 2 momentin mukaan eduskunta valitsee muita tarvittavia toimielimiä sen mukaan kuin perustuslaissa, muussa laissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetään. Tästä syystä säännökset eduskunnan tilintarkastajien valinnasta ehdotetaan otettaviksi eduskunnan työjärjestykseen. Ehdotetut säännökset vastaavat eduskunnan tilisäännön 19 §:n säännöksiä.

15 §. *Eduskunnan kirjaston hallitus.* Pykälässä säädetään eduskunnan kirjaston hallituksen valinnasta ja eduskunnalle annettavasta kirjaston kertomuksesta. Eduskunnan kirjastosta säädetään nykyisin valtiopäiväjärjestyksen 83 b §:ssä ja laissa Eduskunnan kirjastosta (983/1984). Kirjaston hallituksen valintaa koskevat säännökset ovat lain 3 §:ssä ja eduskunnalle vuosittain annettavaa kirjaston kertomusta koskevat säännökset lain 5 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä eduskunnan kirjaston hallituksen siten kuin siitä erikseen lailla tai kirjaston ohjesäännöllä säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan kirjaston hallitus antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen.

16 §. *Vaalit.* Pykälän 1 momentin mukaan eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Eduskunnan vaalisäännössä on säännökset muun muassa vaaleissa käytettävistä ehdokaslistoista, vaalitoimituksesta sekä vaalin tuloksen määrittämisestä. Uuden perustuslain voimaan tullessa siirtyvät kaikki eduskunnan toimitettavat vaalit täysistunnossa suoritettaviksi. Eduskunnan vaalisääntöön tehdään valitsijamiesten lakkauttamisesta aiheutuvat muutokset. Lisäksi vaalisääntöön on tarkoitus siirtää osa nykyisin eduskunnan työjärjestyksessä olevista yksityiskohtaisista vaalisäännöksistä.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan henkilövaalit toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Henkilövaaleja, jotka toimitetaan kuten puhemiehen vaali, ovat varapuhemiesten vaalit, eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten vaalit sekä eduskunnan pääsihteerin ja valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali. Perustuslain 61 §:n 3 momentissa tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan muilta osin kuten puhemiehen vaali, paitsi että kyseessä on avoin äänestys, jossa äänestyslipusta ilmenee, kuka äänestyslipun on antanut.

Vaaleissa ei sallita keskustelua. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 50 §:n säännöstä kuitenkin niin, että eduskunnan pääsihteerinkään vaalissa ei enää sallita keskustelua.

Pykälän 2 momentissa säädetään eduskunnan pääsihteerin vaalista. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 9 §:n 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädetään valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalista. Pääjohtajan vaali toimitetaan sen jälkeen kun virka on ollut haettavana ja valtiovarainvaliokunta on antanut hakijoista lausunnon.

Perustuslain 90 §:n mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten on eduskunnan yhteydessä riippumaton valtiontalouden tarkastusvirasto. Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä annetun lain 8 §:n mukaan valtiontalouden tarkastusvirasto järjestetään eduskunnan yhteyteen

viimeistään vuoden 2001 alusta. Tarkastusvirasto koskeva lainsäädäntö on parhaillaan valmisteltavana puhemiesneuvoston asettamassa toimikunnassa. Tarkastusvirastoa koskevassa laissa on tarkoitus säätää tarkastusviraston pääjohtajan toimikaudesta ja pätevyysvaatimuksista.

17 §. *Valiokuntien järjestäytyminen.* Pykälän 1—3 momentissa säädetään valiokuntien ensimmäisestä kokoontumisesta sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalista. Säännökset vastaavat pääosin valtiopäiväjärjestyksen 45 §:n 1 ja 2 momentin ja 51 §:n 1 momentin sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 14 §:n 1 momentin säännöksiä. Vaalissa noudatetaan puhemiehen vaalista annettuja säännöksiä, jollei valiokunta yksimielisesti toisin päättä. Jos valiokunta on asiasta yksimielinen, se voi päättää valita puheenjohtajansa ja varapuheenjohtajansa ilman suljettua lippuaänestystä.

Pykälän 4 momentissa säädetään tilapäisen puheenjohtajan valinnasta. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 14 a §:ää.

Pykälän 5 momentin mukaan muiden eduskunnan toimielinten järjestäytymisessä noudetaan soveltuvien valiokuntien järjestäytymisestä annettuja säännöksiä. Puhemiesneuvostossa ja kansliatoimikunnassa puheenjohtajuus määräytyy kuitenkin asian luonteen johdosta siten, että puheenjohtajana toimii eduskunnan puhemies. Puhemiehen ollessa estynyt puhemiesneuvoston tai kansliatoimikunnan kokouksen puheenjohtajana toimii ensimmäinen varapuhemies ja hänenkin ollessaan estynyt toinen varapuhemies.

18 §. *Toimielinten johtosäännöt.* Pykälässä säädetään johtosääntöjen hyväksymisestä eduskunnan valitsemille toimielimille. Pykälän mukaan eduskunta hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan oikeusasiamiehen, valtiontilintarkastajien, pankkivaltuutettujen ja kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön. Lisäksi eduskunta voi hyväksyä muita tarvittavia johtosääntöjä. Johtosäännön valmistelu voi tarvittaessa tapahtua asianomaisen toimielimen piirissä. Ehdotuksen eduskunnalle tekee kuitenkin puhemiesneuvosto.

Pykälän säännökset korvaavat nykyisin kun-kin toimielimen valintaa koskevan säännöksen

yhteydessä olevan säännöksen johtosäännön vahvistamisesta kyseiselle toimielimelle.

3 luku. Asiain vireille tulo valtiopäivillä

19 §. *Asioiden ilmoittaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään, että puhemiehen tulee ilmoittaa täysistunnossa hallituksen esityksen sekä valtioneuvoston kirjelmän (esimerkiksi Euroopan unionin asioista tai valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista), tiedonannon ja selonteon samoin kuin kertomusten antamisesta eduskunnalle sekä asetuksen tai muun alemmanasteisen säädöksen taikka päätöksen toimittamisesta eduskunnan käsiteltäväksi. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että edustajat saavat tiedon eduskuntaan tulleista asioista mahdollisimman pian, jotta heillä on tilaisuus perehtyä asioihin, ennen kuin ne otetaan täysistunnon päiväjärjestykseen valiokuntaan lähettämistä varten. Tarkoitus on edelleen noudattaa vakiintunutta käytäntöä, jonka mukaan asiaa ei yleensä oteta valiokuntaan lähetettäväksi samassa istunnossa, jossa se on ilmoitettu saapuneeksi. Jotta edustajat saisivat tiedon eduskuntaan tulleista asioista mahdollisimman nopeasti, on tarkoituksenmukaista antaa tämän kaltaisia ilmoituksia myös niissä täysistunnoissa, joissa ei suoriteta nimenhuutoa. Tällaisia täysistuntoja ovat suulliset kyselytunnit ja ajankohtaiskeskustelut.

Pykälän 2 momentin mukaan puhemies ilmoittaa eduskunnalle myös hallituksen esityksen ja eduskunta-aloitteen peruuttamisesta. Ilmoitus merkitsee samalla, että peruutetun hallituksen esityksen tai eduskunta-aloitteen käsittely lopetetaan.

Pykälän säännökset vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 28 §:n 3 momentin ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 54 §:n säännöksiä.

20 §. *Eduskunta-aloitteet.* Pykälässä säädetään kansanedustajan aloiteoikeuden käyttämisestä. Säännökset täydentävät perustuslain 39 §:n säännöksiä, jonka mukaan eduskunta-aloitteita ovat lakialoite, talousarvioaloite ja toimenpidealoite.

Edustajan tulee henkilökohtaisesti jättää eduskunta-aloite kirjallisena keskuskansliaan. Aloite on perusteltava mahdollisimman lyhyesti. Perustelujen pituus on sidoksissa aloitteessa esi-

tettyyn asiaan. Aloitteissa samoin kuin muissakin edustajien tekemissä valtiopäivätoimissa on käytettävä perustuslain 31 §:n 2 momentin mukaista vakaata ja arvokasta esitystapaa.

Samaan aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita. Viime vuosina noudatetun käytännön mukaisesti samassa talousarvioaloitteessa voi kuitenkin esittää määrärahaa useille talousarvioehdotuksen momenteille, jos niiden tavoitteena on saman asian toteuttaminen. Samoin on mahdollista ehdottaa samassa talousarvioaloitteessa uutta tai lisämäärärahaa tiettyyn tarkoitukseen ja samalla ehdottaa sen rahoittamiseksi määrärahan vähentämistä tai poistamista toisesta käyttötarkoituksesta. Puhemiesneuvosto voi nykyiseen tapaan antaa asiasta tarvittaessa tarkempia ohjeita. Pykälän 1 momentin säännökset vastaavat asiallisesti valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 1 momentin säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään eduskuntaaloitteiden jättämisestä. Lakialoite ja toimenpidealoite voidaan tehdä koska tahansa eduskunnan ollessa koolla. Sen sijaan talousarvioaloite on jätettävä kahden viikon kuluessa valtion talousarvioesityksen saapuneeksi ilmoittamisesta. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä neljän päivän kuluessa esityksen saapuneeksi ilmoittamisesta. Lakialoitteen ja talousarvioaloitteen osalta jättämisajat vastaavat pääosin valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä. Lisätalousarvioaloitteen jättöaikaa ehdotetaan pidennettäväksi päivällä. Lisätalousarvio ilmoitetaan usein saapuneeksi perjantain täysistunnossa ja tällöin kolmen päivän määräaika on merkinnyt aloiteajan päättymistä maanantaina, jolloin eduskunnassa ei yleensä ole valiokuntien kokouksia eikä täysistuntoja.

Perustuslain 39 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan toimenpidealoite sisältää ehdotuksen lainvalmisteluun tai muuhun toimenpiteeseen ryhtymisestä. Toimenpidealoitteella edustaja voi tehdä ehdotuksen tarvittavaan lainvalmisteluun ryhtymisestä ilman, että hänen tarvitsee laatia aloitetta valmiin lakiehdotuksen muotoon. Tämä on erityisen perusteltua esimerkiksi suuris-

sa lainuudistushankkeissa, joiden valmistelu vaatii huomattavan määrän työtä ja lainvalmistelun asiantuntemusta. Tämän toimenpidealoitteen ensisijaisen käyttötarkoituksen huomioon ottaen on perusteltua, että toimenpidealoitteen jättämisessä noudatetaan samoja periaatteita kuin lakialoitteen jättämisessä eli sen voi tehdä koska tahansa eduskunnan ollessa koolla.

Pykälän 3 momentin mukaan eduskuntaaloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen. Säännös korvaa valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 5 momentin säännökset. Nykyisessä säännöksessä edellytetään, että kaikki aloitteen allekirjoittajat allekirjoittavat myös peruutuskirjelmän. Kun aloitteessa voi olla runsaasti allekirjoittajia, vaatimusta kaikkien allekirjoituksesta peruutuskirjelmään on ollut vaikea noudattaa. Ottaen huomioon, että eduskunta-aloite on yleensä laadittu ensimmäisen allekirjoittajan aloitteellisuuden pohjalta ja myös kulkee eduskuntakäsittelyssä hänen nimellään, voidaan pitää perusteltuna, että hän voi yksin päättää myös sen peruuttamisesta.

21 §. *Eduskunnan työtä koskevat ehdotukset.* Pykälässä säädetään edustajan oikeudesta tehdä ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta tai tilapäisen valiokunnan asettamisesta taikka muusta eduskunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta, jonka vireillepanosta ei ole erikseen säädetty. Tällaiset ehdotukset tulee jättää kirjallisina keskuskansliaan.

Jos kyseessä on asia, joka 32 §:n 1 momentin mukaisesti tulee lähettää valiokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi, puhemiesneuvoston tulee tehdä ehdotus siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään.

Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa antaa ehdotuksesta lausuntonsa. Puhemiesneuvosto tekee 6 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan aloitteet muun muassa eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön säätämisestä. Tästä syystä on perusteltua, että puhemiesneuvosto pääsääntöisesti antaa myös edustajan tekemästä näitä asioita koskevasta ehdotuksesta lausuntonsa, joka liitetään asiakirjoihin ja toimitetaan asiaa valmistelevalle valiokunnalle käytettäväksi.

Puhemiesneuvoston lausunnossa tilapäisen

valiokunnan asettamishdotuksesta tulee tarvittaessa myös ehdottaa, montako jäsentä ja varajäsentä tilapäiseen valiokuntaan valitaan.

Pykälässä tarkoitetut edustajan tekemät ehdotukset muusta eduskunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta, jonka vireillepanosta ei ole erikseen säädetty, voivat olla monentyyppisiä. Ehdotus voi koskea eduskunnan tai jonkin sen toimielimen päätettävää asiaa. Jos kyseessä on ehdotus esimerkiksi jonkin eduskunnan hyväksymän ohje- tai johtosäännön muuttamisesta, puhemiesneuvosto tekee ehdotuksen siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmisteltavaksi sekä antaa asiasta tarvittaessa lausuntonsa. Jos ehdotetaan, että eduskunta päättäisi esimerkiksi rajoittaa kirjallisten kysymysten tekemistä (27 §:n 4 mom.), eduskunta päättää asiasta puhemiesneuvoston lausunnon saatuaan, ellei asiaa päätetä lähettää valiokunnan valmisteltavaksi.

Jos ehdotus koskee puhemiesneuvoston tai muun eduskunnan toimielimen toimivaltaan kuuluvaa asiaa, ehdotus toimitetaan asianomaiselle toimielimelle käsiteltäväksi. Tällainen voi olla esimerkiksi ehdotus puhemiesneuvoston hyväksymän valiokuntien yleisohjeen tai muun puhemiesneuvoston hyväksymän pysyväisohjeen muuttamisesta.

Pykälän säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 29 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan, 34 §:n 2 ja 3 momentin sekä 66 §:n säännökset.

22 §. *Välikysymys.* Pykälässä säädetään välikysymyksen tekemisestä ja eduskuntakäsittelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 43 §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädetään välikysymyksen tekemisestä, esittämisestä täysistunnossa ja lähettämisestä keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi. Säännökset korvaavat osan valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentista.

Menettely muuttuu nykyisestä siten, että välikysymys voidaan jättää keskuskansliaan vasta, kun sen on allekirjoittanut vähintään 20 edustajaa. Nykyisestä käytännöstä poiketen välikysymyksen lukee täysistunnossa välikysymyksen en-

simmäinen allekirjoittaja eikä eduskunnan sihteeri.

Pykälän 2 momentissa säädetään välikysymykseen vastaamisesta. Välikysymykseen vastataan ulkopuolella päiväjärjestyksen ajankohtana, josta puhemies ja pääministeri tarkemmin sopivat. Pykälän 3 momentissa säädetään niistä muodoista, joita noudattaen eduskunta tekee päätöksen välikysymyksen johdosta. Säännökset täydentävät perustuslain 43 §:n 2 momenttia, jonka mukaan välikysymyksen käsittelyn pääteeksi äänestetään valtioneuvoston tai ministerin nauttimasta luottamuksesta, jos keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että perinteinen tapa päättää epäluottamuslauseen antamisesta eduskunnan hyväksymän päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon yhteydessä säilytetään. Ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta tehdään näin ollen edelleen ehdotuksessa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi.

Kun välikysymyskeskustelu on päättynyt, puhemiehen tulee esittää eduskunnan hyväksyttäväksi niin sanottu yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto. Jos eduskunta hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, eduskunta samalla hyväksyy valtioneuvoston antaman vastauksen.

Eduskunta voi hyväksyä myös keskustelun aikana ehdotetun perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon taikka päättää lähettää asian valiokuntaan. Jos asia lähetetään valiokuntaan, tulee sen ehdottaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto. Valiokunnan ehdottama perustellun päiväjärjestyksen sanamuoto on tällöin käsittelyn pohjana eduskunnan päättäessä sanamuodon lopullisesta sisällöstä.

Ehdotuksessa perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi ehdotetaan, että eduskunta määritteli kantansa välikysymykseen annettuun vastaukseen sekä mahdollisesti myös ilmaisisi joko luottamuksensa tai epäluottamuksensa valtioneuvoston toimintaan. Perusteltu päiväjärjestykseen siirtyminen sisältää näin ollen eduskunnan poliittisen kannanoton väliky-

symysvastaukseen, vaikka siinä ei suoraan ehdotettaisikaan epäluottamuslausetta. Tästä syystä pääministerin odotetaan epäselvissä tapauksissa välilyksymyskeskustelun kuluessa ilmoittavan, miten valtioneuvosto suhtautuu ehdotuksiin perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi eli mitkä niistä valtioneuvosto tulkitsee epäluottamuslauseeksi koko valtioneuvostolle tai jollekin ministerille.

23 §. *Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko.* Pykälässä säädetään valtioneuvoston tiedonannon ja valtioneuvoston selonteon eduskuntakäsittelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 44 §:n säännöksiä. Ne vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1—3 momentin säännöksiä. Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 4 momentin säännöksiä vastaavat säännökset sisältyvät perustuslain 49 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 1 momentissa säädetään valtioneuvoston tiedonannon ja selonteon esitlemisestä eduskunnalle, pöydällepanosta johonkin seuraavaan istuntoon ja ottamisesta käsiteltäväksi ulkopuolella päiväjärjestyksen. Tiedonanto voidaan esitellä eduskunnalle myös pelkästään suullisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään tiedonannon käsittelystä ja käsittelyn lopuksi mahdollisesti suoritettavasta äänestyksestä, joka voi koskea valtioneuvoston tai ministerin nauttimaa luottamusta. Ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta tehdään kuten välilyksymyskeskustelussa ehdottamalla sellaista päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoa, josta epäluottamus ilmenee tai jota hallitus on ilmoittanut pitävänsä epäluottamuslauseena. Eduskunta voi myös päättää lähettää tiedonannon valiokuntaan, jolloin valiokunnan tulee ehdottaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto. Jos on ehdotettu sekä perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä että tiedonannon lähettämistä valiokuntaan, on asian luonteen johdosta ensin tehtävä päätös asian valiokuntaan lähettämisestä. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 52 §:n 1 momentin säännöstä vastaavaa nimenomaista säännöstä asiasta ei enää ehdoteta otettavaksi työjärjestykseen.

Pykälän 3 momentissa säädetään valtioneuvoston selonteon käsittelystä. Säännöksen mukaan selonteko lähetetään pääsääntöisesti valmistelevaksi valiokuntaan.

24 §. *Pääministerin ilmoitus.* Pykälässä säädetään pääministerin tai hänen määräämänsä ministerin ajankohtaisesta asiasta antaman ilmoituksen eduskuntakäsittelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 45 §:n 2 ja 4 momenttia. Säännökset vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 36 a §:n säännöksiä. Perustuslain 45 §:ssä ei kuitenkaan enää rajoiteta ilmoitusta koskemaan vain valtioneuvoston toimialaan kuuluvaa asiaa, vaan ilmoitus voi koskea myös esimerkiksi tasavallan presidentin toimialaan kuuluvaa kysymystä. Ilmoitus annetaan eduskunnalle ulkopuolella päiväjärjestyksen puhemiehen kanssa sovittuna aikana.

Pykälän 2 momentissa säädetään ilmoituksen johdosta käytävästä keskustelusta. Tämän keskustelun järjestämisessä puhemiehellä on poikkeuksellisen suuret valtuudet. Hän voi päättää, että ilmoituksen johdosta ei käydä lainkaan keskustelua. Hän voi myöntää puheenvuorot keskustelussa harkintansa mukaan. Hän voi myös rajoittaa keskustelussa käytettävien puheenvuorojen pituutta. Hänen ei tarvitse myöntää puheenvuoroa kaikille puheenvuoron pyytäjille eikä noudattaa puheenvuorojen myöntämisessä ilmoittautumisjärjestystä. Katsottuaan keskustelun riittävän puhemies julistaa keskustelun päättyneeksi.

Käytännössä puhemies yleensä käyttää pykälän 2 momentissa säädettyjä valtuuksiaan yhdessä puhemiesneuvoston kanssa ja edustajille ilmoitetaan etukäteen samalla tavoin kuin ajankohtaiskeskusteluakin järjestettäessä, kuinka pitkä keskustelu ilmoituksen johdosta on tarkoitus käydä, miten siihen voi pyytää puheenvuoroja ja kuinka pitkiä puheenvuorot voivat olla. Puhemiehen itsenäiset toimivaltuudet pääministerin ilmoituksen eduskuntakeskustelussa voivat kuitenkin olla tarpeen muun muassa silloin, jos pääministerin ilmoitus on tarpeen antaa hyvin nopeasti, jopa kesken täysistunnon. Tällöin valtioneuvoston on voitava sopia puhemiehen kanssa keskustelun järjestämisestä.

25 §. *Suullinen kyselytunti.* Pykälässä säädetään suullisen kyselytunnin järjestämisestä. Säännökset täydentävät yhdessä kirjallisia kysymyksiä koskevan 27 §:n kanssa perustuslain 45 §:n 1 ja 4 momentin säännöksiä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 37 a ja 37 b §:n säännökset. Osa valtiopäiväjärjestyksen ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen kyselytunteja koskevista yksityiskohtaisista säännöksistä on tarkoitus siirtää pykälän 3 momentissa tarkoitettuihin puhemiesneuvoston ohjeisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemiesneuvosto päättää suullisen kyselytunnin järjestämisestä. Tarkoitus on perinteistä tapaa jatkaen järjestää kyselytunti torstaisin pidettävässä erillisessä istunnossa, jossa ei toimiteta nimenhuutoa (47 §:n 3 mom.). Suullisella kyselytunnilla edustajat esittävät ministereille lyhyitä kysymyksiä ilman, että ministerit ovat voineet etukäteen perehtyä tehtäviin kysymyksiin.

Valtioneuvoston kyselytuntia koskevia säännöksiä ei enää ehdoteta otettavaksi työjärjestykseen. Valtioneuvoston kyselytunteja on viime vuosina pidetty entistä harvemmin ja niiden pitämisestä säännöllisesti on luovuttu. Vuoden 1998 valtiopäivillä pidettiin kolme valtioneuvoston kyselytuntia. Kun suullinen kyselytunti on vakiintunut nykymuotoisena kiintoisaksi ja eläväksi poliittisen keskustelun areenaksi, on kiinnostus valtioneuvoston kyselytuntien järjestämiseen vähentynyt. Valtioneuvoston kyselytunti on koettu muodoiltaan jäykäksi ja siellä käytävä keskustelu liian "kirjalliseksi" sekä kysyjän että vastaajan lukiessa usein sanottavansa paperilta. Ehdotuksen mukaan eduskunnan käytössä olisi yksi kyselytunti, jonka muodoista 3 momentissa olevan valtuutuksen mukaan puhemiesneuvosto päättää. Puhemiesneuvosto voi 3 momentin valtuutuksen nojalla tarvittaessa päättää järjestää jonkin kyselytunnin myös samantyyppisiä muotoja noudattaen kuin valtioneuvoston kyselytunnit.

Pykälän 2 momentissa säädetään kyselytunnilla käytävästä keskustelusta. Puhemies myöntää puheenvuoroja edustajille ja ministereille harkintansa mukaan eikä hän ole sidottu esimerkiksi 50 §:ssä säädettyyn ilmoittautumisjärjes-

tykseen. Tarkoitus on kuitenkin jatkaa nykyistä käytäntöä, jonka mukaan kysymyksen tekijä saa yleensä käyttää ensimmäisen puheenvuoron ministerin vastauksen jälkeen.

Pykälän 3 momentin mukaan puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita. Puhemiesneuvosto voi antaa ohjeita esimerkiksi kyselytunnilla käytettävien puheenvuorojen pituudesta sekä puheenvuorojen pyytämisessä ja käyttämisessä noudatettavasta menettelystä. Samoin on tarkoituksenmukaista, että puhemiesneuvosto voi valtuutuksen nojalla päättää esimerkiksi jonkin kyselytunnin tai sen osan varaamisesta tietyn hallinnonalan kysymysten tai jonkin erityiskysymyksen käsittelyyn. Näin puhemiesneuvosto voi ohjeillaan tarpeen mukaan kehittää kyselytuntia. Kyselytunnin menettelysääntöjä ei tästä syystä ehdoteta säänneltäväksi tarkemmin työjärjestyksessä.

26 §. *Ajankohtaiskeskustelu.* Pykälässä säädetään ajankohtaiskeskustelua koskevan ehdotuksen tekemisestä ja ajankohtaiskeskustelun järjestämisestä. Säännökset täydentävät perustuslain 45 §:n 3 ja 4 momenttia. Säännökset vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 36 b §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädetään edustajan oikeudesta tehdä puhemiesneuvostolle kirjallinen ehdotus täysistunnossa käytävästä ajankohtaiskeskustelusta. Edustaja voi tehdä tällaisen ehdotuksen koska tahansa eduskunnan ollessa koolla. Ehdotuksen sisältöä ei ole tarpeen erityisesti säännellä. Tarkoituksenmukaista kuitenkin yleensä on, että ehdotus sisältää keskustelun aiheen lisäksi lyhyet perustelut sille, miksi kyseinen aihe on ajankohtainen ja miksi siitä olisi syytä käydä eduskunnassa erillinen keskustelu.

Pykälän 2 momentin mukaan keskustelun järjestämisestä päättää puhemiesneuvosto. Tavoitteena on, että ajankohtaiskeskustelu voidaan käynnistää eduskunnassa mahdollisimman joustavasti. Tästä syystä puhemiesneuvostolle on hallettu jättää laaja harkintavalta aiheen valinnassa. Myös keskustelun ajankohta on jätetty puhemiesneuvoston harkintaan. Lisäksi puhemiesneuvosto antaa tarkemmat ohjeet muun muassa siitä, kuinka pitkä keskustelu asiasta sallitaan, minkä pituisia puheenvuoroja siinä voidaan

käyttää ja miten puheenvuorot pyydetään. Puheenvuorojen myöntämisessä voidaan poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään ilmoittautumisjärjestyksestä.

Nykykäytännön mukaisesti puhemiesneuvoston ei tarvitse heti päättää, järjestetäänkö ehdotettu keskustelu, vaan asia voidaan ratkaista eduskunnan työtilanteen mukaisesti puhemiesneuvoston sopivaksi katsomassa yhteydessä. Viimeistään valtiopäivien päättyessä puhemiesneuvoston tulee kuitenkin todeta käsittelemättä olevat ajankohtaiskeskusteluehdotukset rauenneiksi.

Jos eduskunnassa järjestetään erillinen täysistunto ajankohtaiskeskustelun käymiseksi, tällaisessa istunnossa ei toimiteta nimenhuutoa (47 §:n 3 mom.).

Pykälän 3 momentin mukaan puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita. Säännös korvaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 52 d §:n säännökset.

27 §. *Kirjallinen kysymys.* Pykälässä säädetään kirjallisen kysymyksen tekemisestä ja sen vastausajasta. Säännökset täydentävät perustuslain 45 §:n 1 momenttia. Säännökset vastaavat pääosin valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 52 a §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa on säännökset kirjallisen kysymyksen tekemisestä. Kysymyksen tulee koskea valtioneuvoston toimialaan kuuluvaa asiaa. Näin ollen kirjallista kysymystä ei voi tehdä esimerkiksi eduskunnan tai sen valitsemien toimielinten toimintaan liittyvästä asiasta. Noudatetun käytännön mukaisesti tulee pyrkiä siihen, että samaan kysymykseen ei sisällytettäisi eri asioita. Kysymys jätetään keskuskansliaan ja puhemies toimittaa kysymyksen valtioneuvostolle. Kysymys voidaan tehdä myös valtiopäivien ollessa keskeytettynä esimerkiksi eduskunnan lomien aikana.

Pykälän 2 momentissa säädetään vastauksen antamisesta. Vastaus tulee antaa 21 päivän kuluessa siitä, kun kysymys toimitettiin valtioneuvostolle. Kysymys on nykyisen käytännön mukaan katsottu toimitetuksi valtioneuvostolle silloin, kun se on kuitattu vastaanotetuksi

valtioneuvoston kansliassa. Vastaus annetaan aina kirjallisesti. Säännöksestä on poistettu mahdollisuus antaa vastaus suullisesti eduskunnan täysistunnossa. Tätä mahdollisuutta ei ole viime vuosikymmeninä lainkaan käytetty. Kirjallisia kysymyksiä ja niihin annettuja vastauksia ei käsitellä täysistunnossa eikä niiden johdosta voida myöskään käydä keskustelua täysistunnossa. Sen sijaan täysistunnon pöytäkirjaan ehdotetaan merkittäväksi tieto kirjallisiin kysymyksiin saapuneista vastauksista.

Pykälän 3 momentin mukaan kysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa kysymyksen. Säännökseen ei ole katsottu tarpeelliseksi enää ottaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 52 a §:ssä olevaa rajoitusta, jonka mukaan peruuttaminen on mahdollista vain ennen kuin kysymys on annettu tiedoksi valtioneuvoston asianomaiselle jäsenelle. Näin ollen kysymys voidaan peruuttaa, kunnes ministerin vastaus on saapunut eduskuntaan.

Pykälän 4 momentissa säädetään mahdollisuudesta rajoittaa kirjallisten kysymysten tekemistä. Kirjallisten kysymysten määrä on viime vuosina jatkuvasti lisääntynyt. Vuoden 1996 valtiopäivillä tehtiin 1 011, vuoden 1997 valtiopäivillä 1 357 ja vuoden 1998 valtiopäivillä 1 745 kirjallista kysymystä. Kysymykset ovat lisäksi kasautuneet yhtäältä siten, että muutama edustaja on tehnyt varsin suuren osan niistä, ja toisaalta siten, että ne ovat kohdistuneet erityisesti joidenkin ministeriöiden toimialaan. Näistä syistä eduskunnan piirissä on käyty keskustelua mahdollisuudesta tavalla tai toisella rajoittaa kirjallisten kysymysten tekemistä. Ensisijaisesti on pidetty toivottavana, että eduskuntaryhmät voisivat sopia suosituksesta kirjallisten kysymysten määrän rajoittamiseksi siten, että edustaja voi tehdä vain tietyn määrän kysymyksiä tietyinä ajanjaksona esimerkiksi kalenterikuukaudessa tai istuntokaudessa. Sen varalta, että tällaiseen suositukseen ei päästä tai senkään avulla ei saavuteta toivottua tulosta, pykälän 4 momentti sisältää valtuutussäännöksen kirjallisten kysymysten määrällisestä rajoittamisesta. Säännöksen mukaan erityisestä syystä eduskunta voi päättää puhemiesneuvoston ehdotuksesta, että kukin

edustaja saa tehdä enintään tietyn määrän kirjallisia kysymyksiä valtiopäivien tai niiden osan aikana.

28 §. *Eräät rikosoikeudellista vastuuta koskevat asiat.* Pykälässä säädetään ministerivastuun ja tasavallan presidentin rikosoikeudellista vastuuta koskevan asian ilmoittamisesta täysistunnossa. Säännökset täydentävät perustuslain 113 ja 115 §:n säännöksiä. Ministerivastuun käsittelyä ja valtakunnanoikeutta koskevasta lainsäädännöstä on valmisteilla erillinen hallituksen esitys, joka tulee eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 1999.

Perustuslain 117 §:n mukaan oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuuden tutkimisesta sekä syytteen nostamisesta heitä vastaan lainvastaisesta menettelystä on voimassa, mitä valtioneuvoston jäsenestä säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan ministerivastuun vireillepanosta ilmoitetaan täysistunnossa. Ministerivastuun asia voi perustuslain 115 §:n mukaan tulla vireille oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen tekemästä ilmoituksesta, vähintään 10 kansanedustajan allekirjoittamasta muistutuksesta, toisen valiokunnan perustuslakivaliokunnalle esittämästä tutkintapyyntöstä taikka perustuslakivaliokunnan omasta aloitteesta. Menettely muuttuu nykyisestä siten, että oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen tekemä ilmoitus ja vähintään 10 kansanedustajan allekirjoittama muistutus toimitetaan suoraan perustuslakivaliokunnalle. Muistutuskirjelmä myös osoitetaan perustuslakivaliokunnalle. Tällaisen asian periaatteellisen merkityksellisyys on tarpeellista, että täysistunnolle ilmoitetaan ministerivastuun vireilletulosta perustuslakivaliokunnassa. Perustuslakivaliokunta ilmoittaa kirjelmällään puhemiehelle perustuslain 115 §:n 1 momentissa tarkoitetun vireillepanokirjelmän saapumisesta valiokuntaan. Samoin tulee toimia silloin, jos valiokunta omasta aloitteestaan päättää ryhtyä tällaista asiaa tutkimaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään perustuslain 113 §:ssä tarkoitetun tasavallan presidenttiä koskevan ilmoituksen esittelemisestä eduskunnalle ja lähettämisestä keskustelutta perustuslakivaliokuntaan.

29 §. *Kirjelmä ministerin sidonnaisuuksista.* Pykälässä säädetään ministerin sidonnaisuuksia koskevan valtioneuvoston kirjelmän käsittelystä eduskunnassa. Säännökset täydentävät perustuslain 63 §:n säännöksiä. Ne vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n säännöksiä.

Pykälän mukaan valtioneuvoston kirjelmä, joka sisältää selvityksen valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista, esitellään eduskunnalle. Täysistunnossa voidaan käydä asiasta keskustelu. Eduskunta ei kuitenkaan tee päätöstä kirjelmän johdosta.

30 §. *Kirjelmä Euroopan unionin asiasta.* Pykälässä säädetään Euroopan unionin asiaa koskevan valtioneuvoston kirjelmän lähettämisestä valiokuntien käsiteltäväksi. Säännökset täydentävät perustuslain 96 §:n säännöksiä. Ne vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 54 d §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 28 b §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemies lähettää Euroopan unionin asiaa koskevan valtioneuvoston kirjelmän suureen valiokuntaan tai ulkoasiainvaliokuntaan. Toimivaltainen valiokunta määräytyy perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella. Puhemies määrää samalla, minkä muiden valiokuntien on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle. Tarkoitus on, että myös suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi nykyiseen tapaan pyytää valiokunnan lausunnon asiasta. Suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi tarvittaessa ilmoittaa valiokunnalle määräjän, jonka kuussa valiokunnan lausunto tulee antaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että valtioneuvoston kirjelmän lähettämisestä valiokuntiin ilmoitetaan täysistunnossa.

31 §. *Hallituksen esitystä täydentävä esitys.* Pykälässä säädetään hallituksen esitystä täydentävän esityksen valiokuntaan lähettämisestä ja valiokuntakäsittelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 71 §:n säännöksiä.

Pykälän mukaan hallituksen esitystä täydentävä esitys lähetetään alkuperäistä esitystä valmistelevasti käsittelevään valiokuntaan. Jos alkuperäisen esityksen käsittely on edelleen kesken myös lausunnon antavassa valiokunnassa, voidaan täydentävä esitys, johon sisältyy kysei-

sen valiokunnan toimialaan kuuluvia asioita, lähettää myös tähän valiokuntaan lausuntoa varten. Täydentävä esitys voidaan tarvittaessa lähettää lausunnon antamista varten myös sellaiseen valiokuntaan, joka on jo antanut lausuntonsa alkuperäisestä esityksestä.

Valiokunnan on käsiteltävä alkuperäinen esitys ja sitä täydentävä esitys toistensa yhteydessä. Valiokunta antaa asiasta yhden mietinnön tai lausunnon. Käsitelyn pohjana olevana hallituksen esityksenä valiokunnassa on alkuperäinen esitys täydentävällä esityksellä muutettuna, jollei valiokunta toisin päättä. Täydentävä esitys ei kuitenkaan rajoita valiokunnan oikeutta käsitellä asiaa alkuperäisen esityksen ilmaisemassa laajuudessa.

4 luku. Asiain valmistelu täysistunnolle

32 §. *Valiokuntaan lähettäminen.* Pykälässä säädetään lähete keskustelusta ja asioiden lähettämisestä valiokuntaan valmisteltaviksi. Säännökset täydentävät perustuslain 40 §:n säännöksiä asioiden valmistelupakosta.

Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen esitykset, eduskunta-aloitteet, lepäämään hyväksytyt lakiehdotukset, vahvistamatta jääneet lait, eduskunnalle annetut kertomukset, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset sekä ehdotukset eduskunnan työjärjestykseksi, eduskunnan virkamiehiä koskeviksi laiksi, eduskunnan vaalisäännöksi sekä ohje- ja johtosäännöksi samoin kuin ne muut asiat, joista niin on erikseen säädetty, lähetetään valiokuntaan valmistelevalle käsiteltäviksi. Säännös merkitsee muutosta nykytilanteeseen siltä osin, että sen mukaan myös ehdotukset eduskunnan työjärjestykseksi, eduskunnan vaalisäännöksi sekä ohje- ja johtosäännöksi tulee aina valmistella valiokunnassa.

Valtioneuvoston selonteko lähetetään valiokuntaan valmisteltavaksi, jollei eduskunta toisin päättä (23 §:n 3 mom.). Valiokuntaan voidaan lähettää myös valtioneuvoston tiedonanto (23 §:n 2 mom.) ja välikysymys (22 §:n 3 mom.), jos eduskunta niin päättää. Lisäksi eduskunta voi tarvittaessa päättää lähettää valiokunnan

valmisteltavaksi muitakin asioita.

Pykälän 2 momentissa säädetään lähete keskustelusta ja päätöksen tekemisestä siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään. Täysistunnossa käydään lähete keskustelu 1 momentissa mainittujen asioiden valiokuntaan lähettämistä varten. Lähete keskustelun jälkeen eduskunta päättää puhemiesneuvoston ehdotuksen pohjalta, mihin valiokuntaan asia lähetetään. Lähete keskustelusta lähetettäessä toimenpidealoite valmisteltavaksi valiokuntaan säädetään 33 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään asian lähettämisestä valiokuntaan lausunnon antamiseksi asiaa valmistelevalle käsittelevälle valiokunnalle. Puhemiesneuvosto voi samalla, kun se tekee ehdotuksen asiaa valmistelevalle käsittelevästä valiokunnasta, ehdottaa, että yksi tai useampi muu valiokunta antaa sille lausunnon asiasta. Jos keskustelun kuluessa tehdään puhemiesneuvoston ehdotuksesta poikkeava ehdotus asiaa valmistelevalle käsittelevästä tai lausunnon antavasta valiokunnasta, tällaisesta ehdotuksesta äänestetään puhemiesneuvoston ehdotusta vastaan. Jos kukaan ei ehdota asian pöydällepanoa eikä puhemies käytä oikeuttaan keskeyttää asian käsittelyä, asia ratkaistaan välittömästi keskustelun päätyttyä normaalien menettelytapojen mukaisesti. Näin ollen nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 43 §:n erityissäännöstä asiasta ei tarvita.

Pykälän 4 momentissa säädetään hallituksen toimenpidekertomuksen valiokuntaan lähettämisestä. Hallituksen toimenpidekertomuksen sisältöä on 1.1.1998 lukien muutettu (1079—1081/1997). Toimenpidekertomus on kolmiosainen. Ensimmäisenä on yleinen osa, jossa todetaan lyhyesti tärkeimmät tapahtumat, minkä lisäksi siinä on lyhyt yleiskatsaus kunkin ministeriön toiminnasta. Toisen osan muodostaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus, jonka ulkoasiainministeriö valmistelee yhteistyössä puolustusministeriön kanssa. Kolmannessa osassa selostetaan hallituksen toimenpiteet valtiopäiväpäätösten ja eduskunnan lausumien johdosta. Lisäksi eduskunnalle annetaan hallituksen toimenpidekertomuksen oheisaineistona kehitys yhteistyökertomus, sosiaali- ja terveystietomus ja työllisyys-

kertomus. Eduskunnalle toimitetaan myös ministeriöiden toimintakertomukset.

Valtiopäiväjärjestyksen 46 §:n 3 momentin ja 48 §:n 3 momentin säännöksiin perustuva hallituksen kertomuksen erityisasema eduskuntakäsittelyssä ehdotetaan säilytettäväksi. Hallituksen kertomuksen johdosta kaksi valiokuntaa, perustuslakivaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta laativat kumpikin mietinnön täysistunnolle. Tarkoitus on, että nykyiseen tapaan muut valiokunnat, suurta valiokuntaa ja ulkoasiainvaliokuntaa lukuun ottamatta, antavat kertomuksesta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle eduskunnan päätöksen perusteella. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta käsittelee perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa myös sosiaali- ja terveyskertomusta, jos sellainen on toimenpidekertomuksen liitteenä. Vastaavasti työasiainvaliokunnan käsittelee lausunnossaan myös työllisyyskertomusta. Ulkoasiainvaliokunta käsittelee hallituksen kertomuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevasta osasta laatimassaan mietinnössä myös kehitysyhteistyökertomusta.

Pykälän 5 momentin mukaan eduskunta voi antaa valiokunnille ohjeita asian valmistelusta. Puhemiesneuvosto hyväksyy yleisohjeita valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä (6 §:n 1 momentin 10 kohta). Tämän lisäksi eduskunta voi tarvittaessa antaa valiokunnalle ohjeita myös yksittäisen asian valmistelusta. Säännös korvaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 22 §:n.

33 §. *Toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettäminen.* Pykälässä säädetään toimenpidealoitteiden valiokuntaan lähettamisestä ja mahdollisesta lähetekeskustelusta. Toimenpidealoite on uusi aloitemuoto, jonka mahdollinen käyttöala on laaja. Toimenpidealoitteen tekoa ei myöskään ole rajoitettu erityiseen aloiteaikaan, vaan niitä voi tehdä koska tahansa eduskunnan ollessa koolla. Siksi toimenpidealoitteen käyttö voi muodostua niin runsaaksi, että niiden käsittely täysistunnoissa tavanomaisten sääntöjen mukaisesti vaikeuttaisi täysistuntojen normaalia toimintaa. Tästä syystä on pidetty tarpeellisena luoda toimenpidealoitteiden valiokuntaan lähettämiseksi erityismenettely.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että pääsääntöisesti toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettamisestä päättää puhemiesneuvosto. Ehdotukseen ei sisälly säännöstä toimenpidealoitteen lähettamisestä muuhun valiokuntaan lausunnon antamista varten. Tarvittaessa asiaa valmistelevalle käsittelyä valiokunta voi pyytää lausunnon 38 §:n nojalla tai puhemiesneuvosto voi päättää siirtää toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettämisen 2 momentin mukaisesti eduskunnan päätettäväksi, jolloin eduskunta voi päättää myös lausunnon antavista valiokunnista. Puhemies ilmoittaa toimenpidealoitteen lähettamisestä valiokuntaan täysistunnossa.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että puhemiesneuvosto voi tarvittaessa siirtää toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettämisen eduskunnan päätettäväksi. Tällöin puhemiesneuvosto tekee samalla tavoin kuin muistakin asioista ehdotuksen valiokunnasta täysistunnolle ja täysistunnossa käydään toimenpidealoitteen johdosta normaali lähetekeskustelu ennen päätöksen tekemistä siitä, mihin valiokuntaan aloite lähetetään. Tarkoitus on, että puhemiesneuvosto siirtää päätöksenteon eduskunnalle varsinkin niiden aloitteiden osalta, joihin kohdistuu suurta yleistä mielenkiintoa tai jotka on allekirjoittanut eduskunnan enemmistö.

34 §. *Käsittelyjärjestys.* Pykälässä säädetään asioiden käsittelyjärjestyksestä valiokunnassa. Säännös korvaa valtiopäiväjärjestyksen 87 §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 18 b §:n säännökset.

Pykälän 1 momentissa on yleissäännös asioiden käsittelystä valiokunnassa. Sen mukaan valiokunnan tulee ilman aiheutonta viivytystä käsitellä sinne lähetetyt asiat ja antaa niistä asian laadun mukaisesti mietintö täysistunnolle tai lausunto toiselle valiokunnalle.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä järjestyksestä, jossa valiokunnan tulee ottaa asioita käsiteltäväksi. Kiireellisesti on käsiteltävä asiat, jotka koskevat perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä. Näissä asioissa on kysymys hallituksen eduskunnassa nauttimasta luottamuksesta ja tästä syystä nämä asiat on syytä valmistella ja saada päätökseen mahdollisimman nopeasti.

Lisäksi pykälän 2 momentissa on yleissäännös, jonka mukaan valiokunnan tulee yleensä käsitellä ensin hallituksen esitykset ja valtioneuvoston kirjelmät Euroopan unionin asioista. Hallituksen esityksillä on vakiintuneesti ollut etusija eduskunnan työskentelyssä ja tämä etusija on vahvistettu myös valtiopäiväjärjestyksen ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen säännöksissä (VJ 87 § ja TJ 18 b §:n 1 momentti). Ottaen huomioon hallituksen keskeisen aseman lainsäädännön valmistelussa ja lainsäädäntötyön suuntaamisessa on perusteltua säilyttää hallituksen esitysten periaatteellinen etusija valiokuntatyössä. Samaa asiaa koskevien hallituksen esitysten ja eduskunta-aloitteiden käsittelemisestä toistensa yhteydessä säädetään 39 §:n 3 momentissa.

Valtioneuvoston kirjelmät Euroopan unionin asioista koskevat usein sellaisia Euroopan unionissa parhaillaan käsiteltävinä olevia kysymyksiä, joihin suuren valiokunnan tai ulkoasiainvaliokunnan tulee ilmoittaa eduskunnan kanta mahdollisimman nopeasti. Tästä syystä on perusteltua, että valiokunnat ottavat nämä asiat mahdollisimman pian käsiteltäviksi.

Pykälän 3 momentin mukaan puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, missä järjestyksessä asiat otetaan käsiteltäviksi valiokunnassa. Tarkoitus on, että vähintään 100 edustajan allekirjoittamien lakialoitteiden erityisasema otetaan huomioon antamalla asiasta tarvittavat säännökset puhemiesneuvoston ohjeissa.

35 §. *Valiokuntien kokoontuminen.* Pykälä sisältää yleissäännökset valiokunnan kokouksista ja niiden koolle kutumisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunnat kokoontuvat työtilanteen mukaan. Eduskunnan ollessa koolla valiokunnat kokoontuvat ensi sijassa muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina. Säännöksessä on otettu lähtökohdaksi nykyinen tilanne, jossa maanantaipäivät on pyritty varaamaan edustajille yhteydenpitoon ja työhön kotipaikkakunnalla ja vaalipiirissä. Käytännössä näin ei ole voitu aina eduskunnan kiireimpinä aikoina menetellä. Säännöksellä ei ole tarkoitus estää valiokuntaa sopimasta sen jäsenten ja toiminnan kannalta tarkoituksenmu-

kaisimmasta kokousaikataulusta. On mahdollista, että esimerkiksi jokin tilapäinen valiokunta voi päällekkäisyyksien välttämiseksi päättää pitää kokouksensa maanantaisin.

Tarkoituksena on, että osana eduskuntatyön suunnittelun kehittämistä myös valiokuntien työsuunnittelua edelleen tehostetaan. Tavoitteena on, että asioiden valmistumista valiokunnista voidaan suunnitella siten, että asioita valmistuu valiokunnista mahdollisimman tasaisesti pitkin vuotta ja että myös täysistuntoja suunniteltaessa tiedetään, mitä asioita täysistuntoon on tulossa. Näin voidaan parantaa edustajien mahdollisuuksia valmistautua tietyn asian täysistuntokäsittelyn alkamiseen ja vähentää asioiden ruuhkautumista täysistuntokausien loppuun.

Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu valiokunnan kokoukseen. Normaalisti valiokunta kokoontuu sopimansa työsuunnitelman ja edellisessä kokouksessa tekemänsä päätöksen mukaisesti. Valiokunnan kokousta ei tule pitää eduskunnan täysistunnon aikana. Kutsusta valiokunnan kokoukseen ilmoitetaan eduskuntatalossa (80 §:n 2 mom.). Pykälän 1 momentin säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 51 §:n 1 momentin sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 14 §:n 1 momentin ja 18 c §:n vastaavat säännökset.

Pykälän 2 momentissa säädetään valiokuntien kokoontumisesta silloin, kun eduskunta ei ole koolla. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n säännökset. Valtiopäivien ollessa keskeytettynä ja eduskunnan lopetettua työskentelynsä valiokunta kokoontuu puheenjohtajan aloitteesta tai valtioneuvoston pyynnöstä taikka jos vähintään kolmasosa valiokunnan jäsenistä on pyytänyt sitä kirjallisesti puheenjohtajalta. Valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n mukaan vain suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta ovat voineet kokoontua vielä eduskunnan päätettyä lopettaa työskentelynsä ennen uusia eduskuntavaaleja. Koska myös muilla valiokunnilla voi olla tarvetta kokoontumiseen tänä aikana esimerkiksi kiireellisen Euroopan unionin asian käsittelyä varten, säännös ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkia valiokuntia.

Pykälän 3 momentissa ovat yleissäännökset

varapuheenjohtajan toimivallasta puheenjohtajan ollessa estynyt ja varajäsenen osallistumisesta valiokunnan kokoukseen varsinaisen jäsenen ollessa estynyt. Varajäsentä koskeva säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 51 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä. Puhemiesneuvoston hyväksymissä yleisohjeissa valiokuntien toiminnasta annetaan tarkemmat ohjeet varajäsenten kutsumisesta ja sijaantulojärjestyksen määräytymisestä.

36 §. *Läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksessa.* Pykälässä on yleissäännökset siitä, ketkä voivat olla läsnä valiokuntien kokouksissa. Säännökset täydentävät perustuslain 50 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan valiokuntien kokoukset eivät ole julkisia. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 52 §:n 1—3 momentin säännökset. Valtiopäiväjärjestyksen 52 §:n 1 momentin säännöstä ministerin oikeudesta olla läsnä valiokunnan kokouksessa ei ole enää katsottu tarpeelliseksi ottaa työjärjestykseen. Näin ollen ministerit voivat osallistua valiokunnan kokoukseen asiantuntijoina valiokunnan pyynnöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemies ja varapuhemiehet saavat olla läsnä valiokuntien kokouksissa. Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 52 §:n 2 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan kaikilla edustajilla on oikeus olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa käsiteltäessä lakiehdotusta, joka 53 §:n 2 tai 3 momentin nojalla on sen ensimmäisestä käsittelystä lähetetty suuren valiokunnan käsiteltäväksi. Ahvenanmaan vaalipiiristä valittu edustaja saa kuitenkin olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa riippumatta siitä, mitä asioita kokouksessa käsitellään. Momentti vastaa valtiopäiväjärjestyksen 52 §:n 3 momentin säännöksiä.

37 §. *Asiantuntijoiden kuuleminen.* Pykälän 1 momentissa on yleissäännös asiantuntijoiden kuulemisesta valiokunnassa. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 1 momentin säännöstä. Valiokunta kuulee asiantuntijat yleensä ensimmäisessä käsittelyssä (39 §:n 2 mom.). Valiokunta voi myös oikeuttaa asiantuntijat ottamaan osaa keskusteluun asiantuntijakuulemisen aikana, vaikka tästä ei ole enää

katsottu tarpeelliseksi ottaa mainintaa säännökseen. Valiokunta voi myös pyytää kirjallisia asiantuntijalausuntoja. Valiokunnan pöytäkirjaan merkitään kuullut asiantuntijat (43 §:n 1 mom.).

Jos sama asia on käsiteltävänä useammassa kuin yhdessä valiokunnassa, valiokunnat voivat kuulla asiantuntijoita yhteisessä kokouksessa. Nykyistä eduskunnan työjärjestyksen 20 a §:ää vastaavat säännökset on tarkoitus ottaa puhemiesneuvoston ohjeisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan käsiteltäessä sellaista lakiehdotusta tai muuta asiaa, joka koskee erityisesti saamelaisia, valiokunnan on varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Saamelaiskäräjästä annetussa laissa (974/1995) on säädetty viranomaisten velvoitteesta varata saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta, joka vaikuttaa saamelaisten asemaan alkupeäräiskansana ja koskee saamelaisten kotiseutu-aluetta. Näin ollen ministeriön tulee kuulla saamelaisia ja neuvotella heidän kanssaan jo valmisteltaessa tällaista hallituksen esitystä. Asian periaatteellisen merkityksen kannalta on kuitenkin tärkeää, että myös asiaa eduskunnassa valmistelevalle valiokunta varaa saamelaisten edustajille mahdollisuuden tulla valiokuntaan kuultaviksi. Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 52 a §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 2 momentin säännöksiä.

38 §. *Lausunto toiselta valiokunnalta.* Pykälässä on perussäännökset valiokunnan toiselta valiokunnalta pyytämistä lausunnoista.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunta voi pyytää valmistelevasti käsiteltävästä asiasta lausunnon toiselta valiokunnalta. Lisäksi suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta voivat pyytää toiselta valiokunnalta lausunnon perustuslain 96 ja 97 §:ssä tarkoitettua ehdotuksesta tai selvityksestä. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 2 momentin ja 28 a §:n 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta, jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen tai muun asian perustus-

lainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeus-sopimukseen on epäselvyyttä. Säännös täydentää perustuslain 74 §:n säännöstä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentin säännös muiden valiokuntien mahdollisuudesta antaa omasta aloitteestaan toimialaansa koskeva lausunto valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

39 §. *Käsittely valiokunnassa.* Pykälässä on perussäännökset asioiden käsittelystä valiokunnassa. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 19 §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädetään asian ottamisesta valiokunnassa kahteen käsittelyyn, jolle valiokunta päättää ratkaista asiaa ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunnassa on enenevässä määrin siirrytty käsittelemään asiat yhdessä käsittelyssä. Valiokunnille annetuissa yleisohjeissa suositellaankin nykyisin, että ainakin kiistattomat asiat käsiteltäisiin yhdessä käsittelyssä. Tällöin valiokunnan sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen jo ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelun pohjaksi tai yleiskeskustelun perusteella. Ensimmäisen käsittelyn hyväksymiseksi myös ratkaisevaksi käsittelyksi vaaditaan valiokunnan yksimielinen päätös.

Ensimmäisessä käsittelyssä valiokunta päättää alustavasti mietinnön tai lausunnon sisällöstä. Toisessa käsittelyssä, jossa käsittelyn pohjana tulee olla valiokunnan sihteerin laatima kirjallinen mietintö- tai lausuntoluonnos, valiokunta tekee asiasta lopulliset päätökset. Sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen valiokunnan ensimmäisessä käsittelyssä tekemien päätösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään yleiskeskustelusta ja asiantuntijoiden kuulemisesta. Valiokunnan jäsenille on kummassakin käsittelyssä ennen yksityiskohtaista käsittelyä varattava tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kokonaisuudessaan. Asiantuntijat valiokunta kuulee pääsääntöisesti ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunta voi kuitenkin erityisestä syystä päättää kuulla asiasta asiantuntijoita myös toisessa käsittelyssä.

Pykälän 3 momentin mukaan samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja eduskunta-

aloitteet on käsiteltävä toistensa yhteydessä ja niistä on annettava yhteinen mietintö, jolleivät erityiset syyt vaadi menettelemään toisin. Valiokunnan on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei hallituksen esityksen johdosta laadittava mietintö viivästy asioiden yhdistämisen vuoksi. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 21 §:n säännöksiä.

Pykälän 4 momentissa säädetään asian pöydällepanosta valiokunnassa. Asia pannaan ensimmäisessä käsittelyssä yhden kerran pöydälle kahden jäsenen sitä pyytäessä. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos valiokunta niin päättää.

Pykälän 5 momentissa säädetään valiokunnan mietinnön tai lausunnon esittelijän valitsemisesta. Valiokunta voi valita keskuudestaan yhden tai useamman edustajan esittelemään täysistunnossa mietinnön tai lausunnon taikka suuressa valiokunnassa sille annettavan lausunnon. Mietinnön tai lausunnon esittelijän mahdollisuudesta saada esittelypuheenvuoro asian täysistuntokäsittelyn alkaessa säädetään 50 §:n 2 momentissa.

Pykälän 6 momentissa säädetään mietintöön liitettävästä vastalauseesta ja lausuntoon liitettävästä eriävästä mielipiteestä. Vastalause tai eriävä mielipide on valiokunnan määräämässä ajassa jätettävä kirjallisena valiokunnan sihteerille. Vastalauseen ja eriävän mielipiteen tulee vastata jäsenen asian ratkaisevassa käsittelyssä edustamaa kantaa. Asian ratkaisevalla käsittelyllä tarkoitetaan sen toista käsittelyä. Säännös ei enää edellytä, että vastalauseen tai eriävän mielipiteen jättämisestä on erikseen ilmoitettu asian ratkaisevassa käsittelyssä.

40 §. *Valiokunnan päätöksenteko.* Pykälässä säädetään valiokunnassa noudatettavasta päätöksentekomenettelystä. Säännökset korvaavat osan nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 14 §:n 1 momentin säännöksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunta päättää kulloinkin käytettävästä äänestystavasta. Yleensä valiokunnassa äänestetään kädennostolla. Avoin äänestys nimenhuudon mukaan on kuitenkin toimitettava, milloin puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi tai joku valiokunnan jäsen sitä vaatii.

Pykälän 2 momentissa säädetään menettelystä, jota noudatetaan äänten mennessä tasan. Va-

liokunnan puheenjohtajan tehtävänä on huolehtia siitä, että asiat käsitellään valiokunnassa laillisesti, asiallisesti ja joutuisasti. Toisin kuin eduskunnan puhemies täysistunnoissa valiokunnan puheenjohtaja saa osallistua valiokunnan keskusteluihin ja äänestyksiin. Valiokunnan puheenjohtajan korostuneesti prosessin johtamiseen keskittyvään tehtävään on kuitenkin katsottu huonosti soveltuvan sen, että puheenjohtajalla olisi äänestyksissä ratkaiseva ääni. Tästä syystä ehdotetaan säilytettäväksi sääntö, jonka mukaan äänten mennessä valiokunnan äänestyksessä tasan asia ratkaistaan arvalla. Ministerivastuuasioissa ja tasavallan presidentin rikosoikeudellista vastuuta koskeissa asioissa noudatetaan lievemmän lain periaatetta.

Valiokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalissa noudatettavasta menettelystä on säädetty 17 §:ssä.

41 §. *Valiokunnan jaosto.* Pykälässä säädetään valiokunnan jaoston asettamisesta ja asiain käsittelystä jaostossa. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 20 §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunta voi asettaa keskuudestaan jaoston valmistelevaan sen käsiteltävänä olevaa asiaa ja laatimaan siitä mietintö- tai lausuntoluonnoksen valiokuntaa varten.

Jaosto voidaan asettaa pysyvästi tiettyä asiar ryhmää tai tilapäisesti jonkin asian valmistelua varten. Käytännössä jaostoja on ollut viime vuosina suurella valiokunnalla ja valtiovarainvaliokunnalla. Valtiovarainvaliokunnan toiminta perustuu pitkälti vaalikauden alussa asetettujen jaostojen työskentelyyn. Suurella valiokunnalla on ollut käytössään työjaosto sekä eräitä erityiskysymyksiä valmistelleita jaostoja.

Pykälän 2 momentin mukaan asian käsittelystä jaostossa on soveltuvin osin voimassa, mitä asian käsittelystä valiokunnassa 39 ja 40 §:ssä säädetään. Valiokunnan tapaan jaosto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on paikalla (perustuslaki 35 §:n 3 mom.).

42 §. *Valiokunnan mietintö ja lausunto.* Pykälässä säädetään valiokunnan mietinnön ja lausunnon laatimisesta ja tarkastamisesta. Sään-

nökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 19 §:n 5 ja 6 momentin sekä 23 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunnan on laadittava mietintönsä ja lausuntonsa lyhyesti. Valiokunnan ehdotukset on tehtävä pönten muodossa. Myös vastalauseessa ja eriävässä mielipiteessä on mahdolliset ehdotukset tehtävä pönten muodossa.

Pykälän 2 momentin mukaan mietintöön ja lausuntoon merkitään asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet. Jos jäsen osallistui vain osaan asian ratkaisevasta käsittelystä, hänet merkitään siihen osittain osallistuneeksi. Jos valiokunta päättää 39 §:n 1 momentin mukaisesti käsitellä asian vain yhdessä käsittelyssä, on se samalla ratkaiseva käsittely. Ratkaisevassa käsittelyssä läsnäolleiksi merkitään tällöin ne valiokunnan jäsenet, jotka ovat olleet saapuvilla asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Pykälän 3 momentin mukaan mietinnön ja lausunnon sekä niihin liittyvät vastalauseet ja eriävät mielipiteet tarkistaa pääsääntöisesti valiokunnan sihteeri. Tarkistamistehtävän uskomisen valiokunnan sihteerille nopeuttaa tarkistuksen suorittamista ja riittää yleensä hyvin vastaamaan käytännön tarpeisiin. Valiokunta voi kuitenkin tarvittaessa päättää, että tarkistamisen suorittavat esimerkiksi puheenjohtaja ja sihteeri yhdessä.

43 §. *Valiokunnan asiakirjat ja niiden julkisuus.* Pykälässä säädetään valiokunnan kokouksesta laadittavasta pöytäkirjasta, muista valiokunnan asiakirjoista sekä näiden asiakirjojen julkistamisessa noudattavista periaatteista.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunnan kokouksesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään läsnä olleet jäsenet ja kuullut asiantuntijat sekä tehdyt ehdotukset ja päätökset äänestyksineen. Tämä säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 25 §:n säännöstä. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että pöytäkirjaan liitetään valiokunnan asian käsittelyä varten saamat ja valmistamat asiakirjat. Pöytäkirjaan ei kuitenkaan tarvitse liittää asian vireilepanoasiakirjoja tai muita sellaisia asiakirjoja, jotka löytyvät valtiopäiväasiakirjoista tai esimerkiksi lausuntoa pyytäneen valiokunnan pöytä-

kirjoista. Pöytäkirjan varmentaa valiokunnan sihteeri allekirjoituksellaan. Säännökset vastaavat noudatettua käytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädetään pöytäkirjojen ja muiden asian käsittelyasiakirjojen julkisuudesta. Säännöksen mukaan valiokunnan pöytäkirja tulee yleensä julkiseksi, kun sihteeri on varmentanut sen, ja asian käsittelyasiakirjat tulevat julkisiksi, kun asia on valiokunnassa loppuun käsitelty. Pöytäkirjasta ja asiakirjasta, joka ei ole vielä julkinen, saa antaa tiedon vain, jos on ilmeistä, ettei tiedon antamisella aiheuteta haittaa valiokunnan päätöksenteolle. Eduskuntaryhmällä, joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on oikeus saada jäljennös valiokunnassa vielä keskeneräisen asian käsittelyasiakirjoista, jos ne eivät ole salaisia. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 20 c §:n säännöstä. Käytännössä eduskuntaryhmä voi esimerkiksi nimetä keskuudestaan henkilön, joka on oikeutettu saamaan tietoja tietyssä valiokunnassa kesken olevista asioista. Nimetty henkilö voi olla myös eduskuntaryhmän työntekijä.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädetään asiakirjojen pitämisestä salaisina. Säännökset täydentävät perustuslain 50 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan valiokunnan pöytäkirjat ja niihin liittyvät muut asiakirjat ovat julkisia, jollei välttämättömien syiden vuoksi eduskunnan työjärjestyksessä toisin säädetä tai valiokunta jonkin asian osalta toisin päättä. Säännöksen perustelujen mukaan on asianmukaista, että valiokunta-asiakirjojen julkisuuden sääntelyä yhdenmukaistetaan viranomaisasiakirjojen julkisuutta yleisesti koskevan perustuslain 12 §:n 2 momentin kanssa. Tämä merkitsee ensi sijassa sitä, että yleissäännökset valiokunta-asiakirjojen julkisuuden rajoittamisesta tulee ottaa eduskunnan työjärjestykseen. Rajoitus voi siten ainoastaan toissijaisesti ja poikkeuksellisesti perustua asianomaisen valiokunnan päätökseen yksittäistapauksessa.

Pykälän 3 momentin kahdessa ensimmäisessä virkkeessä ehdotetaan annettavaksi yleissäännökset perusteista, joilla valiokunnan asiakirjoja voidaan pitää salaisina. Säännöksissä on käytetty soveltuvin osin samoja perusteita kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain

(621/1999) 24 §:ssä. Eduskuntatyön julkisen luonteen vuoksi valiokunta-asiakirjojen pitäminen salassa edellyttää kuitenkin pääsääntöisesti painavampia perusteita kuin muiden viranomaisasiakirjojen. Säännösten mukaan valiokunnan asiakirjat ovat salaisia, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai pääoma- ja rahoitusmarkkinoille. Salaisia ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja liike- tai ammattisalaisuudesta taikka henkilön terveydentilasta tai hänen taloudellisesta asemastaan, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa, jollei huomattava yhteiskunnallinen tarve vaadi niiden julkisuutta. Jos kyseessä ovat esimerkiksi perustuslakivaliokunnan ministerivastuusiassa saamat asiakirjat, joille valiokunnan asiasta antama lausunto keskeisesti perustuu, voidaan joissakin tapauksissa katsoa, että huomattava yhteiskunnallinen tarve vaatii niiden julkisuutta, vaikka ne sisältäisivätkin henkilöä koskevia jossain määrin arkaluonteisia tietoja.

Valiokunta voi muusta vastaavasta välttämättömästä syystä päättää, että jokin asiakirja on salainen. Lisäksi salaisia ovat sellaiset asiakirjat, jotka kuuluvat valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla päättämän vaiteliaisuuden piiriin. Julkisuutta voi tällöin rajoittaa valiokunnan itsensä taikka ulkoasiainvaliokunnan tai suuren valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla tekemä päätös asian käsittelyssä noudatettavasta vaiteliaisuudesta.

Pykälän 4 momentin mukaan valiokunnan asiakirjojen salassapitoajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 31 §:ssä säädetään, jollei valiokunta päättä lyhyemmästä ajasta. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 31 §:n mukaan salassapitoaika on pääsääntöisesti 25 vuotta, jollei toisin ole säädetty tai määrätty.

Pykälän 5 momentin mukaan puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita valiokunnan asiakirjojen julkisuudesta. Puhemiesneuvoston ohjeet voivat koskea esimerkiksi sitä, miten salaisia asiakirjoja säilytetään ja miten tietojen luovuttamisesta päätetään.

44 §. *Suuri valiokunta.* Pykälässä säädetään suuren valiokunnan toiminnassa noudatettavista säännöksistä.

Suuri valiokunta hyväksyy 7 §:n 3 momentin nojalla itselleen työjärjestyksen. Jollei suuren valiokunnan työjärjestyksestä muuta johdu, noudatetaan asioiden käsittelyssä suuressa valiokunnassa soveltuvien osin, mitä 34, 35, 37 ja 39—43 §:ssä säädetään. Suuren valiokunnan perinteisen erityisaseman ja muista valiokunnista poikkeavien tehtävien vuoksi suurella valiokunnalla säilyisi oikeus itselleen hyväksymässään työjärjestyksessä tehdä täsmennyksiä valiokunnissa yleensä noudatettaviin menettelysääntöihin. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 27 §:n 3 momentin säännöstä.

Suuren valiokunnan, samoin kuin ulkoasiainvaliokunnan, osalta perustuslaissa on erityissäännökset asioiden käsittelyn julkisuuden rajoituksista. Suuren valiokunnan työjärjestyksessä voidaan täsmentää perustuslain ja työjärjestyksen asettamissa rajoissa asioiden käsittelyn julkisuutta koskevia sääntöjä. Esimerkiksi Euroopan unionin asioiden käsittelyn osalta on tarpeen mahdollistaa käsittelyasiakirjojen julkisuus, vaikka asia olisi vielä vireillä valiokunnassa sen takia, että sitä ei ole lopullisesti ratkaistu Euroopan unionissa.

5 luku. Asiain käsittely täysistunnossa

45 §. *Täysistunnot.* Pykälä sisältää perussäännökset täysistuntojen järjestämisestä ja koollekutsumisesta. Säännökset täydentävät perustuslain 42 §:n 1 momentin säännöstä täysistuntojen koollekutsumisesta ja ne korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 31 §:n 1 momentin säännökset.

Täysistuntoja pidetään eduskunnan työtilanteen mukaan. Puhemiesneuvosto hyväksyy 6 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla täysistuntosuunnitelman, jota puhemies mahdollisuuksien mukaan noudattaa kutsuessaan täysistunnot koolle. Täysistuntoja pidetään ensisijaisesti muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina. Täysistuntoja on käytännössä jouduttu pitämään myös maanantaisin ja lauantaisin ja joskus jopa sunnuntaisin lähinnä valtion talousarvion ja siihen liittyvien lakiehdotusten valmistumisaikoina.

Täysistunnot järjestetään yleensä vakiintuneen viikkoaikataulun mukaisesti siten, että aikataulussa otetaan huomioon myös valiokuntien ja eduskuntaryhmien kokousajat.

Ehdotukseen uudeksi eduskunnan työjärjestykseksi ei sisälly nykyisen työjärjestyksen 56 §:ää vastaavaa säännöstä siitä, ettei täysistuntoa tule jatkaa kello 23 jälkeen ilman erityistä syytä. Tarkoitus kuitenkin on, että periaatetta yöistuntojen välttämisestä noudatetaan myös jatkossa.

46 §. *Täysistunnon päiväjärjestys.* Pykälä sisältää perussäännökset täysistuntojen päiväjärjestyksestä ja sen laatimisesta. Säännökset täydentävät perustuslain 42 §:n 1 momentin säännöstä siitä, että puhemies esittelee asiat täysistunnolle. Ne korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 32 §:n säännökset. Ottaen huomioon päiväjärjestyksen keskeinen merkitys täysistunto-työskentelyssä ehdotetaan, että pykälän säännöksiin kirjattaisiin noudatettu käytäntö nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Pykälän 1 momentissa säädetään päiväjärjestyksen sisällöstä. Säännöksen mukaan päiväjärjestys sisältää luettelon istunnossa esille tulevista asioista, niiden käsittelyvaiheesta ja niihin liittyvistä asiakirjoista.

Pykälän 2 momentin mukaan puhemies päättää asioiden ottamisesta päiväjärjestykseen. Otettaessa asioita päiväjärjestykseen tulee ottaa huomioon eduskunnan aikaisemmat päätökset sekä puhemiesneuvoston hyväksymät täysistuntosuunnitelmat. Käytännössä päiväjärjestykseen otetaan ne asiat, jotka eri vaiheissaan ovat valmiita täysistuntokäsittelyyn tai jotka on pantu pöydälle asianomaiseen istuntoon. Yleensä vain erikoistapauksissa kysymys asian ottamisesta päiväjärjestykseen saatetaan puhemiehen ratkaistavaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan puhemies voi muuttaa ilmoitettua päiväjärjestystä ja keskeyttää asian käsittelyn. Puhemiehellä on perinteisesti katsottu olevan varsin pitkälle menevät oikeudet johtaa asioiden käsittelyä täysistunnossa. Puhemies voi muuttaa ilmoitettua päiväjärjestystä muun muassa vaihtamalla asioiden käsittelyjärjestystä, poistamalla asian päiväjärjestyksestä taikka keskeyttämällä asian käsittelyn. Asian

käsittely voidaan keskeyttää asian missä käsitteilyvaiheessa tahansa. Puhemies voi myös tuoda uusia asioita päiväjärjestykseen esittelemällä ne lisäyksinä päiväjärjestykseen. Käytännössä nämä lisäykset sisältävät kuitenkin yleensä vain pöydälle pantavia asioita, joskus myös hyvin kiireellisten asioiden lähetekeskusteluja.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen täysistuntokäsittelyyn otetaan valtioneuvoston tiedonannot ja selonteot (23 §:n 1 mom.), pääministerin ilmoitukset (24 §:n 1 mom.) sekä välikysymykset (22 §:n 2 mom.).

47 §. *Ilmoittautuminen täysistuntoon.* Pykälä sisältää säännökset nimenhuudon toimittamisesta täysistunnossa. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 33 §:n säännökset.

Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan täysistunnon alkaessa toimitetaan nimenhuuto. Edustaja, joka saapuu täysistuntoon 15 minuutin kuluessa nimenhuudosta, katsotaan nimenhuudossa läsnä olevaksi. Edustaja, joka saapuu täysistuntoon myöhemmin kuin 15 minuutin kuluessa nimenhuudosta, merkitään läsnä olevaksi siitä alkaen, kun hän ilmoittautuu puhemiehelle. Käytännössä puhemiehelle ilmoittautuminen tapahtuu nimenhuutopainikkeella.

Jos samana päivänä pidetään useampia täysistuntoja, jätetään myöhemmin pidettävässä täysistunnossa yleensä nimenhuuto toimittamatta ja katsotaan läsnä oleviksi päivän ensimmäisessä täysistunnossa nimenhuudossa läsnä olleet sekä ne edustajat, jotka nimenhuudon jälkeen ovat ilmoittautuneet läsnä oleviksi.

Pykälän 3 momentin mukaan kyselytunnilla (25 §) ja täysistunnossa, joka pidetään ajankohtais keskustelun käymiseksi (26 §), ei toimiteta nimenhuutoa.

48 §. *Poissaolo.* Pykälässä säädetään luvan myöntämisestä poissaoloon täysistunnosta. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 64 §:n säännökset.

Nykyisin kaikista poissaolopyynnöistä pääetään eduskunnan täysistunnossa puhemiesneuvoston annettua niistä lausuntonsa. Menettelyä on pidetty kovin muodollisena ja tarpeettomasti täysistunnon aikaa vievänä. Tästä syystä ehdotetaan, että luvan enintään viikon poissaoloon voisi myöntää puhemiesneuvosto. Eduskunnan

päätettäväksi ehdotetaan saatettaviksi yli viikon poissaolot, samoin kuin ne poissaolopyynnot, joihin puhemiesneuvosto ei ole suostunut.

Tieto puhemiesneuvoston myöntämisestä poissaololuvista ehdotetaan merkittäväksi täysistunnon pöytäkirjaan. Pöytäkirjaan merkitään myös sairauden takia poissa olevat edustajat, vaikka heidän ei tarvitse pyytää lupaa poissaoloon. Samoin pöytäkirjaan merkitään edustajat, jotka eivät ole läsnä täysistunnossa eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi.

Edustajantoimen keskeytymisestä on säädetty perustuslain 28 §:n 1 ja 3 momentissa. Perustuslain 48 §:n 1 momentin mukaan ministeri, joka hoitaa tasavallan presidentin tehtäviä, ei voi osallistua eduskuntatyöhön. Puhemies ilmoittaa täysistunnossa tätä koskevasta valtioneuvoston kanslian kirjelmästä.

49 §. *Täysistunnon johtaminen.* Pykälä sisältää perussäännökset puhemiehen täysistunnon johtamiseen liittyvistä tehtävistä. Säännökset täydentävät perustuslain 31 §:n ja 42 §:n säännöksiä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 55 §:n 1 ja 2 momentin sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 39 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemies johtaa täysistuntoa ja ylläpitää siinä järjestystä sekä tekee päätös- ja äänestys ehdotukset. Perustuslain 42 §:n 3 momentin mukaan puhemies ei osallistu täysistunnossa keskusteluun eikä äänestykseen. Puhemies voi tehdä vain täysistunnon johtamiseen liittyviä ehdotuksia, jotka ovat tarpeen perustuslain tai eduskunnan työjärjestyksen säännösten perusteella taikka eduskunnan tekemien päätösten vuoksi. Päätös- ja äänestys ehdotusten tekemisestä on säädetty tarkemmin 60 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan puhemiehen tulee valvoa, että kukin puhuja pysyy käsiteltävässä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puhemiehen tulee muistuttaa häntä asiassa pysymisen vaatimuksesta. Jollei puhuja noudata muistutusta, puhemies voi kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

50 §. *Puheenvuorot.* Pykälä sisältää perussäännökset puheenvuorojen antamisjärjestyksestä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 1 momentin sekä 59 ja 60 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin ilmaisevan pääsäännön

mukaan täysistunnossa edustajat saavat puheenvuoron siinä järjestyksessä, jossa he ovat pyytäneet puheenvuoroa. Nykyistä eduskunnan työjärjestyksen 36 §:n 1 ja 2 momenttia vastaavat säännökset siitä, miten puheenvuoro voidaan pyytää ennen istuntoa ja istunnon aikana, on tarkoitus ottaa puhemiesneuvoston ohjeisiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään esittelypuheenvuorojen myöntämisestä ennen muita puheenvuoroja. Kun valiokunnan mietintö esitellään ensimmäisen kerran eduskunnalle, annetaan mietinnön esittelemistä varten ennen muita puheenvuoron pyytäjiä puheenvuoro valiokunnan puheenjohtajalle tai valiokunnan valitsemalle mietinnön esittelijälle. Lisäksi puhemies voi harkintansa mukaan antaa esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan puheenjohtajalle tai sen valitsemalle lausunnon esittelijälle. Lähetekeskustelussa olevan eduskunta-aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle annetaan aloitteen esittelypuheenvuoro ennen muita puheenvuoron pyytäjiä.

Ministerin välikysymykseen antaman vastauksen jälkeen myönnetään ensimmäinen puheenvuoro välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 37 §:n asianomaista säännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan puhemies voi harkintansa mukaan antaa ministerille, valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle puheenvuoron ennen muita puheenvuoron pyytäjiä. Eduskuntakeskustelujen kehittämiseksi ehdotetaan, että valtiopäiväjärjestyksen 59 §:n säännöksessä ministereille annettua ehdotonta oikeutta saada puheenvuoro ennen muita puheenvuoron käyttäjiä lievennetään niin, että puhemies voi käyttää harkintaa myöntäessään heille puheenvuoroja ennen muita puheenvuoron käyttäjiä. Puhemies voi myöntää ministerille myös vastauspuheenvuoron. Se saa kestää enintään kaksi minuuttia, ellei puhemies ole päättänyt 52 §:n 1 momentin nojalla, että kyseisessä keskustelussa tai keskustelun kyseisessä vaiheessa käytetään enintään minuutin vastauspuheenvuoroja. Ehdotettu muutos parantaa puhemiehen mahdollisuuksia ryhmitellä puheen-

vuoroja ja huolehtia keskustelun etenemisestä myös tilanteissa, joissa ministerit haluavat käyttää asiasta useita puheenvuoroja. Samalla muutetaan myös valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen oikeus saada puheenvuoro ennen muita puheenvuoron käyttäjiä puhemiehen harkintaan perustuvaksi.

Pykälän 4 momentin mukaan puhemiesneuvosto voi etukäteen varata osan jostakin keskustelusta puheenvuoroille, jotka saavat kestää enintään puhemiesneuvoston määräämän ajan. Säännöksellä pyritään luomaan mahdollisuus järjestää edustajille tilaisuus nopeatempoisen vuoropuhelun käymiseen esimerkiksi jonkin merkittävän lakiehdotuksen ensimmäisen käsittelyn alussa. Säännös edellyttää, että puhemiesneuvosto tekee asiasta päätöksen etukäteen eli puhemiesneuvoston päätöksen tulee olla edustajien tiedossa ennen kuin puheenvuorojen varaus yleensä 3 tuntia ennen istuntoa alkaa. Puhemiesneuvosto voi päättää varata vuoropuhelua varten vain osan keskustelusta, joten edustajilla on aina mahdollisuus käyttää asiasta myös pidempi puheenvuoro vuoropuhelulle varatun ajan päätyttyä. Vuoropuhelulle varatun osuuden kuluessa puhemiehellä on oikeus keskeyttää puheenvuoro, joka kestää yli puhemiesneuvoston päätöksessä määritellyn ajan. Vuoropuhelunkin aikana noudatetaan 1 momentin mukaista pääsääntöä eli puheenvuorot myönnetään siinä järjestyksessä kuin niitä on pyydetty. Myös saman asian käsittelyssä voidaan tarvittaessa käyttää vuoropuhelumahdollisuutta useampaan otteeseen. Useita päiviä jatkuvan keskustelun kohdalla puhemiesneuvosto voisi esimerkiksi varata muutaman tunnin kunkin päivän keskustelun alusta vuoropuhelua varten, jonka jälkeen vasta siirryttäisiin varsinaiseen puhujalistaan.

Pykälän 5 momentin mukaan puheenvuorojen myöntämisestä ajankohtaiskeskusteluissa ja kyselytunneilla sekä keskusteltaessa pääministerin ilmoituksesta säädetään 24—26 §:ssä. Näissä keskusteluissa puhemies ei ole välttämättä sidottu ilmoittautumisjärjestykseen. Myös puheenvuorojen määrää ja pituutta voidaan rajoittaa.

Pykälän 6 momentin mukaan puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita puheenvuorojen

pyytämisestä ja pitämisestä. Puhemiesneuvoston ohjeisiin on tarkoitus ottaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 36 ja 38 §:ää sekä 52 d §:n 3 momenttia vastaavat säännökset. Tarkoitus on kirjata puhemiesneuvoston ohjeisiin muun muassa se nykyisen työjärjestyksen 36 §:n mukainen käytäntö, jonka mukaan edustajat voivat aikaisintaan 3 tuntia ennen täysistuntoa käydä keskustansliasta varaamassa puheenvuoronsa täysistunnon päiväjärjestyksessä olevaan asiaan. Silloin kun päivän ensimmäinen täysistunto sisältää pelkkiä pöydällepanoja, sanottua säännöstä on vakiintuneesti tulkittu siten, että 3 tuntia ennen ensimmäistä täysistuntoa on voinut varata puheenvuoroja myös päivän toisen täysistunnon päiväjärjestyksessä oleviin asioihin.

51 §. *Ryhmäpuheenvuorot.* Pykälä sisältää perussäännökset ryhmäpuheenvuoroista, niiden järjestyksestä ja asioista, joita käsiteltäessä niitä käytetään. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 2 momentin ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 37 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan käsiteltäessä valtion talousarviota, valtioneuvoston tiedonantoa tai selontekoa taikka välikysymystä käytetään ryhmäpuheenvuorot, jollei puhemiesneuvosto toisin päättä. Lisäksi puhemiesneuvosto voi päättää, että ryhmäpuheenvuorot käytetään myös muuta merkitykseltään huomattavaa asiaa käsiteltäessä. Ennen ryhmäpuheenvuoroja myönnetään kuitenkin esittelypuheenvuoro mietinnön tai lausunnon esittelijälle ja välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle siten kuin 50 §:n 2 momentissa säädetään. Samoin puhemies voi harkintansa mukaan myöntää ministerille puheenvuoron ennen ryhmäpuheenvuoroja tai niiden välissä. Tarkoitus kuitenkin on jatkaa nykyistä käytäntöä, jonka mukaan asian esittelijälle ministerille tai ministereille myönnetään esittelypuheenvuoro asian lähete keskustelun aluksi. Tämän jälkeen tulevat ryhmäpuheenvuorot, joiden päätyttyä puhemies voi myöntää harkintansa mukaan puheenvuoroja ministereille.

Pykälän 2 momentin mukaan ryhmäpuheenvuorot pidetään eduskunnassa vaalikauden alkaessa järjestäytyneiden eduskuntaryhmien

koon mukaisessa järjestyksessä suurimmasta pienimpään. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 37 §:ssä ilmaistua pääperiaatetta. Yhtä suurien ryhmien järjestys ratkaistaan puhemiesneuvostossa arpomalla. Puhemiesneuvosto voi kuitenkin muuttaa ryhmäpuheenvuorojärjestystä, jos vaalikauden aikana on muodostunut vähintään kolmen edustajan eduskuntaryhmä tai jos järjestyksen tarkistamiseen on muu painava syy. Tarkoitus on, että yhden tai kahden edustajan eroaminen eduskuntaryhmästä ei vielä pääsääntöisesti johtaisi ryhmäpuheenvuorojärjestyksen tarkistamiseen ja ryhmäpuheenvuoron myöntämiseen näiden muodostamalle uudelle eduskuntaryhmälle. Sen sijaan puhemiesneuvosto päättäisi 4 momentin perusteella, missä keskustelun vaiheessa tämän uuden ryhmän edustaja saa käyttää puheenvuoron. Puhemiesneuvosto voisi esimerkiksi päättää, että kyseinen edustaja saa käyttää puheenvuoron ryhmäpuheenvuorojen jälkeen käydyn vastauspuheenvuorovaiheen jälkeen ennen seuraavaa varsinaista puheenvuoroa.

Pykälän 3 momentissa säädetään puhemiesneuvoston mahdollisuudesta kunkin keskustelun osalta erikseen päättää, käydäänkö asiasta ryhmäpuheenvuorokierroksen lisäksi muitakin puheenvuorokierroksia ryhmäpuheenvuorojärjestyksessä tai määräytyykö kaikkien etukäteen varattujen puheenvuorojen järjestys ryhmien suuruusjärjestyksen mukaisesti.

Puhemiesneuvosto voi antaa 1—4 momentin soveltamisesta tarkempia ohjeita.

52 §. *Vastauspuheenvuorot.* Pykälä sisältää perussäännökset vastauspuheenvuoroista ja niiden myöntämisestä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 1 momentin sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 36 §:n 3 momentin säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemies voi 50 ja 51 §:n estämättä antaa harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä tilaisuuden vastata puheenvuoroon. Säännöksen nojalla puhemies voi antamalla vastauspuheenvuoroja keskeyttää ilmoittautumisjärjestyksessä tai 51 §:n 2 momentin mukaisesti eduskuntaryhmien suuruuden mukaisessa järjestyksessä myönnettävien

puheenvuorojen mukaisesti etenevän keskustelun. Puhemies voi vapaasti harkita, myöntääkö hän lainkaan vastauspuheenvuoroja tai hän voi antaa vastauspuheenvuoron vain joillekin sitä pyytäneistä. Hän ei myöskään ole sidottu siihen järjestykseen, jossa vastauspuheenvuorot on pyydetty.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi säännöksiä vastauspuheenvuoron tarkemmasta sisällöstä. Asiassa pysymisen vaatimus koskee myös vastauspuheenvuoroja. Tarkoitus on, että puhemiehellä on tarvittavat valtuudet vastauspuheenvuoroja myöntämällä mahdollistaa täysistunnossa elävän ja mielenkiintoisen poliittisen keskustelun syntyminen esimerkiksi hallituksen ja opposition välillä.

Vastauspuheenvuoro saa pääsäännön mukaan kestää enintään kaksi minuuttia. Puhemies voi kuitenkin päättää, että tietyssä keskustelussa tai keskustelun jossakin vaiheessa käytetään enintään yhden minuutin vastauspuheenvuoroja. Yhden minuutin enimmäisaika koskee tällöin tasapuolisesti kaikkia, jotka käyttävät vastauspuheenvuoron siinä keskustelussa tai keskustelun vaiheessa.

Pykälän 2 momentin mukaan puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita vastauspuheenvuoroista. Puhemiesneuvoston ohjeisiin on tarkoitus ottaa muun muassa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 36 §:n 3 ja 4 momentin säännökset vastauspuheenvuorojen pyytämisestä ja peruuttamisesta sekä käyttämisestä.

53 §. *Lakiehdotuksen käsittely.* Pykälä sisältää perussäännökset lakiehdotuksen käsittelyvaiheista täysistunnossa. Säännökset täydentävät perustuslain 72 ja 73 §:n säännöksiä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 51 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan asia otetaan täysistunnossa valiokunnan mietinnön pohjalta kahteen käsittelyyn, jos se sisältää lakiehdotuksen. Asia otetaan täysistunnossa kahteen käsittelyyn, vaikka valiokunnan mietinnössä lakiehdotus ehdotetaan hylättäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan ensimmäisessä käsittelyssä esitellään ensin valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Tämän

yleiskeskustelun aikana eduskunta voi päättää lähettää asian kokonaisuudessaan suureen valiokuntaan. Tämä menettely vastaa valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 2 momentin mukaista asian ensimmäisen käsittelyn lopuksi tapahtuvaa suureen valiokuntaan lähettämistä. Kun on tehty kannatettu ehdotus asian lähettämisestä suureen valiokuntaan, puhemiehen tulee kehottaa seuraavia puhujia lausumaan käsityksensä tästä ehdotuksesta. Tämän jälkeen tehdään päätös suureen valiokuntaan lähettämisehdotuksesta. Jos ehdotus suureen valiokuntaan lähettämisestä hylätään, jatketaan asian käsittelyä eikä enää tätä koskevaa uutta ehdotusta voida ottaa äänestettäväksi. Jos asia on päätetty lähettää suureen valiokuntaan, jatketaan suuren valiokunnan mietinnön valmistuttua asian käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalta, jollei eduskunta toisin päättä.

Pykälän 3 momentissa säädetään lakiehdotuksen yksityiskohtaisesta käsittelystä. Yleiskeskustelun päätyttyä lakiehdotus otetaan yksityiskohtaiseen käsittelyyn, jossa päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. Jos lakiehdotus hyväksytään yksityiskohtaisessa käsittelyssä mietinnön mukaisena, asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi.

Jos eduskunta on tehnyt valiokunnan mietinnön mukaiseen lakiehdotukseen muutoksia, asia lähetetään eduskunnan päätöksen mukaisena suureen valiokuntaan. Suuri valiokunta voi tällöin käsitellä asiaa kokonaisuudessaan ja tehdä tarvittavat muutosehdotukset myös asiakokonaisuuteen kuuluviin muihin lakiehdotuksiin. Suuren valiokunnan käsittelyn jälkeen asia palaa aina täysistuntoon ns. jatkettuun ensimmäiseen käsittelyyn. Jos suuri valiokunta yhtyy eduskunnan päätökseen, lakiehdotuksen jatkatussa ensimmäisessä käsittelyssä täysistunnossa ei voi enää tehdä lakiehdotuksen sisällön muuttamista tarkoittavia ehdotuksia, vaan asiasta käydyn yleiskeskustelun jälkeen ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi.

Suuri valiokunta voi ehdottaa muutoksia eduskunnan päätökseen. Suuri valiokunta voi ehdottaa myös lakiehdotuksen tai lakiehdotusten hylkäämistä. Jos suuri valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää jatkatussa ensi-

mäisessä käsittelyssä, hyväksyykö se suuren valiokunnan ehdottamat muutokset vai pysyykö se aikaisemmassa päätöksessään. Suuren valiokunnan ehdotus tulee hyväksytyksi, jos jatkatussa ensimmäisessä käsittelyssä ei tehdä kannatettua ehdotusta eduskunnan pysymisestä aikaisemmassa kannassaan. Ehdotukset voivat koskea myös lakiehdotuksen yksittäisiä kohtia, mutta täysistuntokäsittelyssä ei voida tehdä muita kuin eduskunnan aikaisemman päätöksen mukaisia ehdotuksia. Tämän jälkeen asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi.

Pykälän 4 momentin mukaan lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsittelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena, jos asian asiakirjoissa ei ole mietinnöstä poikkeavia säännösehdoituksia eikä niitä myöskään ole tehty 58 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Säännöksen tarkoituksena on nopeuttaa ja selkeyttää eduskunnassa riidattomien lakiehdotusten yksityiskohtaista käsittelyä siten, että täysistunnossa ei tarvitse käsitellä pykälä pykälältä pitkiä lakiehdotuksia, joihin ei ole odotettavissa muutosehdotuksia. Säännös jättää yksinkertaistetun menettelyn käyttämisen puhemiesen harkintaan siten, että puhemies voi aina suorittaa pykäläkohtaisen käsittelyn, jos katsoo sen aiheelliseksi. Puhemies voi tarvittaessa esimerkiksi laajojen lakiesitysten kohdalla ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi menettelytavan, jonka mukaan erikseen päätettäväksi esitellään vain ne pykälät, joihin on muutosehdotuksia, ja lakiehdotus muilta osin todetaan hyväksytyksi mietinnön mukaisena.

Puhemiesen asiana on perustuslain 42 §:n mukaan valvoa, että asioita täysistunnossa käsiteltäessä noudatetaan perustuslakia. Tämän valvontavelvollisuuden piiriin kuuluu perustuslain mukaisen lakiehdotuksen säätämisjärjestyksen noudattaminen. Käytännössä kysymys noudattavasta säätämisjärjestyksestä tulee yleensä esille jo asian valiokuntaan lähettämismvaiheessa tai asiaa valiokunnassa käsiteltäessä ja siitä voidaan hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto. Jos perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon, puhemies esittelee asian täysistunnolle säätämisjärjestyksen (lakiehdotuksen johtolauseen) osalta lausunnon mukaisesti. Mikäli

ensimmäinen käsittely on tällöin tarkoitus käydä yksityiskohtaista käsittelyä suorittamatta, siihen ei yleensä ole estettä. Puhemies ei tällaisessa tilanteessa nimittäin voisi ottaa perustuslakivaliokunnan säätämisjärjestyksestä antamasta lausunnosta poikkeavaa ehdotusta johtolauseen muuttamisesta äänestettäväksi, vaan ehdotuksesta kieltäydyttäisiin. Säännönmukaisesti edustajallakin on tieto kieltäytymisestä ja sen perusteesta joko kokemuksensa perusteella tai siksi, että siitä on hänelle ilmoitettu ennen yksityiskohtaista käsittelyä.

Pykälän 5 momentin mukaan toisessa käsittelyssä, joka pidetään aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päättymisestä, eduskunta päättää lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä mahdollisista eduskunnan toivomuksista ja lausumista asian johdosta. Menettely vastaa valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 6 momentin mukaista lakiehdotuksen kolmatta käsittelyä, jossa perinteisesti on päätetty myös lakiehdotuksen perusteluihin liittyvistä toivomuksista ja lausumista, vaikkei asiasta ole ollut nimenomaista säännöstä. Samalla eduskunnan katsotaan hyväksyneen valiokunnan mietinnön perustelut, jollei nimenomaisesti jollain osin toisin päätetä (64 §).

Pykälän 6 momentin mukaan ei ensimmäisessä käsittelyssä saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä. Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 4 momenttia. Säännöksen tarkoituksena on korostaa, että lakiehdotuksen hylkäysehdoitukset tehdään vasta toisessa käsittelyssä. Lisäksi momentissa säädetään mahdollisuudesta pyytää asiasta mietintö valiokunnalta asian ensimmäisen käsittelyn aikana. Säännöksen mukaan eduskunta voi päättää lähettää asian sitä valmistelevasti käsitelleeseen valiokuntaan tai muuhun valiokuntaan. Tarvittaessa voidaan pyytää perustuslakivaliokunnan kannanotto lakiehdotuksen säätämisjärjestyksestä. Myös suuri valiokunta voi pyytää käsiteltävänä olevasta asiasta lausunnon toiselta valiokunnalta.

Pykälän 7 momentti täydentää perustuslain 73 §:n 2 momentin säännöstä perustuslain säätämisjärjestyksessä säädettävän lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamisesta. Säännöksen mukaan lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamista ehdote-

taan asian toisessa käsittelyssä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

54 §. *Lepäämään hyväksytyn lakiehdotuksen ja vahvistamatta jääneen lain käsittely.* Pykälässä säädetään lepäämään hyväksytyn lakiehdotuksen ja vahvistamatta jääneen lain käsittelemisestä täysistunnossa yhden käsittelyn asiana. Säännös täydentää perustuslain 73 §:n 1 momentin, 77 §:n 2 momentin ja 78 §:n säännöksiä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 73, 73 a, 73 b ja 74 §:n säännökset.

Puhemiesneuvosto laatii vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä luettelon lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista ja tekee ehdotukset niiden lähettämiseksi valiokuntiin (6 §:n 1 momentin 3 kohta). Perustuslakiin ei sisälly valtiopäiväjärjestyksen 74 §:ää vastaavaa säännöstä, jonka mukaan lepäämään hyväksytty lakiehdotus katsotaan rauenneeksi, jos asiasta, jota lakiehdotus koskee, on jo säädetty uusi laki. Näin ollen puhemiesneuvosto ei enää tee ehdotusta siitä, mitkä lepäämään hyväksytyt lakiehdotukset katsotaan rauenneiksi, vaan kaikki lakiehdotukset lähetetään valiokuntaan.

Täysistuntokäsittelyn aluksi esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta keskustelu. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksen tai lain hyväksymisestä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylkäämisestä. Puhemiehen tehtävänä on valvoa, että äänestettäväksi ei oteta ehdotusta, joka merkitsisi asiasisällön muuttamista.

Säännökseen ei enää ehdoteta otettavaksi valtiopäiväjärjestyksen 73 b §:ää vastaavaa säännöstä asian lähettämiseksi uudelleen valiokunnan käsiteltäväksi. Säännöstä ei ole pidetty tarpeellisena, koska eduskunta ei voi enää tässä vaiheessa tehdä lain asiasisältöön vaikuttavia muutoksia.

55 §. *Ainoa käsittely.* Pykälässä säädetään ainoan käsittelyn asioiden täysistuntokäsittelystä. Pykälä täydentää perustuslain 41 §:n 1 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan muut kuin 53 ja 54 §:ssä mainitut täysistunnon päiväjärjestyksen asiat, joista eduskunnan tulee päättää ja joista ei ole erikseen toisin säädetty, otetaan täysistunnossa ainoaan käsittelyyn. Tällaisia asioita ovat muun muassa valtion talousarvio (perustuslaki

83 §:n 4 mom.), kansainvälisen sopimuksen hyväksyminen (perustuslaki 94 §), eduskunnalle annetut kertomukset (perustuslaki 46 §) sekä eduskunnan toimintaa koskevat ohje- ja johtosäännöt (perustuslaki 52 §:n 2 mom.). Myös ehdotus hallitukselle annettavaksi lainanottovaltuudeksi sekä eduskunnan suostumus valtioneuvostoon tai valtioneuvostoon (perustuslaki 82 §), jos ne eivät sisälly lakiehdotukseen, käsitellään täysistunnossa ainoassa käsittelyssä.

Myös ainoan käsittelyn asiat lähetetään yleensä valmisteltaviksi valiokuntaan (32 §:n 1 mom.) ja otetaan täysistuntokäsittelyyn valiokunnan mietinnön pohjalta. Käsittelyn aluksi esitellään valiokunnan mietintö. Jos asiaa ei ole lähetetty valmisteltavaksi valiokuntaan, käsittelyn aluksi esitellään asiaa koskeva kirjelmä ja siitä annettu puhemiesneuvoston lausunto. Asiasta käydyin keskustelun jälkeen voidaan suorittaa yksityiskohtainen käsittely, jossa päätetään asiasta. Ohje- ja johtosääntöjen yksityiskohtaisessa käsittelyssä voidaan noudattaa soveltuvin osin, mitä 53 §:n 3 momentissa on säädetty lakiehdotuksen yksityiskohtaisesta käsittelystä. Ainoan käsittelyn lopuksi päätetään ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä tarvittaessa perusteluja koskevista ehdotuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan valtion talousarvioesityksen käsittelystä säädetään lisäksi 59 §:ssä.

56 §. *Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksyminen.* Pykälässä säädetään kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymistä tarkoittavan asian täysistuntokäsittelystä. Pykälä täydentää perustuslain 94 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä kyseisten asiain eduskuntakäsittelyssä noudatettavasta menettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan ehdotus kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymisestä otetaan valiokunnan mietinnön pohjalta täysistunnossa ainoaan käsittelyyn. Eduskunta tekee kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymispäätöksen ponnien eikä lain muodossa. Ehdotettu momentti vastaa siten perustuslain 41 §:n säännöstä, jonka mukaan muut kuin lainsäädäntöasiat käsitellään täysistunnossa ainoassa käsittelyssä. Perustuslain 40 § sisältää niin sanottua valmistelupakkoa

koskevan pääsäännön, jonka mukaisesti asia on ennen sen täysistuntokäsittelyä käsiteltävä valmistelevasti valiokunnassa. Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymistä tarkoittava asia käsitellään siten täysistunnossa asianomaisen valiokunnan antaman mietinnön pohjalta.

Pykälän 2 momentissa säädetään menettelystä niissä tavallisissa tilanteissa, joissa hallituksen esitys ja siitä annettu valiokunnan mietintö koskee sekä kansainvälisen velvoitteen hyväksymistä että sen voimaansaattamislain säätämistä. Nykyisin velvoitteen hyväksymisponsi esitellään tällaisessa tilanteessa ainoaan käsittelyyn velvoitteen voimaansaattamislain kolmannen käsittelyn yhteydessä. Käytännössä eduskunta on päättänyt velvoitteen hyväksymisestä sen jälkeen, kun lakiehdotuksen kolmas käsittely on päättynyt.

Uudessa perustuslaissa on tehty nykyisiin perustuslainsäännöksiin verrattuna selkeämpi ero kansainvälisen velvoitteen hyväksymisen ja sen voimaan saattamisen välille. Perustuslain 94 §:ssä säädetään kansainvälisten velvoitteiden ja niiden irtisanomisen hyväksymisestä. Perustuslain 95 § taas sisältää säännökset kansainvälisten velvoitteiden voimaan saattamisesta. Tavoitteena on selkeyttää sääntelyä ja vahvistaa eduskunnan asemaa kansainvälisiin velvoitteisiin sitoutumista ja voimaan saattamista koskevassa päätöksenteossa. Nämä tavoitteet on syytä ottaa huomioon myös asioiden eduskuntakäsittelyn sääntelyssä siten, että kansainvälisen velvoitteen ja sen irtisanomisen hyväksyminen katsotaan aikaisempaa selkeämmin itsenäiseksi asiaksi. Tämä on tarpeen myös sen vuoksi, ettei kansainvälisen velvoitteen hyväksyminen kaikissa tapauksissa edellytä sen voimaan saattamisen toteuttamista lailla. Lisäksi on otettava huomioon, että eduskunta voi kansainvälisen velvoitteen hyväksymisen yhteydessä päättää hyväksyä myös eduskunnan toimivaltaan kuuluvaa sopimusmääräystä koskevan selityksen antamisen tai varauman tekemisen.

Pykälän 2 momentin mukaan esitellään velvoitetta koskeva ehdotus ainoaan käsittelyyn, samalla kun lakiehdotus esitellään toiseen käsit-

telyyn, jos valiokunnan mietintöön sisältyy ehdotus sekä kansainvälisestä velvoitteesta että sen voimaansaattamislaista. Asioista käydään yhteinen yleiskeskustelu, jonka päätyttyä eduskunta päättää ensin kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä. Jos eduskunta tällöin päättää olla hyväksymättä velvoitetta, on velvoitteen blankettimuotoisen voimaansaattamislakiehdotuksen hyväksymisen katsottava olevan vastoin eduskunnan jo tekemää päätöstä, jolloin puhemiehen on perustuslain 42 §:n nojalla kieltäydyttävä ottamasta sitä koskevaa ehdotusta äänestykseen.

57 §. *Pöydällepano.* Pykälässä säädetään asian pöydällepanosta täysistunnossa. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 64 ja 65 §:n sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 41 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädetään asian pöydällepanosta lähete keskustelussa. Asia jää lähete keskustelussa pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista, jos joku edustaja sitä pyytää. Pöydällepanoon riittää siis lähete keskustelussa yhden edustajan pyyntö kuten nykyisin. Kun pöydällepanoehdotus on tehty, puhemies toteaa, että asia jää pöydälle. Tämän jälkeen päätetään siitä, mihin istuntoon asia jää pöydälle. Säännöstä jostakin lähinnä seuraavista täysistunnoista on tulkittu siten, että asia on pantu pöydälle enintään kahden viikon päähän. Pöydällepanon ajankohtaan ovat vaikuttaneet eduskunnan työtilanne, täysistuntosuunnitelmat ja joissakin tapauksissa asian kiireellisyys. Vain kannatetuista pöydällepanon ajankohtaa koskevista ehdotuksista äänestetään.

Asia voidaan panna pöydälle lähete keskustelussa vain yhden kerran. Tämän jälkeen asiaa ei enää lähete keskustelussa voida panna pöydälle edes eduskunnan päätöksellä.

Pykälän 2 momentissa säädetään valiokunnan mietinnön pöydälle panemisesta. Ehdotuksen mukaan mietintö esitellään ensin pöydälle pantavaksi istuntoon, joka pidetään aikaisintaan seuraavana päivänä. Eduskunta voi kuitenkin erityisestä syystä päättää, että asia pannaan pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon. Mietinnön pakollista pöydällepanoa koskevan säännöksen tarkoituksena on turvata edustajille mah-

dollisuus tutustua valmistuneeseen mietintöön. Perustuslain 41 ja 72 §:n mukaan siirrytään lakiehdotusten käsittelyssä kolmesta käsittelystä kahteen käsittelyyn. Jotta edustajille tästä muutoksesta huolimatta jäisi riittävä aika perehtyä mietintöön ennen lakiehdotuksen sisällön kannalta ratkaisevan käsittelyn alkamista, ehdotetaan, että asia pantaisiin pääsääntöisesti pöydälle aikaisintaan seuraavana päivänä pidettävään istuntoon. Näin edustajille jää myös aikaa valmistella ja tehdä pykäläkohtaiset muutosehdotukset 58 §:n mukaisesti viimeistään 3 tuntia ennen täysistuntoa. Mahdollisuutta erityisestä syystä panna asia pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon tulisi käyttää vain poikkeuksellisesti kiireellisissä tilanteissa eikä silloin, kun asia on senlaatuinen, että siihen perehtyminen vaatii aikaa. Suuren valiokunnan mietintö pannaan pöydälle samojen sääntöjen mukaan kuin muutkin mietinnöt.

Tämän pakollisen pöydällepanon jälkeen asia pannaan ensimmäisessä käsittelyssä, yhdessä käsittelyssä ja ainoassa käsittelyssä vielä kerran pöydälle, jos kaksi edustajaa sitä pyytää. Tämän jälkeen ensimmäisessä käsittelyssä, yhdessä käsittelyssä ja ainoassa käsittelyssä samoin kuin toisessa käsittelyssä asia pannaan pöydälle vain, jos siitä tehdään kannatettu ehdotus, jonka eduskunta äänestyksessä hyväksyy. Jos on kysymys erilaisessa menettelyssä käsiteltävien asioiden käsittelyn yhdistämisestä esimerkiksi 56 §:n 2 momentin mukaisesti, noudatetaan sen asian pöydällepanosääntöjä, joka otetaan useampaan käsittelyyn. Kun on tehty kannatettu ehdotus pöydällepanosta tai muusta päiväjärjestyksen asian asiallisen käsittelyn keskeyttävästä toimenpiteestä, kuten valiokuntaan lähettämisestä, tehdään tästä ehdotuksesta päätös ensin, ennen kuin jatketaan asian asiallista käsittelyä. Jollei ehdotusta hyväksyttyä, jatketaan keskustelua antamalla aikaisemmin pyydetty, mutta ehdotuksen johdosta käyttämättä jääneet puheenvuorot. Samoin menetellään jatkettaessa keskustelua siinä istunnossa, johon asia on päätetty jättää pöydälle.

Pykälän 3 momentissa säädetään asioista, joita ei voida panna pöydälle. Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston tiedonantoa ja selontekoa sekä

välikysymystä ei keskustelun niistä alettua voida panna pöydälle. Jos valtioneuvoston tiedonanto (23 §:n 2 mom.) tai selonteko (23 §:n 3 mom.) taikka välikysymys (22 §:n 3 mom.) on päätetty lähettää valiokuntaan valmisteltavaksi, pannaan valiokunnan mietintö kuitenkin ensin pöydälle siten kuin 2 momentissa säädetään. Säännökset asian pöydällepanosta eivät koske pääministerin ilmoitusta eikä ajankohtaiskeskustelua.

58 §. *Muutosehdotusten tekeminen.* Pykälässä säädetään sellaisten muutosehdotusten jättämisestä kirjallisina, joita ei ole käsiteltävinä olevissa asiakirjoissa, kuten esimerkiksi valiokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta tai valiokunnan lausuntoon liitetystä eriävässä mielipiteessä taikka asian yhteydessä käsitellyissä aloitteissa. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 44 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan edustajan täysistunnossa tekemä ehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on annettava kirjallisena puhemiehelle, jos puhemies sitä vaatii. Kyseessä on yleissäännös, joka koskee kaikkia täysistunnossa tehtäviä ehdotuksia. Säännöstä sovelletaan erityisesti niissä tilanteissa, joissa ei 2—4 momentin mukaisesti tarvitse jättää ehdotusta etukäteen. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tiedonanto- ja välikysymyskeskustelut, joissa ehdotukset päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi tulee tarvittaessa antaa kirjallisina puhemiehelle. Puhemies esittää selonteon tehdyistä ehdotuksista ja tekee äänestusehdotuksen (60 §). Näitä tehdessään hänellä tulee olla tarkka tieto keskustelun aikana tehdyistä ehdotuksista.

Pykälän 2 momentissa säädetään lakiehdotuksen yksityiskohtaista käsittelyä varten tehtävistä pykälämuutosehdotuksista. Ehdotuksen mukaan lainsäädäntöasian ensimmäisessä käsittelyssä tehtävä muutosehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on mikäli mahdollista jätettävä kirjallisena ilman perusteluja viimeistään kolme tuntia ennen täysistuntoa keskustuskansliaan. Tarkoitus on, että myös pykälän poistamista tarkoittavat ehdotukset tehdään kolme tuntia ennen istuntoa. Tämä on tarpeen, jotta puhemies voi etukäteen tietää, voidaanko lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä käyttää 53 §:n 4 momentin

mukaista yksinkertaistettua menettelyä. Muutosehdotuksen jättämiselle ei ole estettä, jos muutosehdotusta ei ole ollut mahdollista jättää kolme tuntia ennen istuntoa esimerkiksi siitä syystä, että tieto asian ottamisesta ensimmäiseen käsittelyyn ko. istunnossa annetaan edustajille vasta määrääjän kuluttua umpeen.

Säännöksen tarkoituksena on varata aikaa pykälämuutosehdotuksen tarkistamiselle, käänntämiselle ja monistamiselle sekä äänestys ehdotusten valmistele miselle. Myös eduskuntaryhmät ja yksittäiset edustajat voivat saada ennen istuntoa tiedot muutosehdotuksista ja valmistautua odotettavissa oleviin äänestyksiin. Muutosehdotukset jaetaan edustajille yleensä istunnon alkaessa, mutta viimeistään ennen äänestystä. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä äänestettäväksi myös ehdotuksen, jota ei ole jätetty kolme tuntia ennen istuntoa. Säännös jättää asian pitkälti puhemiehen harkintaan. Erityisenä syynä voi olla esimerkiksi liikenne-este, jonka johdosta edustaja ei ole ehtinyt jättää ehdotustaan ajoissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään lainsäädäntöasian toisessa käsittelyssä sekä asian yhdessä tai ainoassa käsittelyssä tehtävistä ehdotuksista. Myös nämä ehdotukset, jotka koskevat muuta kuin hylkäämistä, tulee jättää kirjallisina keskuskansliaan kolme tuntia ennen istuntoa. Tällaisia ehdotuksia ovat esimerkiksi perustelulausumahdotukset ja mietinnön perusteluja koskevat muutosehdotukset. Myös ehdotukset siitä, että eduskunta ei hyväksyisi mietinnön perustelujen tiettyä kohtaa, tulee tehdä kolme tuntia ennen istuntoa.

Pykälän 4 momentti sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaan muutosehdotusten tekemisestä valtion talousarvioesityksen käsittelyssä säädetään 59 §:n 2 momentissa.

59 §. *Talousarvioesityksen käsittely.* Pykälässä säädetään valtion talousarvioesityksen täysistuntokäsittelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 83 §:n 4 momenttia.

Pykälän 1 momentti sisältää perussäännökset valtion talousarvioesityksen käsittelystä täysistunnossa. Valtion talousarvioesitys otetaan täysistunnossa valtiovarainvaliokunnan mietinnön

pohjalta ainoaan käsittelyyn. Käsittelyn aluksi käydään yleiskeskustelu. Yleiskeskustelun päätyttyä suoritetaan talousarvioehdotuksen yksityiskohtainen käsittely. Talousarvioehdotukseen sisältyvä pääluokka tai osasto taikka niiden luku todetaan hyväksytyksi mietinnön mukaisena, jos muutosehdotuksia siihen ei ole jätetty keskuskansliaan siten kuin 2 momentissa säädetään.

Käytännössä talousarvioehdotuksen käsittely tapahtuu siten, että ensin käydään koko talousarviota koskeva yleiskeskustelu, jossa noudatetaan ns. ryhmäpuheenvuoromenettelyä (51 §). Sen jälkeen ryhdytään käsittelemään asiaa pääluokittain. Kunkin pääluokan käsittelyn aluksi sallitaan sitä koskeva yleiskeskustelu. Pääluokan yleiskeskustelun jälkeen ryhdytään sen yksityiskohtaiseen käsittelyyn, jossa tehdään sitä koskevat ehdotukset.

Pykälän 2 momentin mukaan muutosehdotus valtiovarainvaliokunnan mietintöön on siinäkin tapauksessa, että se on mietintöön liitettyä vastalauseessa, jätettävä kirjallisena ja ilman perusteluja eduskunnan päättämänä aikana keskuskansliaan. Muutosehdotus jaetaan edustajille ennen asianomaisen pääluokan tai osaston taikka talousarvion yleisperustelujen käsittelyä. Talousarvioesitykseen tehtävien muutosehdotusten suuren määrän vuoksi on käsittelyn selkeyden varmistamiseksi välttämätöntä, että muutosehdotukset tehdään erikseen riippumatta siitä, onko ne esitetty myös asiakirjoissa. Muulla tavoin tehtyä muutosehdotusta ei käsitellä, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sen käsittelyä tarpeellisena. Myös lisätalousarvioon liittyvät muutosehdotukset tulee yleensä jättää eduskunnan päättämänä aikana kirjallisina keskuskansliaan. Momentin säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 44 §:n 4 ja 5 momentin säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden ja hallituksen esitykseen sisällyttämättömän määrärahan tai muun päätöksen ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon vain, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. Säännöksen tarkoituksena on estää

uusien, valiokunnassa valmistelemattomien asioiden tuominen äänestettäväksi talousarvion täysistuntokäsittelyn yhteydessä. Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momenttia.

Pykälän 4 momentissa säädetään asian palautumisesta valtiovarainvaliokuntaan, jos eduskunta ei ole muuttamattomana hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Valiokunta voi ns. a-mietinnössään yhtyä eduskunnan päätökseen tai ehdottaa siihen muutoksia. Jos valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Säännökset vastaavat asiallisesti valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 5 momentin mukaan valtiovarainvaliokunnan tulee ehdottaa eduskunnalle, miten hallituksen esitystä valtion talousarvioksi noudatetaan väliaikaisesti talousarviona, jos valtion talousarvion julkaiseminen viivästyy yli varainhoitovuoden vaihteen. Valiokunnan ehdotus käsitellään soveltuvin osin samassa järjestyksessä kuin talousarvioehdotus. Säännökset vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 76 a §:n säännöksiä.

Pykälän 6 momentin mukaan lisätalousarvioesityksen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä talousarvioesityksen käsittelystä säädetään. Tarkoitus on, että laaja lisätalousarvioesitys, jossa esitetään muutoksia useisiin talousarvion kohtiin, käsitellään soveltuvin osin kuten varsinainen talousarvioesitys. Jos lisätalousarvioesitys on hyvin suppea ja koskee esimerkiksi vain yhtä asiaa, sen käsittelyyn eivät yleensä sovellu talousarvioesityksen käsittelyä koskevat säännökset. Eduskunta päättää käsittelyn aluksi siinä noudatettavista menettelytavoista.

Perustuslain 83 §:n 1 momentin mukaan eduskunnan päättämä valtion talousarvio julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa. Tarkoitus on, että eduskunta huolehtii edelleen valtion talousarvion julkaisemisesta säädöskokoelmassa, vaikka valtiopäiväjärjestyksen 86 §:n 4 momenttia vastaavaa nimenomaista säännöstä asiasta ei ehdoteta otettavaksi eduskunnan työjärjestykseen.

60 §. *Päätös- ja äänestys ehdotukset.* Pykälä sisältää tarkemmat säännökset päätös- ja äänestys ehdotuksista, jotka puhemies tekee täysistunnolle. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 78 §:n säännökset.

Päätöksenteossa täysistunnossa noudatetaan ns. parlamentaarista äänestystapaa. Tämä merkitsee sitä, että äänestyksessä on aina vastakkain kaksi ehdotusta, joista äänestetään jaa tai ei.

Pykälän 1 momentissa säädetään selonteosta, jonka puhemies esittää tehdyistä ehdotuksista, sen jälkeen kun keskustelu on puhemiehen esityksestä julistettu päättyneeksi. Selonteossa puhemies ilmoittaa, ketkä ovat tehneet ehdotuksia ja keiden kannattamina sekä minkä sisältöisiä ehdotukset ovat. Selontekoon sisältyvät myös kannattamattomat ehdotukset, jotka todetaan rauenneiksi. Selonteossa puhemies ilmoittaa myös, mitä ehdotuksia hän ei katso voivansa esittää äänestettäväksi (perustuslaki 42 §:n 2 mom.) ja mistä syystä. Puhemiehen tulee oikaista selonteko, jos sitä vastaan tehdään muistutus, jonka puhemies havaitsee oikeaksi. Muistutus voi koskea esimerkiksi ehdotuksen sanamuotoa. Asiallista muutosta ehdotukseen ei kuitenkaan voi enää tehdä. Jos puhemies ei muistutuksen johdosta muuta selontekoa ja selonteon muuttamisesta on tehty kannatettu ehdotus, eduskunta päättää asiasta.

Pykälän 2 momentissa säädetään äänestysjärjestysehdotuksesta, jonka puhemies tekee selonteon jälkeen. Puhemies ehdottaa, missä järjestyksessä tehdyistä ehdotuksista äänestetään. Jos ehdotukset koskevat samaa asiaa, lähtökohtana äänestysjärjestysehdotusta tehtäessä on yleensä arvio siitä, kuinka kaukana pohjaehdotuksesta kukin ehdotus on. Äänestäminen aloitetaan pääsääntöisesti panemalla vastakkain kaksi kauimpana pohjaehdotuksesta olevaa ehdotusta. Tämän jälkeen pannaan voittanut ehdotus seuraavana olevaa ehdotusta vastaan ja näin jatketaan, kunnes viimeisessä äänestyksessä vastakkain ovat pohjaehdotus ja edellisessä äänestyksessä voittanut ehdotus. Jos puhemiehen äänestysjärjestysehdotusta vaaditaan muutettavaksi ja puhemies katsoo vaatimuksen aiheelliseksi, hän voi muuttaa ehdotustaan. Jos äänestysjärjestyksen muuttamisesta tehdään kannatettu ehdotus, eduskunta päättää, muutetaanko puhemiehen ehdottamaa äänestysjärjestystä.

Pykälän 3 momentissa säädetään äänestysesityksen tekemisestä. Kun äänestysjärjestys on hyväksytty, puhemies tekee esityksen siitä, kumpi

ehdotus on *jaa* ja kumpi *ei*. Yleensä lähempänä pohjaehdotusta oleva ehdotus on *jaa*.

Pykälän 4 momentin mukaan äänestettäväksi ei oteta edustajan tekemää ehdotusta, jos sitä ei ole kannatettu. Säännös vastaa asiallisesti nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 44 §:n 6 momenttia. Käsittelyn pohjana olevaan mietintöön sisältyvää ehdotusta taikka puhemiesneuvoston tai puhemiehen tekemää ehdotusta ei tarvitse kannattaa. Sen sijaan edustajan tekemä ehdotus otetaan äänestettäväksi vain, jos sitä on kannatettu. Kannattamattomat ehdotukset raukeavat. Lähetekeskustelussa asia jää kuitenkin yhden kerran pöydälle, jos yksikin edustaja sitä vaatii (57 §:n 1 mom.).

Pykälän 5 momentin mukaan muuta keskustelua ei tässä pykälässä tarkoitetuista asioista sallita. Äänestystä siitä, onko äänestys suoritettava, ei myöskään sallita.

61 §. *Äänestystapa*. Pykälä sisältää säännökset äänestystavasta. Säännökset täydentävät perustuslain 41 §:n 2 momentin säännöksiä. Ne korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 45 a, 45 b, 45 c ja 46 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nouden tai avoimena lippuäänestyksenä. Pääsääntöisesti äänestykset toimitetaan nykyisin koneäänestyksinä. Seisomaan nouden toimitettavaan äänestykseen on viime vuosina turvauduttu vain erittäin harvinaisissa äänestyslaitteiden toiminnan häiriötilanteissa. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita.

Pykälän 2 momentin mukaan koneäänestys toimitetaan, riippumatta siitä, onko jo äänestetty seisomaan nouden, jos puhemies katsoo sen aiheelliseksi tai jos seisomaan nouden tapahtunut äänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut selvää vastausta taikka jos joku edustaja sitä pyytää. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 45 a §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan avoin lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos koneäänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat menneet tasan.

Jos äänet kuitenkin ovat menneet tasan sellaisessa äänestyksessä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsittelyvaiheessa, uusitaan koneäänestys. Ottaen huomioon lippuäänestykseen kuluva aika, on katsottu mahdolliseksi, että koneäänestys voidaan ns. väliäänestyksessä uusita. Tällä tarkoitetaan äänestystä, jossa samassa asiassa vastakkain olevista useista päätösehdotuksista eduskunta päättää, kumpi niistä asetetaan seuraavassa äänestyksessä olevaa ehdotusta vastaan. Lippuäänestys toimitetaan vasta, jos äänet uudessakin koneäänestyksessä ovat menneet tasan.

Pykälän 4 momentin mukaan vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä. Uudessa perustuslaissa on joitakin perussäännöksiä puhemiehen (34 §:n 2 mom.) ja pääministerin (61 §:n 3 mom.) vaalista. Työjärjestykseen ei ehdoteta otettaviksi vaalien toimittamista koskevia tarkempia säännöksiä, vaan niitä koskevat menettelysäännöt otetaan eduskunnan vaalisääntöön. Vaalisääntöön otetaan nykyisen eduskunnan työjärjestyksen säännöksistä muun muassa vaaleissa käytettäviä äänestyslippuja (TJ 45 §), puhemiehen avustamista äänestyslippujen tarkastamisessa ja merkitsemisessä (TJ 46 §:n 3 mom.) sekä yhden uurnan käyttämistä (TJ 46 §:n 1 mom.) koskevat säännökset. Lisäksi eräitä nykyiseen eduskunnan työjärjestykseen sisältyviä yksityiskohtaisia säännöksiä voidaan tarvittaessa ottaa puhemiesneuvoston ohjeisiin.

62 §. *Avoim lippuäänestys*. Pykälässä säädetään avoimessa lippuäänestyksessä käytettävistä äänestyslipuista ja äänestyksen toimittamistavasta. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 45 a §:n 3 momentin, 45 b §:n 1 momentin sekä 46 §:n 1 ja 2 momentin vastaavat säännökset.

Avoim lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä äänestyslippuja. Äänestyslipuissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi sekä sanat *jaa* tai *ei* taikka *tyhjä*. Muunlainen äänestyslippu hylätään. Nykyisistä säännöksistä poiketen ehdotetaan, että lippuäänestyksissä olisi käytettävissä myös *tyhjä*-äänestyslippu. Kun pääsääntöisesti

käytettävässä koneäänestyksessä edustajilla on mahdollisuus äänestää tyhjää, on perusteltua, että sama mahdollisuus on käytettävissä myös äänestyslaitteiden ollessa epäkunnossa.

Lippuäänestys toimitetaan käyttämällä kahta uurnaa, kuten nykyisinkin, vaikkei asiasta ole katsottu tarpeelliseksi enää säätää työjärjestyksessä. Sen sijaan vaalisäännössä on tarkoitus edelleen säätää, että esimerkiksi puhemiehen ja eduskunnan oikeusasiamiehen vaalissa, jotka toimitetaan umpilipuvin, käytetään vain yhtä uurnaa. Edustajien tulee tuoda äänestyslippunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu. Muussa järjestyksessä ei äänestyslippuja saa tuoda uurnaan, joten edustaja, joka ei ole ollut paikalla, kun hänen nimensä on huudettu, ei voi enää tämän jälkeen tuoda äänestyslippuaan uurnaan. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

63 §. *Äänestyksen tulos.* Pykälässä säädetään äänestyksen tuloksen toteamisesta ja pöytäkirjaan merkitsemisestä. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 45 a §:n 4 momentin ja 45 c §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan puhemies toteaa äänestyksen tuloksen. Koneäänestyksen ja lippuäänestyksen jälkeen puhemies toteaa tuloksen ilmoittamalla jaa-äänten, ei-äänten, tyhjien äänten ja poissaolijoiden määrät. Seisomaan nousten suoritettun äänestyksen tulos ilmoitetaan toteamalla enemmistö tai vähemmistö.

Pykälän 2 momentissa säädetään äänestystulosten säilyttämisestä ja siitä, milloin pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt. Äänestystulokset kaikista äänestyksistä säilytetään eduskunnan arkistossa, jossa ne ovat esimerkiksi tutkijoiden käytettävissä. Äänestystuloksista annetaan tiedot niitä haluaville.

Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on kone- tai lippuäänestyksessä äänestänyt ja ketkä edustajat ovat olleet äänestyksestä poissa, jos ehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan määränemmistö. Samoin pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt, jos puhemies katsoo sen tarpeelliseksi taikka jos kaksikymmentä edustajaa seisomaan nousten sitä pyytää välittömästi äänestyksen tuloksen julistamisen jälkeen. Kes-

kustelua asiasta ei sallita. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 45 c §:n 1 momentin säännöstä. Säättämällä, että edustajien äänestyskäyttäytymistä kuvaavat nimelistat otetaan pöytäkirjaan vain erityistilanteissa, on aikoinaan pyritty nopeuttamaan pöytäkirjan laatimista ja säästämään painatuskustannuksissa. Vaikka nykytekniikalla edustajien äänestyskäyttäytymistä kuvaavien nimiluetteloiden sisällyttäminen pöytäkirjaan ei enää hidasta pöytäkirjan laadintaa, säännös on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi, koska näiden luetteloiden sisällyttäminen pöytäkirjaan kaikkien äänestysten osalta kasvatTAISI huomattavasti pöytäkirjojen laajuutta ja vaikeuttaisi niiden luettavuutta.

64 §. *Valiokunnan mietinnön perustelut.* Pykälässä säädetään valiokunnan mietinnön perustelujen hyväksymisestä. Ehdotuksen mukaan valiokunnan mietinnön perustelut katsotaan hyväksytyiksi, jollei eduskunta toisin päättä. Valiokunnan mietinnön perustelujen hyväksymisestä ei ole valtiopäiväjärjestyksessä eikä nykyisessä eduskunnan työjärjestyksessä nimenomaisia säännöksiä. Vakiintuneen tulkinnan mukaan eduskunnan on kuitenkin katsottu hyväksyneen valiokunnan mietinnön perustelut lakiehdotuksen kolmannen käsittelyn yhteydessä ja muun asian ainoassa käsittelyssä, jollei eduskunta ole nimenomaisesti joltain osin toisin päättänyt.

Jos eduskunta on muuttanut valiokunnan mietinnössä ehdotettua lakiehdotusta, suuri valiokunta voi 53 §:n 3 momentin mukaisessa käsittelyssä tarvittaessa ehdottaa lakiehdotuksen perusteluja vastaavasti muutettaviksi. Jos suuri valiokunta ei ole ehdottanut perusteluja muutettaviksi eikä asian toisessa käsittelyssä ole tehty ehdotusta mietinnön perustelujen muuttamiseksi, lakiehdotuksen perustelut muuttuneilta osin ilmenevät eduskunnan täysistuntokeskustelujen pöytäkirjoista.

Lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä ja muun asian ainoassa tai yhdessä käsittelyssä voidaan yleiskeskustelun kuluessa tehdä ehdotus mietinnön perustelujen muuttamisesta joltain osin tai perustelujen jonkin kohdan hyväksymättä jättämisestä taikka uusien perustelujen hyväksymisestä. Perustelujen muutosehdotusten jättämi-

seen sovelletaan 58 §:n 3 momentin säännöksiä. Mietinnön perustelujen muuttamismahdollisuudet pysyvät siten nykyisellään.

Eduskunnan vastaukseen otetaan valiokunnan mietintöön sisältyvät eduskunnan hyväksymät lausumat. Lisäksi eduskunnan vastaukseen otetaan täysistunnossa tehdyn ehdotuksen perusteella hyväksytyt lausumat.

65 §. *Pääministerin valinta.* Pykälässä säädetään pääministerin valinnassa noudatettavasta menettelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 61 §:n 1—3 momentin säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädetään menettelystä, jota noudatetaan perustuslain 61 §:n 2 momentissa tarkoitetulla pääministerin valinnan ensimmäisellä ja 61 §:n 3 momentin alussa tarkoitetulla toisella kierroksella, joilla eduskunta voi hyväksyä tai hylätä tasavallan presidentin ilmoittaman pääministeriehdokkaan. Ehdotuksen mukaan tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Tasavallan presidentti antaa eduskunnalle tiedon pääministeriehdokkaasta kirjelmällä, joka jaetaan eduskunnalle. Eduskunta äänestää pääministeriehdokkaan hyväksymisestä normaalisti koneäänestyksenä. Avointa lippuäänestystä voidaan käyttää esimerkiksi äänestyskoneiden ollessa epäkunnossa. Puhemies ilmoittaa äänestystavan.

Pykälän 2 momentissa säädetään perustuslain 61 §:n 3 momentissa tarkoitetun pääministerin vaalin toimittamisesta. Vaali toimitetaan avoimena äänestyksenä esimerkiksi puhemiehen vaalissa käytettävän suljetun lippuäänestyksen sijasta. Vaalissa käytetään äänestyslippua, jossa on painettuna vain edustajan nimi ja jolle edustaja kirjoittaa sen henkilön nimen, jota hän äänestää, niin selvästi, ettei epätietoisuutta tarkoitetusta henkilöstä voi syntyä. Edustaja voi halutessaan jättää myös tyhjän äänestyslipun. Vaali toimitetaan yhtä uurnaa käyttäen ja tätä koskeva säännös on tarkoitus ottaa eduskunnan vaalisääntöön. Edustajat tuovat äänestysliput nimenhuudon mukaan uurnaan. Edustaja, joka ei ole ollut paikalla, kun hänen nimensä on huudettu, ei voi enää tämän jälkeen tuoda äänestyslippuaan uurnaan.

Jos vaalissa käytetään vääränlaista äänestyslippua tai jos äänestyslippuun kirjoitetaan muuta kuin henkilön nimi, äänestyslippu hylätään. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

Pykälän 3 momentin mukaan pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt.

Pykälän 4 momentin mukaan pääministerin valinnan yhteydessä ei sallita keskustelua.

66 §. *Järjestyksen ylläpito täysistunnossa.* Pykälä sisältää yleisiä säännöksiä järjestyksen ylläpitämisestä täysistunnoissa. Säännökset täydentävät 49 §:n säännöksiä täysistunnon johtamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan suosion tai paheksumisen osoituksia ei eduskunnan täysistunnoissa sallita. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 57 §:n säännöstä. Vakiintuneen käytännön mukaisesti täysistunnossa ei saa taputtamalla, huutamalla tai muulla vastaavalla tavalla osoittaa suosiota taikka paheksuntaa asioille eikä henkilöille. Edustajat voivat kuitenkin taputtamalla osoittaa huomiota täysistuntoa seuraavalle ulkomaiselle valtuuskunnalle, silloin kun puhemies ilmoittaa eduskunnalle tällaisen valtuuskunnan läsnäolosta. Perinteisesti on myös sallittu omalta paikalta tehty ns. välihuudot toisen edustajan puhuessa edellyttäen, että ne eivät kohtuuttomasti häiritse puhujaa.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnan yleisöparvella täysistuntoa seuraavien tulee noudattaa kansliatoimikunnan asiasta antamia pysyväismääräyksiä. Heidän tulee noudattaa myös puhemiehen ja järjestystä valvovien virastomestareiden järjestyksen ylläpitämiseksi antamia ohjeita. Jos epäjärjestystä syntyy eikä järjestystä saada muilla toimenpiteillä palautettua, puhemies voi määrätä parvet tyhjennettäväksi. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n säännöksiä.

67 §. *Suljettu istunto.* Pykälässä säädetään suljetun istunnon järjestämisessä noudatettavasta menettelystä. Säännökset täydentävät perustuslain 50 §:n 1 momentin säännöksiä. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 58 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädetään menettelystä, jolla eduskunta päättää suljetun istunnon järjestämisestä. Ehdotuksen suljetun istunnon jär-

jestämisestä voi tehdä puhemies tai kaksikymmentäviisi kansanedustajaa. Ehdotuksen käsittelemistä varten puhemies tyhjennyttää yleisöparvet. Asian käsitteleminen suljetussa istunnossa edellyttää perustuslain 50 §:n 1 momentin mukaan erityisen painavaa syytä.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunta päättää suljetun istunnon pöytäkirjan ja istunnossa käsiteltyjen asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta. Tarkoitus on, että suljetun istunnon lopuksi eduskunta puhemiesneuvoston ehdotuksesta tekee päätöksen siitä, onko suljetun istunnon pöytäkirja tai istunnossa käsitellyt asiakirjat pidettävä salassa ja kuinka pitkän aikaa. Eduskunta voi myös päättää, että esimerkiksi puhemiesneuvosto voi määrätä, koska pöytäkirja ja asiakirjat voidaan julkistaa. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 58 §:n 2 momentin säännöksistä poiketen suljetun istunnon päiväjärjestys pannaan kuitenkin nähtäville.

6 luku. Valtiopäiväasiakirjat

68 §. *Eduskunnan vastaukset ja kirjelmät.* Pykälässä säädetään eduskunnan vastausten ja kirjelmien laatimisesta. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 85 §:n ja 86 §:n 3 momentin säännökset. Valtiopäiväpäätöksen laadinnasta on tarkoitus perustuslain ja uuden eduskunnan työjärjestyksen voimaantulon yhteydessä luopua.

Pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan päätös hallituksen esityksen johdosta ilmoitetaan eduskunnan vastauksessa valtioneuvostolle. Eduskunnan kirjelmällä saatetaan tiedoksi eduskunnan hyväksymä valtion talousarvio sekä eduskunnan muut päätökset ja ilmoitukset. Eduskunnan kirjelmällä tiedoksi saatettavia ovat esimerkiksi päätökset valtioneuvoston tiedonantojen ja selonteiden sekä eduskunnalle annettujen kertomusten ja eduskunnan tietoon saatettujen asetusten johdosta. Kirjelmällä ilmoitetaan myös joistakin eduskunnan suorittamista vaaleista.

Pykälän 2 momentin mukaan vaalikauden viimeisiltä valtiopäiviltä laaditaan luettelo niistä hallituksen esityksistä, asetuksista ja muista alemmanasteisista säädöksistä ja päätöksistä

sekä kertomuksista, joita ei ole ehditty käsitellä loppuun ja jotka siten ovat rauenneet. Luetteloon otetuista rauenneista asioista ilmoitetaan eduskunnan kirjelmällä valtioneuvostolle tai kertomuksen antajalle, jos kertomus on muun viranomaisen kuin hallituksen antama.

Pykälän 3 momentin mukaan puhemies ja eduskunnan pääsihteeri allekirjoittavat eduskunnan vastaukset ja kirjelmät kuten nykyisin.

Pykälän 4 momentissa säädetään eduskunnan vastauksen tai kirjelmän tarkistamisesta. Eduskunnan vastaukset ja kirjelmät laaditaan eduskunnan kansliassa virkatyönä. Valtiopäiväjärjestyksen 42 a §:n nojalla valitut eduskunnan tarkistajat ovat kokoontuneet vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, jos on ilmennyt joitain ongelmia vastauksen tai kirjelmän laadinnassa. Puhemiesneuvosto on tarkistajia monijäsenisempi toimitus, jossa ovat paremmin edustettuina eri eduskuntaryhmät. Puhemiesneuvoston jäsenten pitkäaikaisen parlamentaarisen kokemuksen ja eduskuntatyön asiantuntemuksen vuoksi puhemiesneuvostolla voidaan katsoa olevan hyvät edellytykset mahdollisten ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi. Näistä syistä ehdotetaan, että eduskunnan tarkistajia ei enää valita, vaan puhemiesneuvosto päättää tarvittaessa eduskunnan vastauksen tai kirjelmän sanamuodon tarkistamisesta.

Käsitellessään eduskunnan vastausten tai kirjelmien tarkistamista koskevia asioita puhemiesneuvosto voi tarvittaessa kuulla myös asiantuntijoita. Esittelijänä näissä asioissa voi toimia vastausten ja kirjelmien laadinnasta vastaava eduskunnan kanslian virkamies.

69 §. *Täysistunnon pöytäkirja.* Pykälässä säädetään täysistunnon keskustelupöytäkirjan laadinnasta. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 3 ja 4 momentin sekä 79, 81 ja 82 §:n sekä nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 47 ja 49 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot asioiden käsittelystä ja täysistunnossa käydyt keskustelut sellaisinaan. Tarkoitus on, että täysistunnon pöytäkirjaan merkitään kuten tähänkin

asti puhemiehen eduskunnan tietoon saattamat ilmoitukset, puhemiehen täysistunnon johtamiseen ja järjestyksen ylläpitoon liittyvät ohjeet ja määräykset, tiedot asioiden käsittelyvaiheesta ja niihin liittyvistä asiakirjoista, puhemiehen selonteot tehdyistä ehdotuksista sekä päätös- ja äänestys ehdotukset, äänestystulokset, eduskunnan päätökset sekä kaikki istunnossa käytetyt puheenvuorot. Siitä, milloin pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt, säädetään 63 §:n 2 momentissa.

Lisäksi pöytäkirjaan merkitään ilmoitukset eduskunnalle saapuneista vastauksista kirjallisiin kysymyksiin, vaikka niitä ei erikseen lueta istunnossa (27 §:n 2 mom.). Myös tiedot nimenhuudon toimittamisesta sekä eduskuntatyöstä sairauden vuoksi poissaolevista edustajista, samoin kuin siitä, ketkä ovat poissa täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi, merkitään pöytäkirjaan (48 §). Pöytäkirjaan merkitään myös nimenhuudon jälkeen ilmoittautuneet edustajat sekä tieto puhemiesneuvoston myöntämistä poissaololuvista (48 §).

Pykälän 2 momentissa säädetään pöytäkirjaan merkittävän puheen tarkastamisesta. Puheesta laadittu käsikirjoitus annetaan puhujan tarkastettavaksi. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 49 §:n mukaan edustajan on ilmoitettava mahdolliset korjaukset 12 tunnin kuluessa täysistunnon päättymisestä. Myöhemmin tehdyt korjaukset otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan. Puheen asiasisältöä ei kuitenkaan saa muuttaa, joten korjaukset voivat olla lähinnä teknisiä tai kielellisiä. Puhujan katsotaan hyväksyneen puheen käsikirjoituksen sellaisenaan, jollei hän ole tehnyt siihen korjauksia edellä tarkoitettulla tavalla. Tarkoitus on jatkaa edellä kuvattua vakiintunutta käytäntöä, vaikkei siitä ehdoteta enää otettavaksi nimenomaisia säännöksiä työjärjestykseen. Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa antaa asiaa koskevia ohjeita.

Pykälän 3 momentin mukaan edustajalla, joka ei ole yhtynyt täysistunnon päätökseen, on oikeus ilmoittaa eriävä mielipiteensä pöytäkirjaan. Eriävästä mielipiteestä on kuitenkin ilmoitettava heti päätöksenteon jälkeen. Myös edustajalla, joka ei ole ollut läsnä päätöstä tehtäessä, on

mahdollisuus saada siitä merkintä pöytäkirjaan. Säännökset vastaavat asiallisesti valtiopäiväjärjestyksen 79 ja 82 §:n säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan pöytäkirjan allekirjoittaa eduskunnan pääsihteeri ja tarkistaa puhemiehistö. Täysistunnon julkisesta luonteesta johtuu, että täysistuntoa koskevat tiedot ovat heti julkisia ja näin ollen myös pöytäkirjasta voidaan antaa tietoja heti, kun se on valmistunut. Käytännössä pöytäkirjasta annetaan tietoja sitä mukaa kuin sitä koskeva käsikirjoitus valmistuu pöytäkirjatoimistossa. Koko istunnon pöytäkirjan käsikirjoitus on saatavissa parin tunnin kuluessa istunnon päättymisestä. Käsikirjoitus julkaistaan mahdollisimman pian myös yleisessä käytössä olevassa tietoverkossa. Virallisen pöytäkirjan katsotaan kuitenkin olevan olemassa vasta, kun pääsihteeri ja puhemiehistö ovat sen tarkistaneet.

70 §. *Täysistunnon päätöspöytäkirja.* Pykälässä säädetään täysistunnosta laadittavasta päätöspöytäkirjasta. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 48 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan täysistunnosta laaditaan viipymättä päätöspöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä. Päätöspöytäkirjan otteella ilmoitetaan muun muassa valiokunnalle asian lähettämisestä sen käsiteltäväksi. Myös eduskunnan toimielinten vaaleista ilmoitetaan päätöspöytäkirjan otteella niin valituille edustajille kuin kyseiselle toimielimellekin.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöspöytäkirja on julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut. Päätöspöytäkirja valmistuu heti istunnon päättyttyä.

71 §. *Valtiopäiväasiakirjojen julkaiseminen.* Pykälässä säädetään siitä, mitä valtiopäiväasiakirjoja julkaistaan painettuina. Säännökset täydentävät perustuslain 50 §:n 1 momentin säännöstä. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 91 §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 60 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan valtiopäiväasiakirjoissa julkaistaan painettuina eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat ja niiden ruotsinkieliset lyhennelmät. Valtiopäiväasiakirjoissa jul-

kaistaan myös hallituksen esitykset ja kirjelmät niiden peruuttamisesta, valtioneuvoston kirjelmät eduskunnalle, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset, kertomukset, valtioneuvoston tiedonannot ja selonteot, luettelo lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista, valiokuntien mietinnöt ja lausunnot, eduskunnan vastaukset ja kirjelmät, eduskunta-aloitteet, välikysymykset sekä kirjalliset kysymykset vastauksineen.

Valtiopäiväasiakirjoissa julkaistavien asiakirjojen luettelo vastaa pääosiltaan nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 60 §:ssä olevaa luetteloa. Nykyiseen luetteloon on lisätty valtioneuvoston kirjelmät eduskunnalle, jotka voivat koskea esimerkiksi Euroopan unionin asioita (perustuslaki 96 §:n 2 mom.) tai ministerin sidonnaisuuksia (perustuslaki 63 §). Valtiopäiväpäätös ja eräät muut asiakirjat on poistettu luettelosta, koska niitä ei perustuslain ja tämän työjärjestyksen mukaan enää laadita. Välikysymykset on niiden suuren yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi syytä julkaista valtiopäiväasiakirjoissa omina sarjoinaan, vaikka ne ovat myös täysistunnon pöytäkirjoissa.

Pääosa valtiopäiväasiakirjoista julkaistaan nykyisin kansliatoimikunnan päätösten perusteella myös tietoverkossa. Valtiopäiväasiakirjojen elektroninen käyttö lisääntyy koko ajan osin painettujen asiakirjojen käytön kustannuksella. Käytön lisääntymisen seurauksena sähköisen tekstiarkiston luotettavuudelle ja helppokäyttöisyydelle asetettavat vaatimukset kasvavat koko ajan. Tietoverkkojen kasvavan merkityksen vuoksi on pykälän 2 momenttiin otettu säännös valtiopäiväasiakirjojen saattamisesta mahdollisuuksien mukaan yleisön saataville myös tietoverkossa.

7 luku. Eduskunnan hallinto

72 §. *Kansliatoimikunta.* Pykälässä säädetään eduskunnan hallintoa johtavasta kansliatoimikunnasta. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 89 §:n ja nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan hallintoa varten on kansliatoimikunta. Siihen kuuluvat puhemies ja varapuhemiehet sekä neljä eduskunnan keskuudestaan valitsemaa jäsentä, joille valitaan neljä varajäsentä.

Kansliatoimikuntaan tehtävänsä puolesta kuuluvaan puhemiehistöön valitaan yleensä vain suurimpien eduskuntaryhmien edustajia. Kun myös eduskunnan valitsemien neljän kansliatoimikunnan jäsenen vaalissa on noudatettu suhteellisuusperiaatetta, kansliatoimikunnassa ovat yleensä olleet edustettuina vain suurimmat eduskuntaryhmät. Ongelmana onkin ollut pienten ja keskisuurten eduskuntaryhmien edustuksen puuttuminen kansliatoimikunnasta. Kuitenkin eduskunnan hallinnon järjestelyihin liittyy usein asioita, joista kaikki kansanedustajat joutuvat kantamaan vastuun suhteessa äänestäjiin.

Jotta kansliatoimikunnassa olisivat nykyistä paremmin edustettuina myös keskisuuret ja pienet eduskuntaryhmät, ehdotetaan, että kansliatoimikunnan neljälle eduskunnan valitsemalle jäsenelle valitaan myös varajäsenet. Varajäsenen valinnassa tulisi pyrkiä siihen, että mahdollisimman monella eduskuntaryhmällä on ainakin varajäsentasolla edustus kansliatoimikunnassa. Varajäsenet voisivat olla läsnä myös silloin, kun varsinaiset jäsenet ovat paikalla, mutta he eivät voisi osallistua varsinaiseen päätöksentekoon. Varajäsenet voisivat osallistua päätöksentekoon eduskunnan valitsemien jäsenten tilalla, mutta eivät puhemiehen tai varapuhemiesten tilalla. Varajäsenten sijaantulojärjestys määräytyisi siten, että ensisijaisesti varsinaisen jäsenen sijaan tulisi samaan eduskuntaryhmään kuuluva varajäsen, jos sellainen on valittu, ja sitten saman vaaliliiton ehdokaslistalta valittu seuraava varajäsen. Jollei samasta vaaliliitosta saada varajäsentä, voi toisesta vaaliliitosta oleva varajäsen tulla varsinaisen jäsenen paikalle.

Perustuslain 37 §:n yleissäännökset eduskunnan toimielinten valinnasta koskevat myös kansliatoimikunnan jäsenten valintaa, joten valtiopäiväjärjestyksen 89 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä suhteellisesta vaalista ja kansliatoimikunnan jäsenten toimikaudesta ei ole tarpeen toistaa tässä pykälässä. Pykälän 2 momentin mukaan

kansliatoimikunta on päätösvaltainen viisijäsenisenä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Asian luonteesta johtuu, että kansliatoimikunnan samoin kuin puhemiesneuvostonkin puheenjohtajana toimii puhemies ja hänen estyneenä ollessaan ensimmäinen tai toinen varapuhemies. Kansliatoimikunta voi ratkaista asian myös nelijäsenisenä, jos jäsenet ovat päätöksestä yksimielisiä. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 2 momentin säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan kansliatoimikunnassa ovat esittelijöinä eduskunnan pääsihteeri ja eduskunnan hallintojohtaja sekä muut kansliatoimikunnan esittelijöikseen määräämät eduskunnan kanslian virkamiehet. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan kansliatoimikunta voi tarvittaessa kokoontua myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä ja eduskunnan lopetettua istuntonsa. Säännökset vastaavat valtiopäiväjärjestyksen 89 §:n 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 5 momentissa säädetään väliaikaisen päätöksen tekemisestä, silloin kun asiaa ei sen kiireellisuuden vuoksi ehditä esitellä kansliatoimikunnalle. Ehdotuksen mukaan puhemies ratkaisee asian väliaikaisesti kansliatoimikunnan esittelijänä toimivan virkamiehen esittelystä. Väliaikainen päätös esitellään kansliatoimikunnan hyväksyttäväksi niin pian kuin mahdollista. Säännökset vastaavat asiallisesti nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 2 momentin säännöksiä.

73 §. *Kansliatoimikunnan tehtävät.* Pykälässä luetellaan kansliatoimikunnan päätehtävät. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n säännökset.

Pykälän 1 ja 2 kohdan säännökset kansliatoimikunnan tehtävistä vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan säännöksiä.

Pykälän 3 kohdan mukaan kansliatoimikunnan tehtävänä on päättää, siltä osin kuin erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisestä sekä

virkamiehen irtisanomisesta ja virkasuhteen purkamisesta. Tarkoitus on, että eduskunnan virkamiehistä annettuun lakiin ja eduskunnan kanslian ohjesääntöön otetaan tarvittavat säännökset siitä, missä tapauksissa kansliatoimikunta päättää eduskunnan kanslian virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisestä sekä virkamiehen irtisanomisesta ja virkasuhteen purkamisesta ja missä tapauksissa tämä päätösvalta on jollakin eduskunnan kanslian johtavista virkamiehistä. Tarkoitus on, että vähäiset nimitysasiat voivat kuulua virkamiesten päätettäväksi. Eduskunnan pääsihteerin valitsee eduskunta siten kuin 75 §:ssä säädetään. Eduskunnan virkamiehistä annettuun lakiin tulee ottaa säännökset myös siitä, mikä on toimivaltainen elin päättämään pääsihteerin irtisanomisesta ja hänen virkasuhteensa purkamisesta.

Pykälän 4 kohdan mukaan kansliatoimikunta päättää, siltä osin kuin eduskunnan kanslian ohjesäännössä erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkamiehen virkavapaudesta ja viranhoidosta sen aikana. Säännös vastaa asiallisesti nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 1 momentin 4 kohtaa.

Pykälän 5 kohdan mukaan kansliatoimikunta antaa asianomaisia valiokuntia kuultuaan määräykset valiokuntien sihteeiksi. Säännös vastaa nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 15 §:n 1 momentin säännöksiä.

Pykälän 6 kohdan säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 1 momentin 5 kohdan säännöksiä.

Pykälän 7 kohdan mukaan kansliatoimikunnan tulee tehdä ehdotukset eduskunnan tilisääntöön säätämisestä. Säännös liittyy 6 §:n 1 momentin 8 kohtaan, jonka mukaan puhemiesneuvoston tehtävänä on tehdä ehdotuksia eduskunnan sisäistä hallintoa koskevien ohjesääntöjen säätämisestä, jollei näiden ehdotusten tekemistä ole säädetty kansliatoimikunnan tehtäväksi.

Pykälän 8 kohdan mukaan kansliatoimikunta päättää arkistotoimen johtosäännöstä.

Pykälän 9 kohdan mukaan kansliatoimikunta päättää niistä muista asioista, jotka laissa, tässä työjärjestyksessä taikka ohje- tai johtosäännössä säädetään sen päätettäväksi.

Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n 1 momentin 7 kohdan erityissäännöstä yksityistulkauksen järjestämisestä ei ole katsottu enää tarpeelliseksi ottaa kansliatoimikunnan tehtäviä koskevaan ehdotukseen. Eduskunnan kanslia huolehtii 76 §:n mukaisen yksityistulkauksen järjestämisestä.

74 §. *Eduskunnan kanslia.* Pykälä sisältää yleissäännökset eduskunnan kanslian toiminnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan kanslian tehtävänä on luoda eduskunnalle edellytykset hoitaa sille valtioelimenä kuuluvat tehtävät. Eduskunnan kanslian virkamiehet huolehtivat siitä, että eduskunnan toimielimillä ja yksittäisillä kansanedustajilla on edellytykset hoitaa perustuslaissa ja tässä työjärjestyksessä tarkoitetut tehtävänsä.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnan kanslia toimii kansliatoimikunnan valvonnassa. Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 89 §:n 1 momentin säännöstä.

75 §. *Eduskunnan pääsihteeri.* Pykälässä on perussäännökset eduskunnan pääsihteerin tehtävistä ja pääsihteerin tehtävän hoidosta viran ollessa avoinna. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 9 §:n 1 ja 3 momentin säännöksiä. Säännökset eduskunnan pääsihteerin valinnassa noudatettavasta menettelystä ovat 16 §:n 2 momentissa.

Pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan sihteerinä ja eduskunnan kanslian päällikkönä toimii eduskunnan pääsihteeri, jonka eduskunta valitsee. Eduskunnan sihteerinä toimiminen sisältää muun muassa täysistuntojen valmistelun johtamisen ja puhemiehen avustamisen täysistunnoissa sekä täysistuntojen pöytäkirjojen allekirjoittamisen samoin kuin eduskunnan vastausten ja kirjelmien varmentamisen. Eduskunnan kanslian päällikkönä pääsihteeri johtaa yhdessä kansliatoimikunnan kanssa eduskunnan kanslian toimintaa.

Pykälän 2 momentissa säädetään pääsihteerin tehtävien hoitamisesta viran ollessa avoinna tai pääsihteerin ollessa estynyt hoitamasta tehtävänsä. Näissä tilanteissa eduskunnan apulaispääsihteeri hoitaa pääsihteerin tehtäviä. Jos myös apulaispääsihteeri on estynyt hoitamasta

pääsihteerin tehtävää, puhemies kutsuu sopivaksi katsomansa henkilön hoitamaan pääsihteerin tehtäviä.

8 luku. Erinäisiä säännöksiä

76 §. *Eduskuntatyössä käytettävät kielet.* Pykälässä säädetään suomen ja ruotsin kielen käytämisestä eduskuntatyössä. Säännökset täydentävät perustuslain 51 §:n säännöksiä. Ne korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 18, 40 ja 59 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan suomenkielinen teksti on eduskunnassa käsittelyn pohjana ja ruotsinkielinen teksti laaditaan eduskunnan kansliassa. Lakiehdotuksen käsittely tapahtuu niin valiokunnassa kuin täysistunnossakin suomenkielisen tekstin pohjalta eikä äänestettäväksi voida ottaa ehdotusta ruotsinkielisen tekstin muuttamiseksi. Eduskunnan kanslian asianomaiset virkamiehet laativat ruotsinkielisen tekstin. Ruotsinkielinen eduskunnan vastaus laaditaan eduskunnan kansliassa puhemiehen ja pääsihteerin valvonnassa. Jos syntyy epäselvyyttä ruotsinkielisen eduskunnan vastauksen sanamuodosta, puhemiesneuvosto päättää asiasta (68 §:n 4 mom.). Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa kuulla asiasta asiantuntijoita.

Pykälän 2 momentin mukaan kansliatoimikunnan ehdotukset täysistunnolle käännetään ruotsin kielelle. Säännös tarkoittaa esimerkiksi kansliatoimikunnan ehdotusta eduskunnan tilisäännöksi (73 §:n 7 kohta). Säännös vastaa valtiopäiväjärjestyksen 88 §:n 2 momentin säännöstä. Valiokunnan mietintöjen ja lausuntojen sekä puhemiesneuvoston ehdotusten osalta asiasta on vastaava säännös perustuslain 51 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään täysistunnossa tapahtuvasta tulkauksesta. Ehdotuksen mukaan puhemiehen selonteko tehdyistä ehdotuksista sekä perustuslain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus esitetään suomeksi ja ruotsiksi. Puhemiehen muutkin ilmoitukset esitetään myös ruotsiksi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi. Täysistunnossa pidetyn ruotsinkielisen puheenvuoron sisällöstä esitetään lyhennelmä suomeksi. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan

työjärjestyksen 40 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä.

Perustuslain 51 §:n 1 momentin mukaan eduskuntatyössä käytetään suomen tai ruotsin kieltä. Edustaja voi kuitenkin tarvittaessa sisällyttää täysistunnossa käyttämäänsä puheenvuoroon lyhyitä vieraskielisiä lainauksia, jos katsoo sen välttämättömäksi.

Pykälän 4 momentissa säädetään ruotsinkielisille edustajille järjestettävästä yksityisestä tulkauksesta. Ehdotuksen mukaan heille tulkataan täysistunnossa käytettyjen suomenkielisten puheenvuorojen sisältö sekä puhemiehen ehdotukset äänestysjärjestykseksi ja ainoastaan suomeksi esittämät ilmoitukset, jos he sitä haluavat. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 40 §:n 3 momentin säännöksiä.

Pykälän 5 momentissa säädetään tulkauksesta valiokunnan kokouksessa. Ehdotuksen mukaan valiokunta päättää valiokunnan kokouksissa tarvittavasta tulkauksesta. Valiokunnan jäsenelle tulkataan kokouksen kulku kuitenkin yksityisesti hänen sitä halutessaan. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 18 §:n säännöksiä. Tarvittaessa valiokunnan jäsenelle tulee järjestää tulkkaus myös kuultaessa valiokunnan kokouksessa asiantuntijoita muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä.

77 §. *Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen.* Pykälässä säädetään edustajantoimen hoitamisen keskeytymisestä Euroopan parlamentin jäsenyyden johdosta. Säännökset täydentävät perustuslain 28 §:n 1 momentin säännöksiä. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 3 a §:n säännökset.

Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Kyseinen ilmoitus tehdään sekä silloin kun Euroopan parlamentin jäsen tulee valituksi eduskuntaan, että silloin kun kansanedustaja tulee valituksi Euroopan parlamentin jäseneksi. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskuntavaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä,

kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi.

Jos edustaja päättää toimia jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen kansanedustajantointensa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu. Varaedustajan kutsumiseksi eduskunnan pääsihteeri ilmoittaa asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle edustajan toimimisesta Euroopan parlamentin jäsenenä, siten kuin 78 §:n 2 momentissa säädetään.

Euroopan parlamentin jäsenenä toimivat kansanedustajat eivät voi osallistua valtiopäivätoimiin. Eduskunnan toimielimet, kanslia ja eduskuntaryhmät voivat kuitenkin käytännössä tehdä monin tavoin yhteistyötä Euroopan parlamentin jäsenenä toimivien kansanedustajien kanssa.

78 §. *Vaalipiirilautakunnalle ilmoittaminen.* Pykälässä säädetään asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle varaedustajan kutsumiseksi tehtävästä ilmoituksesta. Säännökset vastaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 63 §:n säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan eduskunnan pääsihteerin tulee viipymättä ilmoittaa asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle, jos edustaja kuolee tai hänen edustajantointensa lakkaa. Vaalipiirilautakunta antaa vaalilain (714/1998) 126 §:n mukaisen valtakirjan sille, joka kyseisen lain 92 §:n mukaan tulee pois jääneen edustajan tilalle.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnan pääsihteeri ilmoittaa viipymättä asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle, jos edustaja toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa siten kuin 77 §:ssä säädetään.

79 §. *Määräaikojen laskeminen eduskuntatyössä.* Pykälä sisältää perussäännökset määräaikojen laskemisesta. Näitä säännöksiä sovelletaan myös muualla kuin tässä työjärjestyksessä eduskuntatyölle asetettuihin määräaikoihin. Säännökset korvaavat valtiopäiväjärjestyksen 93 §:n säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan pidetään seuraavaa arkipäivää määräpäivänä tai määräajan viimeisenä päivänä, jos säädetty määräpäivä tai

säädetyt määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai lauantai.

Pykälän 2 momentin mukaan määräaika valtiopäivillä suoritettavaa toimenpidettä varten ei kulu valtiopäivien ollessa keskeytettynä. Määräajasta jäljellä oleva aika alkaa kulua siitä päivästä, jona eduskunta jälleen kokoontuu. Pykälän 3 momentissa säädetään kuitenkin, että tätä säännöstä ei sovelleta määräaikaan, jonka kuluessa vastataan kirjalliseen kysymykseen. Kirjalliseen kysymykseen tulee siten vastata 27 §:n 2 momentissa säädetyssä 21 päivän määräajassa myös valtiopäivien ollessa keskeytettynä.

Siltä osin kuin tässä pykälässä ei ole määräaika-kojen laskemisesta toisin säädetty, noudatetaan, mitä säädettyjen määräaikain laskemisesta annettussa laissa (150/1930) säädetään.

80 §. *Ilmoitukset täysistunnoista ja valiokuntien kokouksista.* Pykälässä säädetään siitä, miten ilmoitetaan täysistuntojen ja valiokuntien kokousten kutsumisesta koolle. Säännökset korvaavat nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 14 §:n 2 momentin ja 31 §:n 2 ja 3 momentin vastaavat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan täysistunnosta ja sen päiväjärjestyksestä ilmoitetaan eduskuntatalossa niin hyvissä ajoin ennen täysistuntoa kuin mahdollista. Yleensä kunkin täysistunnon lopuksi puhemies ilmoittaa seuraavan täysistunnon alkamisajan. Välittömästi tämän jälkeen ilmoitus täysistunnosta pannaan nähtäville sekä eduskunnan ilmoitustauluille että eduskunnan tietojärjestelmään. Täysistunnon alustava päiväjärjestys pyritään saamaan nähtäville samanai-

kaisesti kokouskutsun kanssa tai mahdollisimman pian sen jälkeen.

Ehdotuksen mukaan täysistunnoista ilmoitetaan sanomalehdissä puhemiesneuvoston ohjeiden mukaan. Nykyisen eduskunnan työjärjestyksen 31 §:n 2 momentin mukaan kutsusta eduskunnan täysistuntoon on ilmoitettava pääkaupungin suurimmissa sanomalehdissä sen mukaan kuin kansliatoimikunta tarkemmin päättää. Kun puhemiesneuvosto myös muilta osin huolehtii täysistuntoihin liittyvistä kysymyksistä, ehdotetaan, että puhemiesneuvosto antaisi tarvittavat ohjeet myös täysistuntoilmoituksista.

Pykälän 2 momentin mukaan kutsusta valiokunnan kokoukseen ilmoitetaan eduskuntatalossa. Käytännössä valiokunnan seuraavasta kokouksesta ilmoitetaan yleensä paitsi valiokunnan kokouksen lopuksi myös eduskunnan ilmoitustauluilla ja eduskunnan tietojärjestelmässä. Kiireellisissä tilanteissa valiokunnan kokouksesta voidaan ilmoittaa myös kuulutuksella eduskunnan keskusradiossa.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, miten täysistunnoista ja valiokuntien kokouksista ilmoitetaan.

81 §. *Voimaantulo.* Pykälän mukaan uusi eduskunnan työjärjestys on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti perustuslain kanssa eli 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Edellä sanotun perusteella puhemiesneuvosto Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä annetun lain 7 §:n nojalla kunnioittaen ehdottaa,

että eduskunta hyväksyisi itselleen seuraavan työjärjestyksen:

Eduskunnan työjärjestys

Eduskunta on Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä 11 päivänä kesäkuuta 1999 annetun lain (732/1999) 7 §:n nojalla, noudattaen valtiopäiväjärjestyksessä lakiehdotuksen käsittelystä säädettyä järjestystä, hyväksynyt itselleen seuraavan työjärjestyksen:

1 luku

Valtiopäivät

1 §

Valtiopäiville kokoontuminen

Eduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain helmikuun ensimmäisenä päivänä kello kaksitoista, jollei eduskunta ole päättänyt muuta kokoontumisaikaa. Valtiopäivien avajaiset pidetään kolmen päivän kuluessa eduskunnan kokoontumisesta.

Eduskunta kokoontuu eduskuntatalossa. Puhemies voi välttämättömistä syistä päättää muusta kokoontumispaikasta.

2 §

Valtakirjojen tarkastaminen

Ennen vaalikauden ensimmäistä täysistuntoa valtioneuvoston oikeuskansleri tarkastaa edustajien valtakirjat. Hyväksytyn valtakirjan esittäneistä edustajista laaditaan luettelo. Vaalikauden ensimmäinen täysistunto alkaa tämän luettelon mukaan toimitettavalla nimenhuudolla.

Oikeuskansleri tarkastaa myös myöhemmin esitetyt valtakirjat. Ennen kuin edustaja ryhtyy hoitamaan edustajantointaan, hänen on esitettävä tarkastettu valtakirjansa puhemiehelle, joka ilmoittaa tästä täysistunnossa.

3 §

Valtiopäivien keskeyttäminen

Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuk-

sesta päättää valtiopäivien keskeyttämisestä ja siitä, milloin eduskunta kokoontuu jatkamaan työtään. Valtiopäivien ollessa keskeytettynä voidaan suorittaa vain sellaisia valtiopäivätoimia, joista niin on erikseen säädetty.

Puhemies voi kutsua eduskunnan jatkamaan keskeytettyjä valtiopäiviä.

2 luku

Eduskunnan valitsevat toimielimet

4 §

Puhemiehen ja varapuhemiesten valinta

Valtiopäivien ensimmäisessä täysistunnossa toimitetaan iältään vanhimman eduskunnan jäsenen johtaessa puhetta puhemiehen ja varapuhemiesten vaalit. Ennen toimeensa ryhtymistä puhemies ja varapuhemiehet antavat eduskunnalle seuraavan juhlallisen vakuutuksen:

"Minä N.N. vakuutan, että minä puhemiehenä voimieni mukaan puolustan Suomen kansan ja eduskunnan oikeutta valtiosäännön mukaan."

Vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä valittujen puhemiehen ja varapuhemiesten toimikausi kestää, kunnes uudet eduskuntavaalit on toimitettu.

Jos puhemies tai varapuhemies valtiopäivien aikana kuolee tai eroaa toimestaan, valitaan viipymättä uusi puhemies tai varapuhemies. Jos puhemies tai varapuhemies on estynyt hoitamasta tehtäviään, voidaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta päättää valita tilapäinen puhemies tai varapuhemies.

5 §

Puhemies ja puhemiehistö

Puhemies johtaa eduskunnan toimintaa yhdessä puhemiesneuvoston kanssa siten kuin perustuslaissa ja tässä työjärjestyksessä tarkemmin säädetään. Puhemies ja varapuhemiehet muodostavat puhemiehistön.

Jos puhemies ja varapuhemiehet ovat estyneet hoitamasta puhemiehen tehtävää, puhetta johtaa täysistunnossa puhemiesneuvoston iältään vanhin saapuvilla oleva jäsen. Tällöin istunnossa käsitellään ilmoitusasioita ja ilmoitetaan seuraavan täysistunnon ajasta, mutta ei tehdä päätöksiä muissa asioissa, ellei erityisen pakottavista syistä muuta johdu.

6 §

Puhemiesneuvoston tehtävät

Puhemiesneuvoston tehtävänä on:

1) tehdä ehdotuksia ja antaa ohjeita eduskuntatyön järjestelystä;

2) tehdä ehdotus siitä, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi ja minkä valiokunnan tulee antaa asiasta lausuntonsa;

3) laatia vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä luettelo lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista ja tehdä ehdotus niiden lähettämisestä valiokuntiin;

4) ehdottaa, mihin täysistuntoon asia pannaan pöydälle;

5) hyväksyä täysistuntosuunnitelmat;

6) tehdä ehdotus täysistunnolle edustajan-palkkion tai sen osan menettämisestä edustajan-palkkiosta annetun lain (328/1947) nojalla sekä perustuslakivaliokunnan kannanoton hankkimisesta perustuslain 28 §:n 3 momentin nojalla;

7) tehdä aloitteita eduskunnan virkamiehiä koskevan lain, eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön säätämisestä;

8) tehdä ehdotuksia eduskunnan sisäistä hallintoa koskevien ohjesääntöjen säätämisestä, jollei näiden ehdotusten tekemistä ole säädetty kansliatoimikunnan tehtäväksi;

9) tehdä ehdotuksia eduskunnan valitsemien toimielinten johtosäännöiksi;

10) antaa yleisohjeita valiokuntien toimialoista ja valiokuntatyöstä;

11) päättää tarvittaessa muusta kuin 10 §:ssä tarkoitetusta edustajien osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön ja antaa siitä yleisohjeita;

12) tehdä ehdotuksia eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa;

13) tehdä ehdotuksia tilapäisen valiokunnan asettamisesta sekä siitä, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä tällaiseen valiokuntaan valitaan;

14) tehdä päätöksiä ja ehdotuksia muista asioista, joista niin erikseen säädetään; sekä

15) toimia neuvoa-antavana elimenä puhemiehen päätösvaltaan kuuluvissa asioissa.

Äänten mennessä tasan puhemiesneuvostossa ratkaisee puhemiehen ääni.

7 §

Valiokunnat

Eduskunnan pysyviä valiokuntia ovat suuri valiokunta sekä erikoisvaliokuntina perustuslakivaliokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiovarainvaliokunta, hallintovaliokunta, lakivaliokunta, liikennevaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, puolustusvaliokunta, sivistysvaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta, talousvaliokunta, tulevaisuusvaliokunta, työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta ja ympäristövaliokunta.

Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta asettaa tilapäisen valiokunnan. Tilapäisen valiokunnan toimikausi jatkuu siihen asti, kun valiokunta on saanut tehtävänsä suoritetuksi.

Suuri valiokunta hyväksyy itselleen työjärjestyksen.

8 §

Valiokuntien jäsenmäärä

Suuressa valiokunnassa on 25 jäsentä ja 13 varajäsentä. Pysyvissä erikoisvaliokunnissa on 17 jäsentä ja 9 varajäsentä, valtiovarainvaliokunnassa kuitenkin 21 jäsentä ja 19 varajäsentä.

Eduskunta päättää, kuinka monta jäsentä ja varajäsentä kuuluu tilapäiseen valiokuntaan.

Eduskunta voi tarvittaessa valiokunnan esityksestä päättää lisätä suuren valiokunnan varajäsenten taikka muun valiokunnan jäsenten tai varajäsenten määrää.

9 §

Vapautus valiokunnan jäsenyydestä

Edustajalla, joka on jo valittu kahden valiokunnan jäseneksi, on oikeus kieltäytyä useamman valiokunnan jäsenyydestä.

Eduskunta voi hyväksyttävästä syystä vapauttaa edustajan valiokunnan jäsenyydestä hänen omasta pyynnöstään.

10 §

Eduskunnan edustajat kansainvälisissä toimielimissä

Eduskunta valitsee keskuudestaan:

1) jokaisilla valtiopäivillä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskuntaan kahdeksantoista jäsentä ja yhtä monta varajäsentä;

2) jokaisilla valtiopäivillä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaan viisi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa; sekä

3) vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaariseen yleiskokoukseen kuusi edustajaa ja yhtä monta varaedustajaa, jotka muodostavat parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan.

Jos eduskunta kansainvälisen sopimuksen mukaan osallistuu muun toimitelimen toimintaan, eduskunta päättää eduskunnan edustajien valitsemisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen eduskunnan edustajien tulee vuosittain antaa eduskunnalle kertomus toiminnastaan.

11 §

Eduskunnan oikeusasiamies

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen tehtävän avoimena olemisesta il-

moitetaan puhemiesneuvoston päättämällä tavalla. Vaalit toimitetaan kuten puhemiehen vaalin jälkeen, kun perustuslakivaliokunta on antanut kirjallisen arvion tehtävään ilmoittautuneista. Vaalissa ei sallita keskustelua.

Eduskunnan oikeusasiamies antaa eduskunnalle vuosittain perustuslain 109 §:ssä tarkoitetun kertomuksen sekä tarvittaessa erilliskertomuksia.

12 §

Valtiontilintarkastajat

Eduskunta valitsee keskuudestaan vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä viisi valtiontilintarkastajaa ja yhtä monta varajäsentä. Valtiontilintarkastajat antavat eduskunnalle vuosittain kertomuksen ja tarvittaessa erilliskertomuksia.

13 §

Pankkivaltuutetut ja Suomen Pankin tilintarkastajat

Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä yhdeksän pankkivaltuutettua valvomaan Suomen Pankin toimintaa ja eduskunnan vastattavana olevien rahastojen hallintoa. Pankkivaltuutetut antavat eduskunnalle vuosittain kertomuksen ja tarvittaessa erilliskertomuksia. Eduskunta valitsee vuosittain Suomen Pankille tilintarkastajat siten kuin siitä erikseen säädetään.

14 §

Eduskunnan tilintarkastajat

Eduskunta valitsee keskuudestaan kolme tilintarkastajaa ja heille kullekin henkilökohtaisen varajäsenen. Eduskunnan valitsevat tilintarkastajat valitsevat neljännen tilintarkastajan ja hänen varajäsenensä siten kuin eduskunnan tilisäännössä tarkemmin säädetään.

Eduskunnan tilintarkastajien tehtävänä on tarkastaa eduskunnan tilit ja hallinto. Tilintarkastajat antavat vuosittain eduskunnalle tilintarkastuskertomuksen.

15 §

Eduskunnan kirjaston hallitus

Eduskunta valitsee vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä eduskunnan kirjaston hallituksen siten kuin siitä erikseen säädetään.

Kirjaston hallitus antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen.

16 §

Vaalit

Eduskunta toimittaa vaalit siten kuin eduskunnan vaalisäännössä tarkemmin säädetään. Henkilövaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali, jollei toisin säädetä. Vaaleissa ei sallita keskustelua.

Eduskunta valitsee pääsihteerin sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja kansliatoimikunta on antanut hakijoista lausunnon. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan eduskunnan pääsihteerin vaali.

Eduskunta valitsee valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja valtiovarainvaliokunta on antanut lausunnon hakijoista. Jos virkaan on useampia hakijoita, toimitetaan valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali.

17 §

Valiokuntien järjestäytyminen

Valiokunnan tulee järjestäytyä viipymättä sen jälkeen, kun se on asetettu.

Valiokunta valitsee keskuudestaan toimikaudelleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vaalissa noudatetaan soveltuvin osin puhemiehen vaalista annettuja säännöksiä, jollei valiokunta yksimielisesti toisin päättä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalien tuloksesta ilmoitetaan eduskunnalle.

Valiokunnan ensimmäisen kokouksen kutsuu koolle iältään vanhin jäsen. Hän johtaa puhetta, kunnes puheenjohtaja on valittu.

Jos valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat esteellisiä käsittelemään asiaa tai estyneitä osallistumaan valiokunnan kokoukseen, valitaan valiokunnalle tilapäinen puheen-

johtaja. Vaali toimitetaan samalla tavoin kuin puheenjohtajan vaali.

Muiden eduskunnan toimielinten järjestäytymisessä noudatetaan soveltuvin osin, mitä tässä pykälässä säädetään.

18 §

Toimielinten johtosäännöt

Eduskunta hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan oikeusasiamiehen, valtiontilintarkastajien, pankkivaltuutettujen ja kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön. Lisäksi eduskunta voi hyväksyä muita tarvittavia johtosääntöjä.

3 luku

Asiain vireille tulo valtiopäivillä

19 §

Asioiden ilmoittaminen

Puhemies ilmoittaa täysistunnossa hallituksen esityksen sekä valtioneuvoston kirjelmän, tiedonannon ja selonteon samoin kuin kertomusten antamisesta eduskunnalle sekä asetuksen tai muun alemmanasteisen säädöksen tai päätöksen toimittamisesta eduskunnan käsiteltäväksi.

Puhemies ilmoittaa myös hallituksen esityksen ja eduskunta-aloitteen peruuttamisesta. Jos hallituksen esitys tai eduskunta-aloite peruutetaan, sen käsittely lopetetaan.

20 §

Eduskunta-aloitteet

Eduskunta-aloite jätetään kirjallisena keskustuskansliaan. Aloite on perusteltava lyhyesti. Samaa aloitteeseen ei saa sisällyttää erilaisia asioita.

Eduskunta-aloite voidaan tehdä eduskunnan ollessa koolla. Talousarvioaloite on jätettävä viimeistään kello 12 neljäntenätoista päivänä siitä, kun valtion talousarvioesitys ilmoitettiin saapuneeksi. Talousarvioaloite lisätalousarvioesityksen ja talousarvioesitystä täydentävän esityksen johdosta on jätettävä viimeistään kello 12

neljäntenä päivänä siitä, kun esitys ilmoitettiin saapuneeksi.

Eduskunta-aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa aloitteen.

21 §

Eduskunnan työtä koskevat ehdotukset

Edustajan tekemä ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta, tilapäisen valiokunnan asettamisesta tai muusta eduskunnan toimivaltaan kuuluvasta asiasta, jonka vireillepanosta ei ole erikseen säädetty, jätetään kirjallisena keskustanskansliaan. Puhemiesneuvosto voi tarvittaessa antaa lausunnon ehdotuksesta.

22 §

Välikysymys

Välikysymys jätetään kirjallisena keskustanskansliaan. Välikysymys esitetään täysistunnossa ja lähetetään keskustelutta valtioneuvostolle vastattavaksi.

Välikysymykseen vastataan ulkopuolella päiväjärjestyksen puhemiehen kanssa tarkemmin sovittavana ajankohtana viidentoista päivän kuluessa siitä, kun kysymys on saatettu valtioneuvoston tietoon.

Kun keskustelu on päättynyt, puhemies esittää eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: "Kuultuaan vastauksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Eduskunta voi hyväksyä tällaisen yksinkertaisen tai keskustelun aikana ehdotetun perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon taikka päättää lähettää asian valiokuntaan. Jos asia lähetetään valiokuntaan, tulee sen ehdottaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää.

23 §

Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko

Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko esitellään eduskunnalle ja pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon, jossa se

otetaan käsiteltäväksi ulkopuolella päiväjärjestyksen.

Kun keskustelu tiedonannosta on päättynyt, puhemies esittää eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: "Saatuaan tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Eduskunta voi hyväksyä tällaisen yksinkertaisen tai keskustelun aikana ehdotetun perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon taikka päättää lähettää asian valiokuntaan. Jos asia lähetetään valiokuntaan, tulee sen ehdottaa perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää.

Kun keskustelu selonteosta on päättynyt, selonteko lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jollei eduskunta päättää siirtyä päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Käsiteltyään selonteon valiokunnan on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen.

24 §

Pääministerin ilmoitus

Pääministerin tai hänen määräämänsä ministerin ilmoitus ajankohtaisesta asiasta annetaan eduskunnalle ulkopuolella päiväjärjestyksen puhemiehen kanssa sovittuna aikana.

Puhemies päättää, sallitaanko ilmoituksen johdosta keskustelua. Puhemies myöntää harkintansa mukaan puheenvuorot sen estämättä, mitä 50 §:ssä säädetään. Katsottuaan keskustelun riittävän puhemies julistaa keskustelun päättyneeksi.

25 §

Suullinen kyselytunti

Puhemiesneuvosto voi päättää, että täysistunnossa käydään keskustelu, jossa edustajat esittävät suullisesti lyhyitä kysymyksiä ministereille.

Kyselytunnilla käytävässä keskustelussa voidaan puheenvuorojen myöntämisessä poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään. Puhemies antaa harkintansa mukaan kysymyksen tekijän ja mui-

den edustajien sekä ministerien käyttää asiasta puheenvuoroja. Kun puhemies katsoo keskustelun riittävän, hän julistaa keskustelun päättyneeksi.

Puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita.

26 §

Ajankohtaiskeskustelu

Edustaja voi tehdä puhemiesneuvostolle kirjallisen ehdotuksen, että täysistunnossa käydään keskustelu tietyistä ajankohtaisista asiasta.

Ajankohtaiskeskustelun järjestämisestä päättää puhemiesneuvosto. Puheenvuorojen myöntämisessä voidaan poiketa siitä, mitä 50 §:ssä säädetään.

Puhemiesneuvosto antaa asiasta tarkempia ohjeita.

27 §

Kirjallinen kysymys

Edustaja voi tehdä ministerin vastattavaksi kirjallisen kysymyksen tämän toimialaan kuuluvasta asiasta. Kysymys annetaan sisällöltään täsmällisenä puhemiehelle, joka toimittaa kysymyksen valtioneuvostolle. Kysymys voidaan tehdä myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen annetaan kirjallisesti 21 päivän kuluessa siitä, kun kysymys toimitettiin valtioneuvostolle. Tieto eduskunnalle saapuneista vastauksista kirjallisiin kysymyksiin merkitään täysistunnon pöytäkirjaan.

Kysymyksen ensimmäinen allekirjoittaja voi kirjallisesti peruuttaa kysymyksen.

Eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta erityisestä syystä päättää, että kukin edustaja saa tehdä enintään tietyn määrän kirjallisia kysymyksiä valtiopäivien tai niiden osan aikana.

28 §

Eräät rikosoikeudellista vastuuta koskevat asiat

Perustuslain 115 §:ssä tarkoitetusta ministerivastuuasian vireillepanosta perustuslakivaliokunnassa ilmoitetaan täysistunnossa.

Perustuslain 113 §:ssä tarkoitettu tasavallan presidenttiä koskeva ilmoitus esitellään eduskunnalle ja lähetetään keskustelutta perustuslakivaliokuntaan kannanoton esittämistä varten.

29 §

Kirjelmä ministerin sidonnaisuuksista

Valtioneuvoston kirjelmä, joka sisältää perustuslain 63 §:n 2 momentissa tarkoitetun selvityksen valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista, esitellään eduskunnalle. Täysistunnossa käydään asiasta keskustelu. Eduskunta ei tee päätöstä kirjelmän johdosta.

30 §

Kirjelmä Euroopan unionin asiasta

Puhemies lähettää perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetun valtioneuvoston kirjelmän asian laadun mukaan suureen valiokuntaan tai ulkoasiainvaliokuntaan. Puhemies määrää samalla asiasta suurelle valiokunnalle tai ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon antavasta valiokunnasta. Suuri valiokunta tai ulkoasiainvaliokunta voi asettaa määräajan, jonka kuluessa valiokunnan lausunto tulee antaa.

Valtioneuvoston kirjelmän lähettämisestä valiokuntiin ilmoitetaan täysistunnossa.

31 §

Hallituksen esitystä täydentävä esitys

Hallituksen esitystä täydentävä esitys lähetetään alkuperäistä esitystä valmistelevasti käsittelevään valiokuntaan. Valiokunnan on käsiteltävä alkuperäinen esitys ja sitä täydentävä esitys toistensa yhteydessä.

4 luku

Asiain valmistelu täysistunnolle

32 §

Valiokuntaan lähettäminen

Hallituksen esitykset, eduskunta-aloitteet, lempäämään hyväksytyt lakiehdotukset, vahvista-

matta jääneet lait, eduskunnalle annetut kertomukset, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset sekä ehdotukset eduskunnan työjärjestykseksi, eduskunnan virkamiehiä koskevaksi laiksi, eduskunnan vaalisäännöksi sekä ohje- ja johtosäännöiksi samoin kuin ne muut asiat, joista niin on erikseen säädetty, on valmistelevasti käsiteltävä valiokunnassa, ennen kuin ne otetaan päätettäväksi täysistunnossa. Valiokunnan valmisteltavaksi lähetetään lisäksi ne muut asiat, joista eduskunta niin päättää.

Näiden asioiden valiokuntaan lähettämistä varten käydään täysistunnossa keskustelu (*lähetekeskustelu*). Lähetekeskustelun päätyttyä eduskunta päättää puhemiesneuvoston ehdotuksesta, mihin valiokuntaan asia lähetetään. Toimenpidealoitteiden valiokuntaan lähettamisestä säädetään 33 §:ssä.

Eduskunta voi samalla päättää, että yhden tai useamman muun valiokunnan on annettava lausunto asiasta sitä valmistelevalle käsittelevälle valiokunnalle.

Hallituksen toimenpidekertomus lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan. Siltä osin kuin kertomus koskee ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, se lähetetään kuitenkin ulkoasiainvaliokuntaan.

Eduskunta voi antaa valiokunnille ohjeita asian valmistelusta.

33 §

Toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettäminen

Puhemiesneuvosto päättää toimenpidealoitteen lähettamisestä valiokuntaan. Toimenpidealoitteen lähettamisestä valiokuntaan ilmoitetaan täysistunnossa.

Puhemiesneuvosto voi siirtää toimenpidealoitteen valiokuntaan lähettämisen eduskunnan päätettäväksi, jolloin täysistunnossa myös käydään asiasta lähetekeskustelu.

34 §

Käsittelyjärjestys

Valiokunnan tulee ilman aiheetonta viivytystä käsitellä sinne lähetetyt asiat ja antaa niistä asian laadun mukaisesti mietintö täysistunnolle tai

lausunto toiselle valiokunnalle.

Kiireellisesti on käsiteltävä asiat, jotka koskevat perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä. Valiokunnan tulee yleensä käsitellä ensin hallituksen esitykset sekä valtioneuvoston kirjelmät Euroopan unionin asioista.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, missä järjestyksessä asiat otetaan käsiteltäväksi valiokunnassa.

35 §

Valiokuntien kokoontuminen

Valiokunnat kokoontuvat työtilanteen mukaan. Eduskunnan ollessa koolla valiokunnat kokoontuvat ensi sijassa muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina. Valiokunnan puheenjohtaja kutsuu valiokunnan kokoukseen.

Valtiopäivien ollessa keskeytettyinä ja eduskunnan lopetettua työskentelynsä valiokunta kokoontuu puheenjohtajan aloitteesta tai jos vähintään kolmasosa valiokunnan jäsenistä pyytää sitä kirjallisesti puheenjohtajalta. Puheenjohtaja kutsuu valiokunnan koolle myös valtioneuvoston pyynnöstä.

Valiokunnan puheenjohtajan ollessa estynyt sovelletaan valiokunnan varapuheenjohtajaan, mitä edellä 1 ja 2 momentissa on säädetty valiokunnan puheenjohtajasta. Jos valiokunnan jäsen on estynyt osallistumasta valiokunnan kokoukseen tai esteellinen käsittelemään asiaa, hänen sijaansa tulee varajäsen.

36 §

Läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksessa

Puhemies ja varapuhemiehet saavat olla läsnä valiokuntien kokouksissa.

Kaikilla edustajilla on oikeus olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa käsiteltäessä lainsäädäntöasioita. Ahvenanmaan vaalipiiristä valittu edustaja saa kuitenkin aina olla läsnä suuren valiokunnan kokouksessa.

37 §

Asiantuntijoiden kuuleminen

Valiokunta voi kuulla asiantuntijoita.

Käsiteltäessä sellaista lakiehdotusta tai muuta asiaa, joka koskee erityisesti saamelaisia, valiokunnan on varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

38 §

Lausunto toiselta valiokunnalta

Valiokunta voi pyytää valmistelevasti käsiteltävästä asiasta lausunnon toiselta valiokunnalta. Lisäksi suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta voivat pyytää toiselta valiokunnalta lausunnon perustuslain 96 ja 97 §:ssä tarkoitetusta ehdotuksesta tai selvityksestä.

Jos valiokunnassa valmistelevasti käsiteltävän lakiehdotuksen tai muun asian perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä, valiokunnan tulee pyytää asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Valiokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun esitys lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

39 §

Käsittely valiokunnassa

Asian ensimmäisessä käsittelyssä valiokunta päättää alustavasti mietinnön tai lausunnon sisällöstä. Valiokunta tekee lopulliset päätökset toisessa käsittelyssä, jossa käsittelyn pohjana on valiokunnan sihteerin laatima kirjallinen mietintö- tai lausuntoluonnos. Valiokunta voi kuitenkin yksimielisesti päättää ratkaista asian ensimmäisessä käsittelyssä.

Kummassakin käsittelyssä valiokunnan jäsenille on ennen yksityiskohtaista käsittelyä varattava tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kokonaisuudessaan. Asiantuntijat valiokunta kuulee ensimmäisessä käsittelyssä, jollei se erityisestä syystä toisin päättä.

Samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja eduskunta-aloitteet on käsiteltävä toistensa yhteydessä ja niistä on annettava yhteinen mietintö, jolleivät erityiset syyt vaadi menettelemään toisin. Valiokunnan on kuitenkin huolehdittava sii-

tä, ettei hallituksen esityksen johdosta laadittava mietintö viivästy asioiden yhdistämisen vuoksi. Asia on ensimmäisessä käsittelyssä pantava keran pöydälle johonkin seuraavaan valiokunnan kokoukseen, jos kaksi jäsentä sitä pyytää. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos valiokunta niin päättää.

Valiokunta voi valita keskuudestaan yhden tai useamman edustajan esittelemään täysistunnossa mietinnön tai lausunnon taikka suuressa valiokunnassa sille annettavan lausunnon.

Mietintöön liitettävä vastalause ja lausuntoon liitettävä eriävä mielipide on jätettävä valiokunnan määräämässä ajassa kirjallisena valiokunnan sihteerille. Vastalauseen ja eriävän mielipiteen tulee vastata jäsenen asian ratkaisevassa käsittelyssä edustamaa kantaa.

40 §

Valiokunnan päätöksenteko

Valiokunta päättää kulloinkin käytettävästä äänestystavasta. Avoin äänestys nimenhuudon mukaan on kuitenkin toimitettava, milloin puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi tai valiokunnan jäsen sitä vaatii.

Äänen mennessä tasan ratkaisee arpa. Jos kuitenkin perustuslakivaliokunta äänestää 28 §:ssä tarkoitetussa asiassa ja äänet menevät tasan, tulee valiokunnan päätökseksi lievempi kanta.

41 §

Valiokunnan jaosto

Valiokunta voi asettaa keskuudestaan jaoston valmistelemaan käsiteltävänä olevaa asiaa ja laatimaan siitä mietintö- tai lausuntoluonnoksen.

Asian käsittelystä jaostossa on soveltuvin osin voimassa, mitä asian käsittelystä valiokunnassa säädetään.

42 §

Valiokunnan mietintö ja lausunto

Valiokunnan on laadittava mietintönsä ja lausuntonsa lyhyesti. Valiokunnan ehdotukset on tehtävä ponnen muodossa. Samoin on menetel-

tävä vastalauseessa ja eriävissä mielipiteessä, jollei niissä rajoituta ainoastaan eriävän käsityksen ilmaisemiseen.

Mietintöön ja lausuntoon merkitään asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet. Jos jäsen osallistui ainoastaan osittain tähän käsittelyyn, on se ilmaistava.

Mietinnön ja lausunnon sekä niihin liittyvät vastalauseet ja eriävät mielipiteet tarkistaa valiokunnan sihteeri, jollei valiokunta toisin päättä.

43 §

Valiokunnan asiakirjat ja niiden julkisuus

Valiokunnan kokouksesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään läsnä olleet jäsenet ja kuullut asiantuntijat sekä tehdyt ehdotukset ja päätökset äänestyksineen ja johon liitetään valiokunnan asian käsittelyä varten saamat ja valmistamat asiakirjat. Pöytäkirjan varmentaa valiokunnan sihteeri allekirjoituksellaan.

Valiokunnan pöytäkirja tulee julkiseksi, kun sihteeri on varmentanut sen, ja asian käsittely-asiakirjat tulevat julkisiksi, kun asia on valiokunnassa loppuun käsitelty. Eduskuntaryhmällä, joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on kuitenkin oikeus saada jäljennös vielä keskeneräisen asian käsittelyasiakirjoista, jos ne eivät ole salaisia.

Valiokunnan asiakirjat ovat salaisia, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai pääoma- ja rahoitusmarkkinoille. Salaisia ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja liike- tai ammattisalaisuudesta taikka henkilön terveydentilasta tai hänen taloudellisesta asemastaan, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa, jollei huomattava yhteiskunnallinen tarve vaadi niiden julkisuutta. Valiokunta voi muusta vastaavasta välttämättömyydestä syystä päättää, että jokin asiakirja on salainen. Salaisia ovat myös sellaiset asiakirjat, jotka kuuluvat valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla päättämän vaiteliaisuuden piiriin.

Valiokunnan asiakirjojen salassapitoajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä viranomaisten

toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 31 §:ssä säädetään, jollei valiokunta päättä lyhyemmästä ajasta.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita valiokunnan asiakirjojen julkisuudesta.

44 §

Suuri valiokunta

Jollei suuren valiokunnan työjärjestyksestä muuta johdu, noudatetaan asioiden käsittelyssä suuressa valiokunnassa soveltuvin osin, mitä 34, 35, 37 ja 39—43 §:ssä säädetään.

5 luku

Asiain käsittely täysistunnossa

45 §

Täysistunnot

Täysistuntoja pidetään eduskunnan työtilanteen mukaan. Puhemies kutsuu täysistunnot koolle noudattaen mahdollisuuksien mukaan puhemiesneuvoston hyväksymää täysistuntosuunnitelmaa. Täysistunnot pidetään ensi sijassa muina arkipäivinä kuin maanantaina ja lauantaina.

46 §

Täysistunnon päiväjärjestys

Täysistunnon päiväjärjestys sisältää luettelon istunnossa esille tulevista asioista sekä niiden käsittelyvaiheesta ja niihin liittyvistä asiakirjoista.

Puhemies päättää täysistunnon päiväjärjestyksestä. Otettaessa asioita päiväjärjestykseen tulee ottaa huomioon eduskunnan aikaisemmat päätökset sekä puhemiesneuvoston hyväksymät täysistuntosuunnitelmat.

Puhemies voi muuttaa ilmoitettua päiväjärjestystä ja keskeyttää asian käsittelyn.

47 §

Ilmoittautuminen täysistuntoon

Täysistunnon alkaessa toimitetaan nimenhuuto. Samana päivänä myöhemmin pidettäväs-

sä täysistunnossa voidaan puhemiehen harkinnan mukaan jättää nimenhuuto toimittamatta, jolloin läsnä oleviksi katsotaan edellisessä täysistunnossa läsnä olleet edustajat.

Edustaja, joka saapuu täysistuntoon 15 minuutin kuluessa nimenhuudosta, katsotaan nimenhuudossa läsnä olevaksi. Tätä myöhemmin täysistuntoon saapuva edustaja merkitään läsnä olevaksi siitä alkaen, kun hän ilmoittautuu puhemiehelle.

Täysistunnossa, joka pidetään 25 tai 26 §:ssä mainitun asian käsittelemiseksi, ei toimiteta nimenhuutoa.

48 §

Poissaolo

Puhemiesneuvosto voi myöntää edustajalle luvan enintään viikon poissaoloon eduskuntatyöstä muun syyn kuin sairauden tai eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi. Jos puhemiesneuvosto ei ole suostunut poissaolopyyntöön tai jos kyseessä on yli viikon poissaolo, eduskunta päättää poissaololuvasta. Tieto puhemiesneuvoston myöntämästä poissaololuvasta ja poissaolosta sairauden vuoksi merkitään täysistunnon pöytäkirjaan. Lisäksi pöytäkirjaan merkitään, ketkä edustajat ovat poissa täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi.

49 §

Täysistunnon johtaminen

Puhemies johtaa täysistuntoa ja ylläpitää siinä järjestystä sekä tekee päätös- ja äänestys ehdotukset. Puhemies saa ehdottaa vain sellaista, mikä on tarpeen perustuslain, eduskunnan työjärjestyksen tai eduskunnan päätösten panemiseksi täytäntöön.

Puhemies valvoo, että kukin puhuja pysyy käsiteltävässä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puhemiehen tulee muistuttaa häntä asiassa pysymisen vaatimuksesta. Jollei puhuja noudata muistutusta, puhemies voi kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

50 §

Puheenvuorot

Täysistunnossa edustajat saavat puheenvuoron ilmoittautumisjärjestyksessä.

Ennen muita puheenvuoron pyytäjiä annetaan esittelypuheenvuoro valiokunnan puheenjohtajalle tai valiokunnan valitsemalle mietinnön esittelijälle ja lähetekeskustelussa olevan eduskunta-aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle. Puhemies voi myöntää esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan puheenjohtajalle tai sen valitsemalle lausunnon esittelijälle. Välikysymykseen annetun vastauksen jälkeen myönnetään ensimmäinen puheenvuoro välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Puhemies voi harkintansa mukaan antaa ministerille, valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle puheenvuoron ennen muita puheenvuoron pyytäjiä.

Puhemiesneuvosto voi etukäteen varata osan jostakin keskustelusta puheenvuoroille, jotka saavat kestää enintään puhemiesneuvoston määrittämän ajan.

Puheenvuorojen myöntämisestä ajankohtaiskeskusteluissa ja kyselytunneilla sekä keskusteltaessa pääministerin ilmoituksesta säädetään 24—26 §:ssä.

Puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita puheenvuorojen pyytämisestä ja pitämisestä.

51 §

Ryhmäpuheenvuorot

Valtion talousarviota, valtioneuvoston tiedonantoa ja selontekoa sekä välikysymystä käsiteltäessä käytetään ryhmäpuheenvuorot, jollei puhemiesneuvosto toisin päättä. Puhemiesneuvosto voi päättää, että ryhmäpuheenvuorot käytetään myös muuta merkitykseltään huomattavaa asiaa käsiteltäessä. Ryhmäpuheenvuoroja myönnettäessä noudatetaan kuitenkin, mitä 50 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Ryhmäpuheenvuorot pidetään eduskunnassa vaalikauden alkaessa järjestäytyneiden eduskuntaryhmien koon mukaisessa järjestyksessä suurimmasta pienimpään. Yhtä suurien ryhmien järjestys ratkaistaan puhemiesneuvostossa arpo-

malla. Puhemiesneuvosto voi muuttaa ryhmäpuheenvuorojärjestystä, jos vaalikauden aikana on muodostunut vähintään kolmen edustajan eduskuntaryhmä tai jos järjestyksen tarkistamiseen on muu painava syy.

Puhemiesneuvosto voi päättää, että ryhmäpuheenvuorojen jälkeen käytetään muitakin ennen istuntoa varattuja puheenvuoroja 2 momentin mukaisessa järjestyksessä.

Puhemiesneuvosto päättää, missä keskustelun vaiheessa 2 momentin mukaiseen järjestykseen sisältyvätkin eduskuntaryhmien edustajat voivat käyttää puheenvuoroja.

Puhemiesneuvosto voi antaa 1—4 momentin soveltamisesta tarkempia ohjeita.

52 §

Vastauspuheenvuorot

Puhemies voi 50 ja 51 §:n estämättä antaa harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä tilaisuuden vastata puheenvuoroon. Vastauspuheenvuoro saa kestää enintään kaksi minuuttia. Puhemies voi päättää, että keskustelussa käytetään enintään yhden minuutin vastauspuheenvuoroja.

Puhemiesneuvosto antaa tarkempia ohjeita vastauspuheenvuoroista.

53 §

Lakiehdotuksen käsittely

Asia, joka sisältää lakiehdotuksen, otetaan täysistunnossa valiokunnan mietinnön pohjalta kahteen käsittelyyn.

Ensimmäisessä käsittelyssä esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta yleiskeskustelu. Yleiskeskustelun aikana asia voidaan päättää lähettää suureen valiokuntaan, jolloin käsitelyä jatketaan suuren valiokunnan mietinnön pohjalta.

Yleiskeskustelun päätyttyä lakiehdotus otetaan yksityiskohtaiseen käsittelyyn, jossa päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. Jos lakiehdotus hyväksytään yksityiskohtaisessa käsittelyssä mietinnön mukaisena, asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi. Muussa tapauksessa asia lähetetään eduskunnan päätöksen mukaise-

na suureen valiokuntaan. Suuri valiokunta voi yhtyä eduskunnan päätökseen tai ehdottaa siihen muutoksia. Jos suuri valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Tämän jälkeen asian ensimmäinen käsittely todetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen sisältö voidaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä todeta ilman pykäläkohtaista käsitelyä hyväksytyksi mietinnön mukaisena, jos asian asiakirjoissa ei ole mietinnöstä poikkeavia säännösehdotuksia eikä tällaisia ehdotuksia myöskään ole tehty 58 §:ssä säädettyä järjestyksessä.

Toisessa käsittelyssä, joka pidetään aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päättymisestä, eduskunta päättää lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä mahdollisista eduskunnan toivomuksista ja lausumista asian johdosta.

Ensimmäisessä käsittelyssä ei saa tehdä ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä. Ensimmäisen käsittelyn aikana eduskunta voi lähettää asian sitä valmistelevalle valiokunnalle tai muuhun valiokuntaan. Myös suuri valiokunta voi pyytää käsiteltävänsä olevasta asiasta lausunnon toiselta valiokunnalta.

Ehdotus kiireelliseksi julistamisesta on, milloin sitä ei ole tehty valiokunnan mietinnössä, tehtävä asian toisessa käsittelyssä ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

54 §

Lepäämään hyväksytyn lakiehdotuksen ja vahvistamatta jääneen lain käsittely

Lepäämään hyväksytty lakiehdotus ja vahvistamatta jäänyt laki käsitellään täysistunnossa yhden käsittelyn aikana. Käsittelyn aluksi esitellään valiokunnan mietintö ja käydään asiasta keskustelu. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksen tai lain hyväksymisestä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylkäämisestä.

55 §

Ainoa käsittely

Muut kuin 53 ja 54 §:ssä mainitut täysistunnon päiväjärjestyksen asiat, joista eduskunnan

tulee päättää ja joista ei ole erikseen toisin säädetty, otetaan täysistunnossa ainoaan käsittelyyn. Ainoan käsittelyn lopuksi päätetään ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä tarvittaessa perusteluja koskevista ehdotuksista. Käsittelyn aluksi esitellään valiokunnan mietintö. Asiasta käydyn keskustelun jälkeen voidaan suorittaa yksityiskohtainen käsittely, jossa päätetään asiasta.

Valtion talousarvioesityksen käsittelystä säädetään lisäksi 59 §:ssä.

56 §

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksyminen

Kansainvälisen velvoitteen tai sen irtisanomisen hyväksymistä tarkoittava asia otetaan valiokunnan mietinnön pohjalta täysistunnossa ainoaan käsittelyyn.

Jos valiokunnan mietintöön sisältyy ehdotus sekä kansainvälisestä velvoitteesta että sen voimaansaattamislaista, esitellään velvoitetta koskeva ehdotus ainoaan käsittelyyn, samalla kun lakiehdotus esitellään toiseen käsittelyyn. Eduskunta päättää ensin velvoitetta koskevasta ehdotuksesta.

57 §

Pöydällepano

Asia jää lähetekeskustelussa pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista, jos joku edustaja sitä pyytää. Tämän jälkeen asiaa ei enää lähetekeskustelussa voida panna pöydälle.

Valiokunnan mietintö esitellään ensin pöydälle pantavaksi istuntoon, joka pidetään aikaisintaan seuraavana päivänä. Erityisestä syystä eduskunta voi kuitenkin päättää panna asian pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon. Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitetussa käsittelyssä asia pannaan tämän jälkeen kerran pöydälle, jos kaksi edustajaa sitä pyytää. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää.

Valtioneuvoston tiedonantoa ja selvitystä sekä välikysymystä ei keskustelun niistä alettua

voida panna pöydälle. Säännökset asian pöydällepanosta eivät koske pääministerin ilmoitusta eivätkä ajankohtaiskeskustelua.

58 §

Muutosehdotusten tekeminen

Edustajan täysistunnossa tekemä ehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on annettava kirjallisena puhemiehelle, jos puhemies sitä vaatii.

Lainsäädäntöasian ensimmäisessä käsittelyssä tehtävä muutosehdotus, jota ei ole asiakirjoissa, on mikäli mahdollista jätettävä kirjallisena ilman perusteluja viimeistään kolme tuntia ennen täysistuntoa keskustuskansliaan. Ehdotus jaetaan edustajille ennen kuin asiasta päätetään. Puhemies voi erityisestä syystä esitellä äänestettäväksi muullakin tavoin tehdyn ehdotuksen.

Lainsäädäntöasian toisessa käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitetussa käsittelyssä tehtävään ehdotukseen, joka koskee muuta kuin hylkäämistä, sovelletaan 2 momentin säännöksiä.

Muutosehdotusten tekemisestä valtion talousarvioesityksen käsittelyssä säädetään 59 §:n 2 momentissa.

59 §

Talousarvioesityksen käsittely

Valtion talousarvioesitys otetaan täysistunnossa valtiovarainvaliokunnan mietinnön pohjalta ainoaan käsittelyyn. Käsittelyn aluksi käydään yleiskeskustelu. Yleiskeskustelun päätyttyä suoritetaan talousarvioehdotuksen yksityiskohtainen käsittely. Talousarvioehdotukseen sisältyvä pääluokka tai osasto taikka niiden luku todeetaan hyväksytyksi mietinnön mukaisena, jos muutosehdotuksia siihen ei ole jätetty keskustuskansliaan siten kuin 2 momentissa säädetään.

Muutosehdotus valtiovarainvaliokunnan mietintöön on siinäkin tapauksessa, että se on mietintöön liitettyä vastalauseessa, jätettävä eduskunnan päättämänä aikana keskustuskansliaan. Muutosehdotus, joka tehdään kirjallisena ilman perusteluja, jaetaan edustajille ennen asianomaisen pääluokan tai osaston taikka talousarvion yleisperustelujen käsittelyä. Muulla

tavoin tehtyä muutosehdotusta ei käsitellä, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sen käsittelemistä tarpeellisenä.

Edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden ja hallituksen esitykseen sisällyttämättömän määrärahan tai muun päätöksen ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon vain, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella.

Jos eduskunta ei ole muuttamattomana hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietintöä, asia palautuu valtiovarainvaliokuntaan. Valiokunta voi yhtyä eduskunnan päätökseen tai ehdottaa siihen muutoksia. Jos valiokunta ehdottaa muutoksia, eduskunta päättää niiden hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Jos valtion talousarvion julkaiseminen viivästyy yli varainhoitovuoden vaihteen, valtiovarainvaliokunnan tulee ehdottaa eduskunnalle, miten hallituksen esitystä valtion talousarvioksi noudatetaan väliaikaisesti talousarviona. Valiokunnan ehdotus käsitellään soveltuvien osin samassa järjestyksessä kuin talousarvioehdotus.

Lisätalousarvioesityksen käsittelystä on soveltuvien osin voimassa, mitä talousarvioesityksen käsittelystä säädetään.

60 §

Päätös- ja äänestusehdotukset

Kun keskustelu käsiteltävästä asiasta on julistettu päättyneeksi, puhemies esittää selonteon tehdyistä ehdotuksista. Jos puhemiehen selontekoa vastaan tehdään muistutus, jonka puhemies havaitsee oikeaksi, hänen on oikaistava selonteko. Jos muistutus puhemiehen mielestä ei anna aihetta selonteon muuttamiseen, eduskunta päättää siitä.

Selonteon jälkeen puhemies tekee ehdotuksen, missä järjestyksessä ehdotuksista äänestetään. Jos puhemiehen äänestysjärjestysehdotusta vaaditaan muutettavaksi, mutta vaatimus puhemiehen mielestä ei ole aiheellinen, eduskunta päättää äänestysjärjestyksestä.

Äänestysjärjestyksen tultua hyväksytyksi puhemies tekee sellaisen äänestysesityksen, että vastaus *jaa* tai *ei* ilmaisee eduskunnan päätöksen.

Jos on useampia päätösehdotuksia, asetetaan yksi vastaesitykseksi toista vastaan, kunnes kaikista siten on äänestetty.

Äänestettäväksi ei oteta edustajan tekemää ehdotusta, jota ei ole kannatettu.

Muuta keskustelua ei tässä pykälässä tarkoitetuista asioista sallita. Äänestystä siitä, onko äänestys suoritettava, ei myöskään sallita.

61 §

Äänestystapa

Äänestys toimitetaan koneäänestyksenä, seisomaan nousten tai avoimena lippuäänestyksenä. Puhemies ilmoittaa äänestystavan. Keskustelua äänestystavasta ei sallita.

Koneäänestys toimitetaan, riippumatta siitä, onko jo äänestetty seisomaan nousten, jos puhemies katsoo sen aiheelliseksi tai jos seisomaan nousten tapahtunut äänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut selvää vastausta taikka jos joku edustaja sitä pyytää.

Avoin lippuäänestys toimitetaan, jos koneäänestystä ei teknisistä syistä voida toimittaa tai jos koneäänestys puhemiehen mielestä ei ole antanut luotettavaa vastausta taikka jos äänet ovat menneet tasan. Jos äänet kuitenkin ovat menneet tasan sellaisessa äänestyksessä, joka ei koske eduskunnan lopullista päätöstä kyseisessä käsitelyvaiheessa, uusitaan koneäänestys, ja lippuäänestys toimitetaan vasta, jos äänet uudesakin koneäänestyksessä ovat menneet tasan.

Vaaleissa noudatettavasta äänestysmenettelystä säädetään tarkemmin eduskunnan vaalisäännössä.

62 §

Avoin lippuäänestys

Avoin lippuäänestys toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä erivärisiä lippuja. Lipussa tulee olla painettuna edustajan nimi sekä sanat *jaa*, *ei* tai *tyhjä*. Muunlainen äänestyslippu on hylättävä. Edustajien tulee tuoda äänestyslipunsa uurnaan siinä järjestyksessä kuin heidän nimensä on huudettu. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

63 §

Äänestyksen tulos

Puhemies toteaa äänestyksen tuloksen.

Tulokset kaikista äänestyksistä säilytetään. Täysistunnon pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on kone- tai lippuäänestyksessä äänestänyt ja ketkä ovat olleet äänestyksestä poissa, jos puhemies katsoo sen tarpeelliseksi tai kaksikymmentä edustajaa seisomaan nousten sitä pyytää välittömästi äänestyksen tuloksen julistamisen jälkeen taikka jos ehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan määränemmistö. Keskustelua asiasta ei sallita.

64 §

Valiokunnan mietinnön perustelut

Valiokunnan mietinnön perustelut katsotaan hyväksytyiksi, jollei eduskunta toisin päättä.

65 §

Pääministerin valinta

Tasavallan presidentin eduskunnalle antama tieto pääministeriehdokkaasta esitellään eduskunnalle ja asia pannaan pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Pääministeriehdokkaan hyväksymisestä toimitetaan koneäänestys tai avoin lippuäänestys. Puhemies ilmoittaa äänestystavan.

Perustuslain 61 §:n 3 momentissa tarkoitettu pääministerin vaali toimitetaan nimenhuudon mukaan käyttämällä äänestyslippuja, joissa saa olla painettuna ainoastaan edustajan nimi. Edustajan tulee kirjoittaa äänestyslippuun sen henkilön nimi, jota hän äänestää, niin selvästi ilmaistuna, ettei epätietoisuutta tarkoitettusta henkilöstä voi syntyä, tai jättää äänestyslippunsa tyhjäksi. Muunlainen äänestyslippu on hyljättävä. Äänestysliput luetaan julki ja lasketaan.

Pöytäkirjaan merkitään, miten kukin on äänestänyt.

Tässä pykälässä tarkoitettua asiasta ei sallita keskustelua.

66 §

Järjestyksen ylläpito täysistunnossa

Suosion tai paheksumisen osoituksia ei eduskunnan täysistunnossa sallita.

Eduskunnan yleisöparvella täysistuntoa seuraavien tulee noudattaa kansliatoimikunnan antamia määräyksiä ja muita järjestyksen ylläpitämiseksi annettuja ohjeita. Järjestyksen palauttamiseksi puhemies voi määrätä parvet tyhjennettäviksi.

67 §

Suljettu istunto

Jos puhemies katsoo, että jotakin asiaa ei sen laadun vuoksi voida käsitellä julkisessa istunnossa, tai jos kaksikymmentäviisi kansanedustajaa ehdottaa jonkin asian käsittelemistä suljetussa istunnossa, puhemies tyhjennyttää yleisöparvet ja ehdottaa, että eduskunta perustuslain 50 §:n 1 momentin nojalla päättää, onko asia käsiteltävä suljetussa istunnossa.

Eduskunta päättää suljetun istunnon pöytäkirjan ja istunnossa käsiteltyjen asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta.

6 luku

Valtiopäiväasiakirjat

68 §

Eduskunnan vastaukset ja kirjelmät

Eduskunnan päätös hallituksen esityksen johdosta ilmoitetaan eduskunnan vastauksessa valtioneuvostolle. Eduskunnan kirjelmällä saatetaan kuitenkin tiedoksi eduskunnan hyväksymä valtion talousarvio sekä eduskunnan muu päätös ja eduskunnan ilmoitus.

Vaalikauden viimeisiltä valtiopäiviltä laaditaan luettelo niistä hallituksen esityksistä, asetuksista ja muista alemmanasteisista säädöksistä ja päätöksistä sekä kertomuksista, joita ei ole ehditty käsitellä loppuun ja jotka siten ovat rauenneet. Luetteloon otetuista rauenneista asioista ilmoitetaan eduskunnan kirjelmällä val-

tioneuvostolle tai kertomuksen antajalle, jos kertomus on muun viranomaisen kuin hallituksen antama.

Puhemies ja eduskunnan pääsihteeri allekirjoittavat eduskunnan vastaukset ja kirjelmät.

Puhemiesneuvosto päättää tarvittaessa eduskunnan vastauksen tai kirjelmän sanamuodon tarkistamisesta.

69 §

Täysistunnon pöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään tiedot asioiden käsittelystä ja täysistunnossa käydyt keskustelut.

Pöytäkirjaan merkittävä puhe annetaan puhujan tarkastettavaksi. Puheen asiasisältöön ei saa tehdä muutoksia.

Jos edustaja ei ole yhtynyt täysistunnon päätökseen, hänellä on oikeus ilmoittaa eriävä mielipiteensä pöytäkirjaan. Jos edustaja ei ole ollut läsnä päätöstä tehtäessä, siitä on hänen pyynnöstään tehtävä merkintä pöytäkirjaan.

Pöytäkirja on julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut ja puhemiehistö tarkistanut.

70 §

Täysistunnon päätöspöytäkirja

Täysistunnosta laaditaan viipymättä päätöspöytäkirja, johon merkitään tiedot tehdyistä päätöksistä.

Pätöspöytäkirja on julkinen, kun eduskunnan pääsihteeri on sen allekirjoittanut.

71 §

Valtiopäiväasiakirjojen julkaiseminen

Valtiopäiväasiakirjoissa julkaistaan painettuina eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat ja niiden ruotsinkieliset lyhennelmät. Valtiopäiväasiakirjoissa julkaistaan myös hallituksen esitykset ja kirjelmät niiden peruuttamisesta, valtioneuvoston kirjelmät eduskunnalle, eduskunnan tarkastettaviksi saatetut asetukset ja muut alemmanasteiset säädökset ja päätökset, kertomukset, valtioneuvoston tiedonannot ja selonteot,

luettelo lepäämään hyväksytyistä lakiehdotuksista, valiokuntien mietinnöt ja lausunnot, eduskunnan vastaukset ja kirjelmät, eduskunta-aloitteet, välikysymykset sekä kirjalliset kysymykset vastauksineen.

Edellä 1 momentissa mainitut asiakirjat saatetaan mahdollisuuksien mukaan yleisön saataville myös tietoverkossa.

7 luku

Eduskunnan hallinto

72 §

Kansliatoimikunta

Eduskunnan hallintoa varten on kansliatoimikunta. Siihen kuuluvat puhemies ja varapuhemiehet sekä neljä eduskunnan keskuudestaan valitsemaa jäsentä, joille eduskunta valitsee neljä varajäsentä.

Kansliatoimikunta on päätösvaltainen viisijäsenisenä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Kansliatoimikunta voi ratkaista asian myös nelijäsenisenä, jos jäsenet ovat päätöksestä yksimielisiä.

Kansliatoimikunnassa ovat esittelijöinä eduskunnan pääsihteeri ja eduskunnan hallintojohtaja sekä muut kansliatoimikunnan esittelijöikseen määräämät eduskunnan kanslian virkamiehet.

Kansliatoimikunta voi tarvittaessa kokoontua myös valtiopäivien ollessa keskeytettyinä ja eduskunnan lopetettua istuntonsa.

Jollei kansliatoimikunnan toimialaan kuuluvaa asiaa sen kiireellisuuden vuoksi ehditä esitellä kansliatoimikunnalle, puhemies ratkaisee asian väliaikaisesti kansliatoimikunnan esittelijänä toimivan virkamiehen esittelystä. Väliaikainen päätös esitellään kansliatoimikunnan hyväksyttäväksi niin pian kuin mahdollista.

73 §

Kansliatoimikunnan tehtävät

Kansliatoimikunnan tehtävänä on:

1) johtaa, valvoa ja kehittää eduskunnan hallintoa ja taloudenhoitoa sekä käsitellä niitä koskevia suunnitelmia ja kehittämisehdotuksia;

2) tehdä ehdotuksia eduskunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta;

3) päättää, siltä osin kuin erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämisestä sekä virkamiehen irtisanomisesta ja virkasuhteen purkamisesta;

4) päättää, siltä osin kuin erikseen säädetään, eduskunnan kanslian virkamiehen virkavapaudesta sekä viranhoidosta sen aikana;

5) antaa asianomaisia valiokuntia kuultuaan määräykset valiokuntien sihteereiksi;

6) ratkaista eduskunnan hallintoa ja taloudenhoitoa koskevat muut asiat, joita ei ole osoitettu eduskunnan puhemiehen tai eduskunnan kanslian virkamiehen ratkaistaviksi;

7) tehdä ehdotukset eduskunnan tilisäännön säätämisestä;

8) päättää arkistotoimen johtosäännöstä; sekä

9) päättää niistä muista asioista, jotka laissa, tässä työjärjestyksessä taikka ohje- tai johtosäännössä säädetään sen päätettäväksi.

74 §

Eduskunnan kanslia

Eduskunnan kanslian tehtävänä on luoda eduskunnalle edellytykset hoitaa sille valtioelimenä kuuluvat tehtävät.

Eduskunnan kanslia toimii kansliatoimikunnan valvonnassa.

75 §

Eduskunnan pääsihteeri

Eduskunnan sihteerinä ja eduskunnan kanslian päällikkönä toimii eduskunnan pääsihteeri, jonka eduskunta valitsee.

Jos pääsihteerin virka on avoinna tai pääsihteeri on estynyt hoitamasta tehtäväänsä, eduskunnan apulaispääsihteeri hoitaa pääsihteerin tehtäviä. Jos myös apulaispääsihteeri on estynyt hoitamasta tehtävää, puhemies kutsuu sopivaksi katsomansa henkilön hoitamaan pääsihteerin tehtäviä.

8 luku

Erinäisiä säännöksiä

76 §

Eduskuntatyössä käytettävät kielet

Suomenkielinen teksti on eduskunnassa käsittelyn pohjana; ruotsinkielinen teksti laaditaan eduskunnan kansliassa.

Kansliatoimikunnan ehdotukset täysistunnolle käännetään ruotsin kielelle.

Puhemiehen selonteko tehdyistä ehdotuksista sekä perustuslain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus esitetään suomeksi ja ruotsiksi. Puhemiehen muutkin ilmoitukset esitetään myös ruotsiksi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi. Täysistunnossa pidetyn ruotsinkielisen puheenvuoron sisällöstä esitetään lyhennelmä suomeksi.

Suomenkielisten puheenvuorojen sisältö sekä puhemiehen ehdotukset äänestysjärjestykseksi ja ainoastaan suomeksi esittämät ilmoitukset tulkataan ruotsinkielisille edustajille yksityisesti, jos he sitä haluavat.

Valiokunta päättää valiokunnan kokouksissa tarvittavasta tulkauksesta. Valiokunnan jäsenelle tulkataan kokouksen kulku kuitenkin yksityisesti hänen sitä halutessaan.

77 §

Edustajantoimen hoitamisen keskeytyminen

Euroopan parlamentin jäseneksi valitun edustajan tulee ilmoittaa puhemiehelle, hoitaako hän edustajantointaan vai toimiiko hän jäsenenä Euroopan parlamentissa. Euroopan parlamentin vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä ennen parlamentin ensimmäistä täysistuntoa. Eduskunta-vaalien jälkeen ilmoitus on tehtävä viimeistään kello 12 kolmantena päivänä siitä, kun hänen kansanedustajan valtakirjansa on tullut tarkastetuksi. Jos hän toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, hänen edustajantoimensa hoitaminen keskeytyy silloin, kun hänen varaedustajansa valtakirja on tarkastettu.

78 §

Vaalipiirilautakunnalle ilmoittaminen

Jos edustaja kuolee tai hänen edustajantoinensa lakkaa, eduskunnan pääsihteerin tulee viipymättä ilmoittaa tästä asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle.

Jos edustaja toimii jäsenenä Euroopan parlamentissa, eduskunnan pääsihteerin tulee viipymättä ilmoittaa tästä asianomaiselle vaalipiirilautakunnalle.

79 §

Määräaikojen laskeminen eduskuntatyössä

Jos säädetty määräpäivä tai säädetyn määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai lauantai, pidetään seuraavaa arkipäivää määräpäivänä tai määräajan viimeisenä päivänä.

Määräaika valtiopäivillä suoritettavaa toimenpidettä varten ei kulu valtiopäivien ollessa keskeytettyinä. Määräajasta jäljellä oleva aika alkaa kulua siitä päivästä, jona eduskunta jälleen kokoontuu.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei sovelleta määräaikaan, jonka kuluessa vastataan kirjalliseen kysymykseen.

80 §

Ilmoitukset täysistunnoista ja valiokuntien kokouksista

Täysistunnosta ja sen päiväjärjestyksestä ilmoitetaan eduskuntatalossa niin hyvissä ajoin ennen täysistuntoa kuin mahdollista. Täysistunnoista ilmoitetaan sanomalehdissä puhemiesneuvoston ohjeiden mukaan.

Kutsusta valiokunnan kokoukseen ilmoitetaan eduskuntatalossa.

81 §

Voimaantulo

Tämä työjärjestys tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Tällä työjärjestyksellä kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1927 hyväksytty eduskunnan työjärjestys siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 1999

Eduskunnan puhemies Riitta Uosukainen

Eduskunnan pääsihteeri Seppo Tiitinen

